ספר

גדולים צדיקים

חלק ראשון

מאבותי וממשפחתי ז"ל שחיברתי אני יצחק בהרב
מראזניטוב המכונה מאייער מתגורר בקלוש העיר.

Rabin ISAK MAYER
KAŁUSZ, Małopolska.

בדפוס של יצחק מיזלס, בסטרי, קראשינסקיעגא 8.
Drukiem I. MEISLESA w Stryju, Krasińskiego 8.

Digitized by Project Zikaron
Touro University-NY Libraries
www.zikaron.tourolib.org
2025

ותהי התחלת כתיבתי זאת ביום כ' לאלול תרצ"א

ותהי התחלת ההגה והסידור ביום י"ב למנחם אב תרצ"ב

ותהי גמר ההגה והסידור ביום כ"ד למנחם אב תרצ"ב

הספר הזה מכיל רנ"ה סיפורים,

זכות ההדפסה מיוחדת עבורי המו"ל.

איסור השגת גבול ידיע וחוץ ענוש יענש המדפיס בלתי רשותי ע"פ חוקי המדינה.

ב"ה

ספר גדולים צדיקים ח"א מאבותי וממשפחתי ז"ל.

בו יסופרו מעשיות וחד"ת ושיחות חולין של ת"ח אלו ששמעתי בעצמי ושסיפרו לי אנשי אמת.

וטעם כתבי זאת מבואר בהק'מת ספרי נשמת ישראל ילקוט יצחק טעם ראשון, עיין עליו, מסודר ע"פ א"ב מהאנשים ומהסיפורים. והרשות נתונה לכ"א מיו"ח שיחיו להעתיקם אמנם זכות ההדפסה מיוחדת לבני הבכור שיחי'.

יצחק.

מפתחות.

משׁ״ב הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מנאדבורנא

א. החלומות

ב. החלום להרה״צ ר״י ז״ל מדאלינע

מאא״ז הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מפרימישלאן

ג. הגאולה

ד. ההתגלות

ה. היצה״ר

ו. המנין

ז. הסגי נאור

ח. העגלון

ט. שלחתי כדבריך

י. רבי

יא. תחנון

מאבי הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מראזינטוב

יב. אא״ז הרה״צ ז״ל שלח אליו

יג. איוב לא הי׳

יד. איש ואשתו

טו. אני השלישי

טז. מרת אסתר ווינקלער ע״ה

יז. אשת ר׳ צבי מהאגראלניע ע״ה

יח. ב׳ מיני רביים

יט. ר׳ בענדיט קאסנער ע״ה

כ. ברית מילה

כא. בר מצרא

כב. ברעות נפשי׳ לקטלא אזיל

כג. האברך שהעתיק דירתו

כד. האוהל

כה. האולם

כו. הגנב

כז. ההרוג

כח. החודש הזה לכם

כט. הר״י בלאך ע״ה

ל. הכומר הצועק

לא. המתקה

לב. הן פעמים ושלוש

לג. הפחד והרעם

לד. הרב דשיטאווי.

לה. הרחבת זמן

לו. השגת גבול

לז. השיחה בל״ג בעומר

לח. השיחה עם הכלב

לט. השליחות

מ. השריפה

מא. התפלל שאחי׳ אני

מב. ויחכם מכ״א

מג. ולכפרת פשע

מד. ותכריך בוץ

מה. ר׳ זאב וואלף יעקל ע״ה

מו. טוב שם משמן טוב

מז. ר׳ יוסף יוזפא בלייכער ע״ה

מח. ר׳ יצחק לאנדע

מט. כאב שניים

נ. כיבוד אב

נא. כיבוד או״א

נב. כיבוד אם

נג. כיבוד אם לאחרים

נד. כל האופר דוד ושלמה חטאו

נה. ר׳ כתריאל רעכטשאפען ע״ה

נו. לא הוציאה שנתה.

נז. לא היו יו״ט לישראל

נח. ליכא דעדיף

נט. למדן על הדף

ס. מחלת אבי הרה״צ ז״ל האחרונה

סא. מחלת מ׳ אסני פריש ע״ה

סב. מחלתי על הייזריק

סג. מנהגי אבי הרב ז״ל בכלל.

מפתחות.

מאבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מרוזניטוב

סד. מנהגי אבי הרב ז"ל במלבושיו ותגלחתו
סה. ר' משה אברהם ע"ה
סו. משל הסוס העוור
סז. נשתגעה מבושה
סח. נשתגעה מהקפדה
סט. נשתגעה מפחד
ע. סדר הלימוד והשיחה
עא. סדר נטילת צפרניים
עב. פטור הליכה לבאסני
עג. פת עכו"ם וי"נ
עד. קבלתי מאבי הרב ז"ל
עה. קללת חנם
עו. רחיים יסובבו בחזרה
עז. מ' רייזע ב' יענטי ע"ה
עח. שיחת חולין
עט. תחלואי אבי הרב ז"ל
פ. תקע ד'

מאא"ז הרה"צ ר' אהרן שמואל ז"ל מאוריניאן

פא. אוריניאן
פב. בני מעיים טריפות
פג. דגים שרצים
פד. האתרוג
פה. הגזלנים
פו. הגט
פז. היד המתה
פח. השד
פט. התנהגותו
צ. חיוב חטאת
צא. מקשה לילד
צב. סוכה
צג. צדקה
צד. קבלה מעשיות
צה. קיזמין
צו. שוחד
צז. שומן חזיר

מאא"ז ר' איתמר ז"ל מטשידזיקוב.

צח. הכנסת אורחים

מש"ב הרה"צ ר' בצלאל יהושיע ז"ל מגלינא

צט. מסחר הסרטנים

מא"ז הרבנית מ' ברייגה ע"ה מקאלוש

ק. פטירתה

מדודי וחמי ראשון ר' יודל ז"ל מקאלוש

קא. שמירת פיו

מגיסי ר' יעקב קורץ ע"ה

קב. הוידוי

מאא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל מקאליש

קג. אתכסיא אתגליא
קד. בת הרב
קה. היותו אצל הרה"צ רצ"ה ז"ל מזידיטשוב
קו. הליכתו בלילות
קז. השיחה עם הרה"צ ר' ליב שרהס ז"ל
קח. השריפה והמסורה
קט. טעה בהכריז
קי. לוטערי
קיא. נסיעתו ופקידתו
קיב. פדיונות וכרוזים
קיג. פניו אדומית
קיד. פסח על יין
קטו. שימש ת"ח

מפתחות.

מש"ב הרה"צ ר' יצחק בהרה"צ ר' מרדכי ז"ל מסטאניסלאוו.

קטז. הבטה במראה

מדו"ז הרה"צ ר' ישכר דוב ז"ל מנדבורנא.

קיז. בנאדבורנא אני הבעה"ב
קיח. בעלפער לוקח לחדר
קיט. הכה על כנף הבגד
קכ. זכרונות שופרות
קכא. כעס מוציו"כ

מאא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאליש.

קכב. איפה ליקטת
קכג. אעשה ממך בית חיים.
קכד. בית ישראל ברכו ה'
קכה. גוזמת רבב"ה
קכו. גשם בוועלדזיש
קכז. דם סוס יקר
קכח. הגניבה
קכט. ההשגחה
קל. החתונה
קלא. הי' בפטירת דו"ז הרה"צ ז"ל מפרעמישלאן
קלב. הייזרעק
קלג. הילד החולה בשבת
קלד. הכומר
קלה. הכנסת אורחים
קלו. המראה בשנת צ"א
קלז. העוף המנגן
קלח. הערצלי הערצלי
קלט. העתקת דירתו לקאלוש
קמ. הפגישה בבראדטשין
קמא. חפגישה עם הרה"צ ריי"ד ז"ל
קמב. הפקרת עצים [מדאָליגע
קמג. הצטינו אותו
קמד. השיחה האחרונה
קמה. והכחדתיו
קמו. זיע ע"י הפוזמקאות
קמז. חכם וטיפש
קמח. י"ש בקבר
קמט. י"ש לחולי שועל
קנ. יספרו ממנו
קנא. יעבוד אצלי
קנב. לעשות רצון אביך שבשמים
קנג. נסיעתו לבאסאראביען
קנד. עוזרי מלאך המות
קנה. עשוהו חולה
קנו. פסק הרה"צ ר"מ ז"ל מסאוראין
קנז. פרנסתו
קנח. קריאה מנפטר
קנט. רחם ע"ז שאי"ל ב"ז
קס. שירותו בנאוויסעליץ
קסא. הרב ר' שלום ע"ה
קסב. שרים כחולים

מאא"ז הרה"צ ר' מאיר הגדול ז"ל מפרעמישלאן

קסג. אם בחקותי
קסד. אף בשרי ישכון לבטח
קסה. גדולים צדיקים במיתתן
קסו. הכת"י.

מדו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישלאן

קסז. אבי הולך אחריך
קסח. אין כסף לאדון זה
קסט. אם חומה היא
קע. ביהכנ"ס סטרי
קעא. ביהכ"ס

מפתחות.

מדו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישלאן

קעב. בכאן א"א זוכה לבנים
קעג. בעה"ב
קעד. ברכת גנב
קעה. ברכתו להרה"צ ז"ל מזידיטשוב
קעו. גוף עהרליך
קעז. האלוויז האסטרעליסקי
קעח. הבע"ג האניזנובי
קעט. הבר מצוה
קפ. הגלות
קפא. החייט
קפב. הללוהו בתוף ומחול
קפג. הפחד מהמסורי
קפד. הרדיפות בחאטין
קפה. הרופא ראפפורט
קפו. השליחות
קפז. התנהגותו קודם הפטירה
קפח. ואילין מילויא
קפט. ופאת זקנם
קצ. זהב כסף נחושת
קצא. טוב שלא נברא
קצב. ר' יצקלי ע"ה
קצג. ישלח דברו וירפאם
קצד. כי אתה שומע תפלת כ"פ
קצה. כל מקדש
קצו. לא אמר ה' כל ימיו
קצז. לא אמרתי לך אז אין הימעל איז קיין בלאטי
קצח. לא נסע עם ערל איננו מאמין
קצט. לא שתה חמין עד אחר חצות
ר. לך לבדך חטאתי
רא. מאשפות ירים אביון
רב. מי דבש
רג. מיר קעשיניבט זיך נישט
רד. ממי הישיעה
רה. משמש ערל
רו. נראה כלבוב
רז. ר' נתן שמעון ע"ה
רח. סגולת פרנסה
רט. סוכתו
רי. ספרי הרמב"ם
ריא. ענ"י
ריב. עצת נשואין
ריג. עשירות פאפער
ריד. פאלאני בשמים
רטו. פיזנאטי פאנע פאָ חאָליעווע
רטז. פן יתחרט
ריז. פראסטאק
ריח. צדקה לרודפיו
ריט. צנצנת מים
רכ. קאטאריני מאלודעצי.
רכא. קבלת מוסר
רכב. קדושה וברכו
רכג. קרחת
רכד. קלט
רכה. ראבי שערשי
רכו. רדיפות הרביים
רכז. שוטה אין מניחין לג"ע
רכח. שטערן טיכל מן בילקיס
רכט. שליחותו לגאליחאווסקי
רל. תאות קרבתו
רלא. תר"ח
רלב. תראהו כשוטה
רלג. תשלומין עבור כשרות
רלד. תשלומין עבור עוה"ב

מש"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנדבורני

רלה. אלי' שפיעלט אויף דער קידעליע

מפתחות.

משׁ"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנע.

רלו. אַרוּם צעהן
רלז. המקוה
רלח. הנרות
רלט. מסאדיגערי לטשערנאָוויטץ
רמ. סוכתו בפאדאבוויטץ
רמא. סיגיט סיהאט
רמב. ענינו אצלי
מדו"ז ר' משה מאייער ע"ה מקאָלָיש
רמג. ים הרוחשי
מאחי המנוח כמר פנחס ע"ה
רמד. התנהגותו
מאא"ז הרה"צ ר' צבי הירש ז"ל
מטשאָרטקוב
רמה. לויית מלאה"ש
רמו. סעודת הודאה

רמז. פטירת בנו ז"ל
מדו"ז הרה"צ ר' שלמה ז"ל מנ"כ
בירושלים
רמח. נסיעתו לארה"ק
רמט. נסיעתו לסאדיגערי
רנ. פירסום שמו בירושלים
מאחי המנוח כמר שמואל ע"ה
רנא. נשמות באו אליו
רנב. פטירתו
מדו"ז הרה"צ ר' שמואל שמעלקא ואחיו ז"ל
רנג. החתונה
רנד. יהי כבוד חבירך חביב כשלך
מאחותי שרה ע"ה
רנה. המראה.

ש"ב הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מנאדבורנא. אות א'

א) הוא ז"ל. הי"ל חלומות ודאים ואמיתים מעין נבואה קטנה

ב) הוא ז"ל. הי"ל חלום עבור הרה"צ ריי"ד ז"ל מדאָלינע ושלח אליו ולא אבה לשמוע ולא עלה לטוב.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישלאן.

ג) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שאא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל סיפר שכשהי' כבן ט' וחצי שנה הי' וי"כ אצל אא"ז הרה"צ ז"ל מפרימישליאן.

ובעיו"כ כאשר כבר התאספו בהביהמ"ד שלו לכ"נ הוא לא הי' עוד שהתאחר ובביאו היסב פניו להארה"ק ויפתח הדלתות וירכון ראשו פנימה ויבך בכי גדול.

וכעבור זמן מה היסב פניו להעם ויאמר ישראלים נעשה תשובה ונזכה שתבוא הגאולה שלימה. וכגמרו דבריו החזיר פניו להארה"ק ויבך כבראשונה ואח"כ להעם ככה עשה כמה פעמים ולבסוף סיים כי באם לא נעשה תשובה א"א רואים הגאולה שלימה רק במאה השני' באותו זמן. ולבסוף החזיר פניו להארה"ק והתחיל לזעזע בכתיפיו הנה והנה כ"פ ואמר או או הדרן כואבים לי.

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל חשב שגידיו כואבים לו ובאמת כיוון לפטירתו שהיתה תקע"ג ב' אדר שהיתה שנת עיבור. שנת תקע"ג ופלגא.

ד) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל קודם התגלותו הי' מלמד כפרי ונשתכר פעם לימות החורף באיזה כפר ובהתחלות החורף בא הלך לבעל המרזח קרוע ובלוע ערום ויחף ויתדות הכפור תלוים בשפתיו סחור סחור וביקש לתת לו צנצנת י"ש להחיות נפשה, ויענהו בעל המרזח קשות ולא נתן לו ובשמוע, אא"ז הרה"צ ז"ל זאת א"ל למה לא ירחם ע"ז האומלל שמפרפר עם המות ועוד בו נשמתו ויגער בו בנזיפה שילך לעבודתו בהמלומדות ובעניני אל יתערב ואם באמת רחמני הוא יצוה ליתן ע"ח ויסכם לדבריו ויתן להעני לאכול ולשתות עד שוב נפשו אליו ע"ח אא"ז הרה"צ ז"ל.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן — אות א'

ומני אז בבא איזה עני נתן לו ויכתוב ע"ח אא"ז הרה"צ ז"ל ואם אמנם לא שאלו ולא הרשהו. ככה עשה כל החורף ובהגיע יום לפני בדיקת חמץ א"ל אא"ז הרה"צ ז"ל שרוצה לילך לביתו לעירו על ימי פסח המש= משים ובאים ושיתן לו שכירתו.

ויקח פנקסו ויראהו איך שכל שאבלו ושתו אצלו העניים בחורף שעבר הי' ע"ח ושכפי שורה אחרונה עור לו אצלו נ"ח איזה סכום שעלה יותר משכירתו.

ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל א"כ אפעול אצליכם לקיץ הבא והנ"ח ממנו ינוכה משכירות הקיץ, ויאמר לו בעל המרוח שיתן ערבון וינח אצלו הטו"ת וילך לביתו לעירו ובידעו שבידו אין כל לא הרהיב לביתו וישם לביהמ"ד פניו.

וא"ז אשתו הרבנית ע"ה שבכל החורף לא שלח לה כלום לפרנסתה והקופה ולותה באמרה שבעלה יבא ויביא שכירותו ותשלם, חיכתה עליו בכליון לאמור מתי יבוא שעוד מעט ויהי' יו"ט, ולה אין אפי' לצרירת זבוב בכנפיו ומתי תכין על יו"ט גם רצתה לשלם חובתי' אבל תקותה היתה מאפע ונשארה מעל שהרי לא בא וכאמור.

ואא"ז הרה"צ ז"ל בבואו לביהמ"ד וישב לו ללמוד כמי שאין הדבר נוגע לו וכאילו אי"ל ב"כ. אבל מאת ה' נסבה שהילדים ששחקו ברחוב הביהמ"ד ראוהו בביהמ"ד ויאמרו לבנו הקטן מאיר הלא אביך כבר ישנו בביהמ"ד בשמעו דבריהם רץ פנימה ויתן לו שלום וירץ ויבשר לאמו, א"ז הרבנית ע"ה בשמעה דברי בנה הקטן חשבה שאחר תפ"ע יבא לקיים מצות בדיקת חמץ ואז יתן לה צרור כספו ותלך לשכנותי' ותלוה עוד איזה סכום ותכין לו סעודות הערב. אא"ז הרה"צ ז"ל בידעו שאין לו מה ליתן לאשתו החביא א"ע בביהמ"ד עד תום הליכת כל הבע"ב משם וישב שוב ללמוד.

א"ז הרבנית ע"ה בראותה שהשעה מאוחרת והוא לא בא וכשלא יכלה עוד להפיג שינתה ערכה לו סעודתו על השלחן ותלך לישן.

אא"ז הרה"צ ז"ל בהבינו שא"ז הרבנית ע"ה כבר שכבה לישן חטף א"ע לביתו וישכב וישן ובהבינו שעור מעט תקום קם בזריזות ויגנוב א"ע

מביתו בחשאי וישב לביהמ"ד. וכשבאו האנשים לתפלה וראוהו חשבו שזה לא כביר בא ולא פנו אליו וכגמרם התפלה הוכרח גם הוא ז"ל לילך הביתה למען לא יכירו בו מעמדו ומצבו.

ובלכתו לביתו האיר לעיניו אדום זהב וירכון ויקחה וילך לדרכו ובלכתו התיישב בדעתו לאמור שאם זה האדום שלו הוא יבא לביתי בלעדו וישב למקום שלקחה משם ויניחה על מקומה. בעה"כ א' שגמר סעודתו החמוצה היסיר כובעו עליון מראשו וימלא מקטרתו מ"ע ויעשנה ויפתח חלונו להרחוב לשאוף אויר צח ראה הנעשה וילך החוצה ויגביה האדום ויביאה לאא"ז הרה"צ. וכשלא רצה לקחתה ממנו סיפר לו איך שראה כל המאורע אז אמר א"כ שלי היא ויקחה ויתן לא"ז הרבנית ע"ה על הוצאות יו"ט.

ה) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל הוקשה על דרז"ל שלע"ל יראה הקב"ה היצה"ר לצדיקים ולרשעים לצדיקים נדמה כהר ולרשעים כחוט שערה ושניהם יבכו.

דהסברא נותנת לצדיקים כחוט שערה ולרשעים כהר גם לשון נדמה נופל ע"ד שאינו כן כשנראה. ותי' דבלידת אדם שוקלין לו משקל ידיע יצ"ט ויצה"ר בשוה לסיבת הבחירה וכשיבחר ברע מתיש את היצ"ט ומגביר היצה"ר ועי"ז אי"ל עוד בחירה רק הכרעה לרע ואינו ראוי לעונש רק על עבירה הראשונה. אי לזאת מוכרחת ההשגחה להשוות שוב יצריו וכשיחזרו לו חלק יצ"ט שהתיש ויוסיפו לו עוד ככה יצ"ט כהתגברות היצה"ר בעשותו העבירה תלקה מדה"ד.

ע"כ גזרה ההשגחה להחסיר ממנו ככה יצה"ר בערך שחיסר יצ"ט וכן בכל עבירה ועבירה עד שנשאר אצלו יצ"ט כחוט שערה וממילא יצה"ר ג"כ וההיפוך בצדיקים כהר. וכאמור ולשון נדמה הוא חיתוך ונכונים. א"כ דרז"ל והקושיות נתרצו בטוב ועיין בספרי נשמת ישראל ילקוט יצחק ח"א ובסיפורי אבי הרה"צ ז"ל בספרי גדולים צדיקים ח"א.

ו) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שהמנין של אא"ז הרה"צ ז"ל הי' יוד מצומצמים ונער אחר בתוכם והרה"צ ר' מנחם מענדל ז"ל משם.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן. **אות א'**

וזמן שחרית הי' כוותיקין ודמנחה בשעה י"ב וחצי.

ז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שכשנסע אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל איזה נסיעה בעת שעוד נסעו בעגלות מקורות הרבה נוסעים בצוותא חדא.

נסע גם סגי נהור א' זקן ונשוא פנים וישאל לכל הנוסעים מי המה ובהגיעו לאא"ז הרה"צ ז"ל שאלו מי הוא ויענהו שהוא נכד הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן.

הזקן הזדעזע בשמעו מאא"ז הרה"צ ז"ל מפרימישליאן וישאל שוב לאא"ז הרה"צ ז"ל ההכרת אותו ויאמר הן ויאמר הזקן אתה לא הכרתיו אני הכרתיו ומעשה שהי' כך הי'.

ידוע תידע שאני הנני הרב והרבי ר' בעריש מאלעסק וכשהתחילה אור זקנך הרה"צ ז"ל לזרוח שמעתי ותמהתי לאמור איך יוכל להיות רבי קרוב לעירי ולא ירגיש לבוא אלי. ואמרתי בלבי שאם יש בו רק ניצוץ רבי ירגיש מחשבותי ויבוא אלי וכשראיתי שלא חלי ולא מרגיש אמרתי שאי"ז רבי והסכמתי ליסע אליו להחזירו למוטב שידע שאני רבי לא הוא והנה מעת ביאת רעיון זה בלבי לא נחתי לא שלותי ולא שקטתי לאמור מתי אסע שמה ובכל פעם גדלה תבערת חתשוקה ליקוד בלבי ואם אמנם לא ידעתי סיבת הדבר. אמנם יראתי לגלות הסכמת נסיעתי אליו למקורבי שלא ישתקוני בגערה לאמור שגם הם יסעו אליו ותבטל רבנותי ותחסר פרנסתי והוכרחתי לבלום פי ולשתוק.

אבל לא תחשוב שהסכמתי למנוע נסיעתי לא לא רק חשבתי למצוא עת מוכשרת להסתיר הדבר לבל יודע למען אוכל הפק חפצי ומזימתי בסתר.

ויהי היום. פעם א' כעבור ימי פסח ושבת עובר אורח לבוא אלי עד שבועות כנהוג אמרתי למקורבי שלמען ההצטרכות אסע לאיזהו מקומן לקבץ איזה סכום ולהביא הביתה. מקורבי נמלאו שמחה וגיל בידעם שגם להם יושע שואכלו וישתו ויביאו מזומנים לביתם ג"כ. הדבר יצא מפי וכבר עמדה עגלת בד רתומה נגד ביתי וכבר הוכנו חפצי וכבר הננו נוסעים וכמעט יצאנו מהעיר וכבר הסוסים עומדים עצל כפרי א' עשיר

אא"ז הרה"צ ר' אַהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן. אות א'

ממקורבי ועל שאלתי סיבת העמידה השיבוני הלא בכאן פו"פ המקורב הנדבן ופה נעשה עסק טוב. אני שרצוני לא רצונם קצפתי עליהם ברוגז לאמור לא אתם תורונו דרך ניל לאמור פה ופה נעמוד כי במקום שדעתי יהי' לעמוד ולנוח אומר לכם ול"ע לכו ונלכה לדרכינו הלאָה. כפרים עברו ערים נגוזו ואני באחת נסע ונלכה וככה עברנו דרכנו צעד אחר צעד עד קרוב פרימישליאן מקום מגמתי וכשא"ל מקורבי שהיום רד ולילה ממשמת ובאָה והנני קרוב פרימישליאן האם נסור פה ללין והסכמתי לדבריהם.

באנו העירה סרנו לבית מלון העמיסו חפציי להבית והרגשתי בנפשי מרגיע כמים קרים על נפש עייפה אמרתי האח שעוד מעט ואכבה גחלת לבבי הבוער זה כמה.

נשאלתי ממקורבו בעניני אכילה ושתי' או אם ארצה לנוח מעט מטלטלה גבר השבתי ברותחין שזה כבר א"ל שאל ישאלונו שאלות מגושמות וכאשר ארצה מה אדרוש מהם ושאל ירגיזונו. חטפתי א"ע דרך שער החצר החוץ פנשתי נערים שוחקים ברחוב שאלתים על משכן הרבי ויראוני באצבעותיהם לאמור פה היא.

באתי לביהמ"ד פנימה ומעט אנשים בה כמבואר אות ואו. וזקניך הרה"צ ז"ל עמד במקצוע מזרח צפון ופניו למזרח ודרש.

רצותי לגשת לפניו לקבל שלום ויורו עלי האנשים שבל ארהיב בנפשי לעשות זאת ישבתי על איזה ספסל לשמוע דרשתו שמעתי ותרגז בטני וכמדקורת חרב ירדו חדרי לבי אמרתי לעצמי האתה רבי לא. זה הוא רבי וכך הוה כ"פ.

היום פנה צללי ערב הגיעו וזקניך הרה"צ ז"ל גמר דרשתו ויתפללו תפ"ע ורציתי אח"כ לקבל שלום ויאמרו האנשים למי ארצה ליתן שלום לאיש אשר כעת אינו בעולה"ז כלל. ראיתיי והולך וממשמש בכותל מזרחי דביהמ"ד בעינים סגורות עד בואו לחדרו הבנוי שם בכותלים מחלקים פנימה וישב במטתו.

שאלתי להאנשים מתי אוכל לקבל שלום וא"ל שקודם קומו בחצות

אא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן אות א'

הנהו בעוה"ז ואקבל שלום. השמעת? אתה הכרת זקניך לא לא אני הכרתיו.

וכאשר נתרוקנה ביהמ"ד מאנשים נשארתי עוד לראות מה שזה כמה נכסוף נכספתי וראיתי. כ' סוחרי שוורים באו לחדרו פנימה וישפכו על שלחנו במלואו אדומים וישאלוהו אם יוליכו שוריהם לאלמיץ א"ל.

זקניך הרה"צ ז"ל לא דיבר עמהם רק ע"כ דבריהם הוא באחת הא מה הא מה חשבחי בעצמי מה הם רוצים ממנו והלא אינו בעוה"ז כלל.

הסוף הי' שנלאו עמוד והלכו לדרכם וגם אני למלוני בחתקוה שעוד מעט ותהי' חצות לילה ואוכל לקבל שלום.

ובבואי הביתה למלוני וראו אותי מקורבי הקיפוני שוב בשאלותיהם וידריכינו מנוחה האם ארצה עכ"פ כעת מה.

ואנו אחרי שמעי ואחרי רואי זקניך הרה"צ ז"ל נשברתי לרסיסים ורוחי עזבני רגזתי עליהם לאמור הלא כה הזהרתי אתכם שאל תפגעו בי ואם אכלתם שתיתם לכו לישן ואל תראגו עבורי שבאם ארצה מה אשאל מכם.

המה הלכו לישן ואני אמרתי הגיע עת שאוכל לזכות לקבל שלום שכבר נוכחתי שלית דין ב"נ רק בר אלהין

וכשראיתי שמקורבי הוזים שוכבים וישנם חטפתי א"ע שוב לביהמ"ד ובבואו שמה ואין איש רק זקניך הרה"צ ז"ל שיכב במטתו וגנוחי גנח.

הרהבתי עוז וגשתי לחדרו פנימה ושאלתיו סיבת הגנוחין וישיבני שהיות שדיברנו אתמול מהגאולה אחז אותנו כאב הייבען מיטטער קרעמ-פפען.

שאלתיו אם ישתה חמין וא"ל אם רק יהי' לו שמחתי כעל כל הון בזה שאשמש ת"ח כמוהו. רצתי למלוני לקחתי המוליאר ועשבי ט י י א נופת ונחלים וחזרתי ועשיתי חמין וכשרציתי ליתן לו א"ל עדיין לא נטלנו ידינו ונתתי לו מים לנט"י ונתתי לו החמין לשתות וקבלתי ברכת שלום וברכת פרידה והלכתי למלוני שמח וטוב לב.

ויסיים הסגי נהור ויאמר הן אלה רק קצות דרכי זקניך הרה"צ ז"ל אתה לא הכרתיו ואני הכרתיו אני הכרתיו.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מפרימישליאן. אות א'

ח) שמעתי. שפעם א' נסעו אליו מקאליש להיות משובתי שבת אצלו ובעת ישבו בסעודתא דעתיקא קדישא השפיל א"ע מאוד וישמע העגלון הקאלושי ויאמר לו רבי יש עוד גרוע מכם.

ט) שמעתי מאיש הגרי. שאא"ז הרה"צ ז"ל פי' הכתוב סלחתי כדבריך שהקב"ה אמר למרע"ה שהסליחה הוא כדברי התשובה.

י) שמעתי. שאמר שכבא איזה רבי להבי"ד ש"מ א"ל ברוך הבא רבי שיגעין ומעמידים לפניו ספסל ארוך ולא רחב וכשיכול לתרץ השיגעין נשאר ברכייתו וא"ל א"ל רבי שיגעין השכב א"ע על הספסל ומלקין אותו.

יא) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל אמר שזמן סעודת מלוה מלכה עד חצות יום א' ומכאן הוכיח שא"א תחנון ביום א'

אבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראזנישוב.

יב) שמעתי. שבעניינים שונים שלח אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל אליו ויאמר שד"ז שייך אליו. ובין בפניו ובין שלא בפניו קראו בני ר' אהרן ליב ואני יצחק שמעתי ממנו ג"כ כ"פ כך.

ושמעתי. שהרשהו לקבל פתקאות בחיי בביתו והחסידים שבאו אליו בר"ה ושבועות הלכו גם אליו בהיותו שמה בפתקאות.

ושמעתי מאחותי שרה ע"ה. שבאיזה שיחה שהי"ל עם אא"ז אביו הרה"צ ז"ל א"ל בהלצה הרינו בכורך והגע א"ע כמה שנים אתה זקן יותר ממנו.

יג) אבי הרה"צ ז"ל. פי' דרז"ל שאיוב לא הי' ולא נברא רק למשל. שר"ל שלא הי' צריך להבראות ובריאתו היתה למען יקחו האנשים מוסר למו ממנו.

יד) אשה א' באה אליו ותאמר שאין יכולה לסבול עוד הסתת חמותה את בעלה עלי' וישלח אחריו וידבר אליו כבושין שלא ישמע לאמו נגד אשתו.

ואם אמנם המחלוקת הי' מעוות שלא דר עמה זה כמה ורצה לגרשה

אבי הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מראזניטוב. אות א׳

אעפ״כ שמע לאָבי הרה״צ ז״ל ועשה שלום וחיו אח״כ חיי נעימים.

ופעם אחר. הי׳ ג״כ ענין כזה עד שהכריחה האשה לשוב לאבי׳ והוא לא הי׳ בכוחו להחזיקה והי׳ סבורים שתקבל ג״פ אבל אבי הרה״צ ז״ל אמר שלא תתגרש ותסבול ובעלה יבא אחרי׳ ויפייסה וכך הוה שבא לאָבי הרה״צ ז״ל והוכיחו ע״פ והזהירו שלא ישיב לכסלה ועשו שלום גדלו והצליחו ועשו פרי והשיאו בנים ובנות מעושר ואושר עד המות הפריד ביניהם. וגם אלי יצחק באו כ״פ אחר פטירת אבי הרה״צ ז״ל.

טו) אבי הרה״צ ז״ל. אָמר שדו״ז הרה״צ ר׳ מאיר ז״ל מפרי־מישליאַן אָמר שרהע״ה הי׳ נרדף א׳ והוא נרדף ב׳ ויסיים אבי הרה״צ ז״ל שהוא נרדף ג׳ ושאם ידור ביער יריבו עמו אילני היער.

טז) מ׳ אסתר ווינקלער ע״ה הביאָה בנה המבולבל אליו ויאמר ליתן לי ר״פ ר״כ ויתרפא ואחרי שבבואו לא יכלו כמה אַנשים גבורים לדחפו לחדר אבי הרה״צ ז״ל כ״ש בקידוש ליל ש״ק נסע אחרי שביעיים לביתו בריא אולם כאחד האדם. והסך ר״פ ר״כ שולמה אמו לאבי הרה״צ ז״ל בתשלומי פרקים עד תומו.

יז) בליל א׳ מלילי חורף. הביא ר׳ צבי מהגראלני ע״ה אשתו שנשתגעה בעגלה ויעמודוה בזוית חדר אבי הרה׳ צ ז״ל אחורי התנור ויצו להביא מים עם סיראב ותשת ותבקש לבעלה להלבישה שבושה מאבי הרה״צ ז״ל לחזור בכתונתה ותבא לבריאתה.

יח) אבי הרה״צ ז״ל. אָמר שישנם ב׳ מיני רבים והמה משמים ימארץ והנה הרבי משמים הוא אפי׳ אי״ל חסידים והרבי מהארץ הוא הנעשה ע״י חסידים ועי״ז נעשה גם משמים.

יט) פעם בבוקר בהתחלת חורף הביא ר׳ בענדיט קאסנער ע״ה בתו הבתולה אליו שהיתה מבולבלת ויברכה ונתרפאה והוליכוה לביתו בריאָה ושלימה ועד היום היא אשת חיל ואם הבנים שמחה ואַני יצחק מכירה ג״כ.

כ) ר׳ יהושיע מענדיל דייטשער ע״ה. עשה ב״מ באחד מימות החורף וכיבד לאָבי הרה״צ ז״ל בסנדקאות ולאשר שדר חוץ לעיר לא הי׳ במציאות להביא הרך הנימול אליו כדרכו לקח אצל הפסעסארין מרכבה ויסע אליו לביתו.

אָבי הרה"צ ר' אַהרן אריי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

ולאשר שמנהגו הי' לטבול במקוה טהרה קודם המילה התעכב תמיד עד קרוב חצות יום. וכבואו להמילה והמוהלים לא היו עוד ואם אמנם תמיד התנהגו להמתין עד בואו.

אָבי הרה"צ ז"ל. הבין שדברים בגו ויתעטף בטליתו ויסב פניו להחלון ויעמוד על עמדו. וכשראה הבעל ברית שהמוהלים אינם שלח המשמשים אחריהם והשיבו שאינם בביתם כלל. ולאשר שהבעל ברית הי' איש נכבד בהעיר הלך בעצמו להעיר ויתודע שעשו חוזה אצל הרב דמתא בכתובים שלא לימול שום תינוק שאָבי הרה"צ ז"ל יכובד בסנדקאות עד שיקבל עליו שהמילה תהי' בהשכמה וכדכתיב וישכם אברהם.

הבעל ברית הלך להרב ויפעול לקרוא להמוהלים ולצוותם שימולו בנו והמילה היתה ערך חצי שעה קודם לילה.

והנה באותו מעמד לא אָמר דבר אבל מאָז והלאָה כשכיבדוהו בסנדקאות הותנה להביא מוהלים מחוץ לעיר וע"פ רוב הביאו את ר' טודרוס מינץ ע"ה מיאסין שמנ"כ באה"ק ופעם הביאו את הר' וואָלאך ע"ה מדאָלינע ופעם בשעת דחק מל ר' הירש חיים וויסברוין ע"ה מקאָליש.

ואחד מהמוהלים בנסעו לארה"ק בא לפיים את אָבי הרה"צ ז"ל ולא הרשהו לכנוס אליו פנימה לקבל ברכת הפרידה ואָמר שאין נוסע לא"י רק לארץ כנען.

כא) ר' בערל סאלטים ע"ה. קנה חצי' השני' של איזה דירה שחצי' השני' כבר נמכרה לאחר ויזמין הקונה הראשון אותו להרב דמתא לד"ת וטען בר מצרא וזכה בדין ויבא לאבי הרה"צ ז"ל ויבך לפניו באמרו שבזיעת אפו צימצם מלחמו ומלחם ב"ב בכ"י בכדי לקבץ הסכום לקנות לו ד' זויות שאשתו חולנית וקשה עלי' טלטול העתקה מדירה לדירה בשכירות והמעות יתפזרו וישאר קרח מכאן ומכאן.

ויצוינו אבי הרה"צ ז"ל. להביא השו"ע חו"מ ויעלעל על הדף הדרוש וישם סי' וישלח להרב להראותו שדינא דבר מצרא אין נוהג כשלאחד יש בית דירה ולהשני א"ל וחזר הדין וזכה ר' בערל ע"ה הנ"ל בדינו ויקם הבית הקנוי לו לצמיתות.

אָבי הרה"צ ר' אַהרן אריי' ז"ל מראָזניטוב. אות א'

כב) א ב י ה ר ה "צ ז"ל. כשראה בליל ש"ק זכוב סובב סביב הנרות ונשרף הי' אומר ברעות נפשא לקטלא אזיל.

כג) א ב ר ך א ח ד. העתיק דירתו לפערעהינסק למרות התנגדות אבי הרה"צ ז"ל ונתקלקל ויבא פעם על יו"כ ובמוצאי יו"כ רצה לכנום לחדרו פנימה ולא הניחו.

ומאת ה' נסבה שהפציר בבקשה מאחר הדלת והבטיח לשוב מדרכו הרע ונעתר לו ופתח הדלת והרשהו לבוא אליו פנימה ומאז והלאה לקח לו דרך אחרת ונעשה יהודי הגון ומת בשיבה טובה זקן ושבע ימים.

ו כ מ ע ש ה ה ז א ת. קרא לאברך אחר ביש גדא ורצה להעתיק דירתו לפערעהינסק ולא הסכים אבי הרה"צ ז"ל ולא שמע והעתיק ונתעשר ויצא לתרבות רעה בנשג"ז וכשבא פעם לאבי הרה"צ ז"ל לא הרשהו למפתן ביתו שאמר שאין להסתכל בצורתו.

וביום לא עבות א' בא אשתו לאבי הרה"צ ז"ל ולא רצתה שיבא מי מהמשמשים עמה החדרה שאמרה שבושה לדבר מפני מי שהוא והלכתי עמה לאבי הרה"צ ז"ל ותסב פני' להקיר ותספר איך שפעם ראתה בעלה רץ לדרכו והבינה אנא פניו מועדות ותרץ אחריו ותאמר לו הלא תוכל להשקיט יצרך עמי ולמה תרוץ ויאמר הלא אינך מטוהרת עבורי ותאמר לו אעפ"כ ויסכים לעצתה, ותבשק מאבי הרה"צ ז"ל תשובה לחטאה וימאן ליתן לה תשובה יען שלא הי"ל ליתן נפשה בזה והי"ל להיניחו לרוץ לדרכו הוא.

והמדובר נחלה לבסוף על רגליו ושכב במטתו הרבה שנים וגם בשנת תרמ"ה כשנסעתי לגבות גביית ביהכ"נ בראָזניטוב ביקרתי אותו ולפ"ד הי' חולי כפרה לעונותיו!

כד) ב ש נ ת ת ר מ "ג. אחרי פטירת אבי הרה"צ ז"ל התנדב ר' מאיר דוד שטערן ע"ה לבנות האוהל על קברו וכשהביאו הבנאים העצים והקורות להבי"ע בא ר' אליעזר יצחק לעוו חבר הח"ק ויספר לי שחברי הח"ק התאספו להרב דמתא ויסכימו שלא להניח להעמיד האוהל בהטענה שמדתו גדולה יותר מדאי ואחר מהח"ק אמר שבעצמו ילך לכרות הקורות

להקטנים וגם השני אמר שאיני ירא כלל ויכרות הקורות.

שלחתי תומ"י את הראַ"י המספר שהנני מסכים למדה שהם רוצים בכדי שלא יהי' שום פ"פ לשום ב"א באוהל אבי הרה"צ ז"ל.

והאנשים שאמרו להכרית הקורות נחלאו ברגליהם ויכרחו ליסע ווינה להתרפאות, ולשניהם נעשה חיתוך ברגליהם מדה כנגד מדה ממש ופיהם הכשול אותם.

כה) ביום א' אחד מימות הקיץ. הביאו לר' בערל זכרי'ם ע"ה לאָבי הרה"צ ז"ל אולם שלא יכול לדבר שבמוצ"ש נתאלם פתאום בצאתו קודם חצות לילה לעשות צרכיו קודם המלוה מלכה. ויצוהו אָבי הרה"צ ז"ל להתפלל מהסידור ולא יכול ויצוהו לברך על מים וסערוב ולא יכול וישלחהו בזה שיבא לפנות ערב שנית.

ועוד בו ביום הלכו אנשים ויקבצו מעות וישכרו עגלה ויסעו עמו להרה"צ ז"ל מאלעסק. וכצלות המנחה שאול שאל אָבי הרה"צ ז"ל אחריו וכשנתוודע שנסעו עמו לאלעסק אָמר שאָלעסק היד הראשונה והוא השני' וא"א בהשני' להושיע אזי בהראשונה בודאי לא יושע וכך הוה שביום ה' לפנות ערב הביאוהו חזרה ועוד הורע לו מטלטול הדרך. ויתייעצו האנשים איך לעשות עמו שידעו מקפדנותו של אָבי הרה"צ ז"ל ויסכימו להביאו החדרה ולהניחו בעצמו ויהי' מה שיהי'.

ובעש"ק עת שאָבי הרה"צ הי' בביה"כ הביאוהו והושיבוהו על הספסל וא"ל שאפי' אם יתרגז עליו אָבי הרה"צ ז"ל למאוד לא יסיר משם ובבא אבי הרה"צ ז"ל מביה"כ וראהו יושב התחיל לצעוק עליו צא צא אַבל הוא ע"ה התחיל לכבות ויחמרו רחמיו עליו ויניחו וירחץ ידיו ויצוהו לקרא מהסידור ויגמגם מאוד ויתן לו מים וסערוב ויצוהו לברך ויגמגם ג"כ.

וישלחהו בזה שיבא בערב להקידוש ובבואו נתן לו מעט יין קידוש לשתות ממנו. ובבוקר צוהו שיתפלל פסד"ז לפני העמוד ואַני יצחק שמעתיו בזה השבת שהתפלל.

כו) פ ע ם. העירוני אָבי הרה"צ ז"ל באמצע הלילה וא"ל שבהעלי' יש גנב עמדתי והקיצותי המשרת בערצי לקחתי עששית ונר דולק והברית

אָבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

העב והארוך מדלת חצר בידי והלכתי. בלכתי על המדריגות שמעתי קול הקשת צעדים בעלי' אבל אחר החיפוש לא מצאתי הגנב וקול הקשת הצעדים לא חדלו ויגעתי ומצאתי שפתח הגג להכנסת תבן לא נסגרה וחרוח פתח וסתם הדלת וזאת הי' קול ההקשה.

בבואי הביתה ספרתי לו הענין וגם שכבר סגרתי הפתח שלא ינקש עוד ושאלתיו למה לא חלך בעצמו ויאמר לי שהוא גבר חלש וכשיכהו הגנב לא יוכל לסבול אבל אני עול ימים ובעל כח ואוכל לסבול ע"כ שלחוני ולדעתי הי' השליחות להסיר פחד מלבי שידע טבעי וערכי והבל בחכמה עשה.

כז) בשנת תרמ"ג. בימים שבין פסח לעצרת ישבתי אצל דרגש אָבי הרה"צ ז"ל בהשכמה וקריתי לפניו מאיזה ספר פסקי דינים כנהוג ופתאום בא משמשו ר' שמואל שפיענעל ע"ה החדרה ועל שאלתו אותו שמואלק מה סיבת ביאתך הלום כה בהשכמה.

ענהו שחדשות בעיר שר' צבי הירש חייט ע"ה נהרג בלילה בלכתו לכפר צוניווע. ויאמר לו התידע שמואלק שאני הרגתיו ויאמר לי התזכור הגמרא וא"ל שהנני זוכר המעשה דריב"ל שאלי' ע"ה לא בא אליו ג"י ע"ש שארי' אבל אדם רחוק נ"פ ממנו. ויאמר לו שמואליק לך להאלמנה וא"ל שאני הרגתי לבעלה ושמחייב הנני א"ע לפרנסה רק ראה נא שלא תפסוק לה הרבה שהנני עני וילך וישוה א"ע עמה וכו"כ בכל שבוע. ובאמת שילם לה אבי הרה"צ ז"ל סכום ידוע מדי שבוע בשבוע כי"ח עד יום פטירתו.

כח) אבי הרה"צ ז"ל. פי' דרז"ל על התנא שחלה ושכח תלמודו ויאמר החרש הי' לכם במקום החודש הזה לכם.

דלכאורה קשה דזה דבר שא"א שאפי' איש פשוט אין שוכח בחליו כלום והאי תנא ישכח אפי' צורת איתיות.

ותירץ דבאמת לא שכח תלמודו רק אחרי שחלה והרופאים התייאשו ממנו ואעפ"כ נתרפא ע"כ אָמר על נס יצי"מ במכות בכורות החרש הי' לכם להבין ענין של החודש הזה לכם.

אבי הרה"צ ר' אַהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

כט) ר' ישעי' בלאָך ע"ה. שבת פעם אצל מחותנו ר' אלטער פריש ע"ה ויבא עמו לאבי הרה"צ ז"ל לסעודתא דעתיקא קדישא ולאשר שהי' בעל בשר הוחם לו ויפתח לולאות בגדו העליון ונשען מעט להכות ויחר הדבר לאָבי הרה"צ ז"ל שחשב זאת כעזות ויגער בו בנזיפה ויגרשהו מחדרו.

וכבואו להקלויז וגם למחותנו בביתו א"ל לדאוג על ההקפדה ושיש־תדל לפיים את אָבי הרה"צ ז"ל ושלא יזיז ליסע לביתו עד שיתקן המעוות.

ויהי כמוצ"ש בא מחותנו לאָבי הרה"צ ז"ל ויסבירהו שלא במרד ובמעל ובעזות עשה ופעל שירשיהו לבוא לפייסו וימחול לו ויפטרהו לשלום.

ל) שמעתי מר' בערל אייזנער ע"ה. שהכומר בהכפר שלו התחיל להשביע הערלים שלא ישתו י"ש ושלא יבואו לבית מרזחו והעמיד שומרים לשמרם.

ובהיצר לו חילה פני אָבי הרה"צ ז"ל לברכו שיהי' להכומר מפלה ויענהו שאל ידאג כלום שיתהפך לאוהבו ויבקש חבורתו ובבואו לביתו סיפרו לו שהכומר נחלה במחלת הפחד מעלאַנכאָליע מפחד בלילות ומפחד להשאר בביתו מתחלת לילה עד ע"ה ישעי"כ הולך וסובב ביתו בחוץ וצועק לעזרה גוואלד.

כשמוע הכומר ביאתו שלח אחריו וביקשו לישב עמו בצוותא בכל לילה ולילה שרק בהויתו ירוח לו ויחדול להשביע הערלים ונהפך לו לאוהב ולא זז בלעדו.

וחוץ מזה נתבזה ע"י מחלתו אצל הערלים ולא אבו שמוע בקולו ולצייתו ובעת שהתארחתי אצל ר' בערל אייזנער ע"ה שמעתי אני יצחק ג"כ צעקת הכומר.

לא) אבי הרב ז"ל. פי' דרז"ל צדיקים יצ"ט שופטן ורשעים בהיפך ע"פ משל לרופא הנותן סם המות לרפואה ע"י המתקה שממתקו כ"כ עד שמחזירו לסם חיים וכן בהיפוך. והנמשל בזה דצדיקים יצ"ט שופטן ע"י שהגבירו היצ"ט וממתיקים אותו עד שנהפך ליצ"ט ואצל הרשעים בהיפוך והכל ע"י המתקה ועיין אות ה' מספרי זה.

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אריי׳ ז״ל מראָזניטוב. אות א׳

לב) אבי הרה״צ ז״ל. הוה מרגלא בפומי׳ באמירת תורה בסעודת שבת ויו״ט ובסעודות מצוה. הן פעמים ושלוש יפעל אל עם גבר יהי׳ אומר שקאי על גלגולי האדם שיגולגל ב׳ או ג״פ בעוה״ז לתקן מה שעוות.

ועל פסוק על ג׳ פשעי ישראל ועל ד׳ לא אשיבנה הי׳ אומר שכוונת הכתוב בזה הוא שיותר מג״פ לא יגולגל האדם לתקן פשעיו וא״ל תיקן בהם לא יגולגל פעם ד׳ עוד.

לג) פ ע ם. בליל מלילות קיץ בשעה מאוחרת עת אכילת אָבי הרה״צ ז״ל רציתי למשוך השעון התלוי בהקלויז במזרח במקצוע צפון עמדתי ופני למזרח ודלת חדר אָבי הרה״צ ז״ל פתוחה, עסקתי במשיכת שלשלאות השעון ופתאום הבריק לעיני מאחורי אור ברק ולא ידעתי שהת= כסו שמים בעבים ודמיתי שהעששית התלוי׳ ממעל להשלחן שעמד למערב ללהב יוצאָה הנחתי השעון רצתי להשלחן רקדתי אחת על הספסל שאצלו וממנו על השלחן ובכל כוחי כביתי העששית ובתוך כך הרעים הרעם בגבורותיו ואני שלא ידעתי מהנעשה בחוץ נפחדתי מאוד רקדתי מהשלחן לארץ רצתי בכפיפת קומה כעל ארבע עד לפני כס אבי הרה״צ ז״ל ושאגתי בקול ג ע ו ו א ל ד.

אָבי הרה״צ ז״ל נשאר יושב על כסאו ונתן עלי בקולו שוטה ממ. נפחדת הלא את האלקים ירא וממנו תפחד.

לד) כ ש ה ב ר י א. אא״ז הרה״צ ר׳ ישראל ז״ל מחוליו שנת תרל״ח התנשאה נברתו מ׳ אוידיל ב׳ בנו ר׳ איתמר ז״ל לרוסי׳ לעיר שיטאוויע גזר על אָבי הרה״צ ז״ל ליסע עמה לחתונתה שהיא יתומה והוא אינו יכול לנסוע אחרי חליו ויקים אָבי הרה״צ ז״ל דבריו.

ב ע י ר ה נ״ל. הי׳ הרב דמתא אברך עשיר ובעל הלואה ובעת שאבי הרה״צ ז״ל רצה לסדר קדושין חטף ובירך. ואחרי החופה ענה אָבי הרה״צ ז״ל בקו״ר ואָמר רבותי ידוע תדעו שזה האיש לא יוציא שנתו אצליכם.

ויהי היום ביום לא עבות א׳ בפוקר בעוד שאָבי הרה״צ ז״ל שכב עודנו במטתו בא ש״ב ר׳ מאיר בוים אח הכלה וסיפר לו איך שהרב הנ״ל

אָבי הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מראָזניטוב. **אות א׳**

פשט הרגל לנושיו באותה שנה וברח בלילה.

לה) ב׳ מחותנים באו פעם לאבי הרה״צ ז״ל לדין לפניו והאחד רצה לפחות ח״ג מהנדן מה שע״פ ד״ת הורשה לו ולאשר שאָבי הרה״צ ז״ל הבין שיכול לסלק כל הנדן א״ל שמחותנו ימתין על כל הנדן.

לו) לאדון כפר סוארטשיו. חיו איזהו רחים ומרוחים שהשכיר ליהודים בחזקה משנה לשנה. וימציא א״ע א׳ מהשוכרים שהחזיק ממנו המרוח נקרא הקרעטשמע החדשה ושכר כל הרחים והמרוחים ובהוספה אשר עי״ז נשארו כל השוכרים מקופחי פרנסה ויבואו לאָבי הרה״צ ז״ל בהובלת ר׳ שמשון שמערלער ע״ה בקובלנא על השוכר וישלח אחריו ויגזור עליו להחזיר לכאו״א מהם עסקיהם במקח שהחזיקו עד כה וההוספה ישלים מכיסו. וכך הוה.

ופעם. שכרו מחזיקי האפיסעסיע את האפריפינאציאן של העיר ובהוספה שעד כה שכרו טובי העיר לטובת העיר ויתלקח מזה מחלוקת גדולה ויעשו חרם שלא לשתות הי״ש ואפי׳ עבו״ם שמרו א״ע מלשתות שמה שאָמרו שהי״ש שמה מוחרם.

ונגד זה הלכו הפסעסאָרען בכח הממשלה ונתהוה מזה משפטי עונש לאיזה אנשים עד שאָמרו להרגם ויהי מה עד שיראו להראות בחוץ.

ובליל אחת. מלילות קיץ התגנבו ע״י מבואות שאחורי העיר לאָבי הרה״צ ז״ל ובכו בכי גדול מאוד להושיעם שנלקו בממונם ויראו לנפשותם.

ויסכם אָבי הרה״צ ז״ל ויתערב בזה למען שלום העיר וטובה ובליל א׳ מלילות קיץ במוצש״ק באו והתאספו אנשי העיר והם לאבי הרה״צ ז״ל הדו״ד והשו״ת אָרכו כל הלילה ולפנות בוקר יצא הפס״ד מאָבי הרה״צ ז״ל ע״פ פשר שחצי האפריפינאציאן יחזורו לטובי העיר לטובת העיר ובריור מאנשי העיר ומן הסביבה איזה אמודים לבוא עה״ח. ושלום על ישראל

פעם. שכרו הפסעסארון כל הכפרים דגליל העיר תחת שעד כה החזיקים אנשים שונים ע/פ חזקה מכבר וחוץ מזה הסיפו גם על השכירות ויבואו איזה מהכפריים לאָבי הרה״צ ז״ל בקובלנא עליהם לחושי

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אַרי׳ ז״ל מראָזניטוב. **אות א׳**

אַחריהם ויפשר ביניהם ויבואו איש אל מחנהו ואל דגלו.

פעם, רצה ר׳ אלטער פריש לשבור הפעסעסיע ואָבי הרצ״צ ז״ל לא הסכים שאמר שזה השנת גביל ולמרות רצון אָבי הרה״צ ז״ל ערך אפערט להנהלת סקארבניק בלבוב ובהוספה וישג הודעה שזכה בהשכירות.

ולאשר שמנהג הסקארב הי׳ שאחר הערכת האפערטין עשו ישובה להתייעץ אודות השוכרים וכשאיתרמי שהשוכרים הראשונים הוסיפו כהאחרונים הי״ל הקדימה.

והנה לאחר שר׳ אלטער פריש ע״ה זכה בשכירות הפעסעסיע מטעם ההוספה שהוסיף עשו הפסעסארין בקשה לישיבת הנהלה שמסכימים להוסיף כההוספה של ר׳ אַלטער ע״ה. ולעת בואת מועד ישיבת ההנהלה בלבוב נסע ר׳ אַלטער ע״ה לשם ויבא לאָבי הרה״צ ז״ל לקבל ממנו ברכת הפרידה.

אָבי הרה״צ ז״ל כבר שכב על הדרגש להנפש ואולי הי׳ בטוצ״ש ור׳ אלטער ע״ה בא ויושב על הספסל שאצל הדרגש ואני יצחק ישבתי לרגלי אָבי הרה״צ ז״ל ויאמר לו אבי הרה״צ ז״ל למה לך להתחרות חנם והפעסיע לא תשיג וכך הוה. ומני אז התחיל לחלות בחליו שמת בה ביו״כ שחרית תרמ״ג.

לו) אני מטבעי, הייתי פחדן גדול כמבואר אי״ת כ״ו מספרי זה ופעם בל״ג בעומר יצא קול שריפה בעיר שהלילה תצא אש ותאכל כל בתי העיר פחדתי מאוד ולא ידעתי נפשי שמתנו.

המתנתי לסעודת ערב דאָבי הרה״צ ז״ל ישבתי אצל שלחנו ובאתי עמו בשיחה והתחלתי לבכות ואומר חבל שלא הייתי בדורות ראשונים שהייתי רואה גדולי הדור שמאז והתחלתי ברשב״י וסיימתי בדו״ז הרה״צ ר׳ מאיר ז״ל מפרימישליאן. ויענינו ויאמר לי למה תבכה על מה שעבר הלא די לך שאתה מכיר אותי ואת אָבי.

לח) אָבי הרה״צ ז״ל, הי׳ מדקדק שלא לדבר שבת דברים בטלים ופעם כשהלכתי מהמבשלה לחדרו דרך הפרוזדור לסעודתא דעתיקא

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אַרי׳ ז״ל מראָזניטוב אות א׳

קדישא פגשתי בכלב גדול ונפחדתי כטבעי ומגודל פחדי צעקתי בקול מארש ואָבי הרה״צ ז״ל שמע זאת וכשבאתי הביתה גער בי בנזיפה וא״ל צא אַתה דיברת עם הכלב בשבת.

לט) בלי״ל א׳. מלילות קיץ כשאכל אָבי הרה״צ ז״ל סעודתו בא ר׳ אַלטער פריש ע״ה החדרה וירשהו אָבי הרה״צ ז״ל לישב שאלו סיבת ביאתו כעת.

ויאמר שי״ל שליחות אליו מפו״פ ששלחו שיאמר לו שלולא שירא מהממשלה הי׳ כורכו בפתקאותיו ושורפו אַבל לא יארכו הימים ויוליכוהו בכבלי ברזל ויאסרוהו בנחושתים. אָבי הרה״צ ז״ל לא התרגש כלל ויאמר בנחת ובמתון ובישוב הדעת לאמור אלטער הנה אַתה היית שלוח להבאה ובכן מוכרח אתה להיות גם שלוח להולכה.

ובכן לך אמור לשולחך שהמאסר עבורי עד כה לא נבנה אמנם לא יארכו הימים ויוליכוהו בכבלי ברזל וישימוהו במאסר ויצטרך לרחמים וחסדים גדולים שיפטרוהו משם ימים מועטים קודם מותו מחוליו שיחלה במאסרו.

ואַתה אלטער השמר לך ושמור נפשך מאוד פן לא תשוב שליחותי בדיוק כמו שא״ל שאָז אַתה תהי׳ החייב.

לא אָרכו הימים ואַני יצחק בהקלויז ואָבי הרה״צ ז״ל עמד נשען על השלחן כדרכו ופתאום הבטתי בחלון הרואה פני רחוב העיר ונבהלתי ונשתוממתי בראותי שפו״פ עם ג׳ בניו נהוגים ע״י חיל מזוין כבולים בכבלי ברזל לבית המשפט, אָמרתי לאָבי הרה״צ ז״ל המחזה שראיתי וא״ל והלא בניו אינם אשמים כלל ובימים אחדים אחרי ישבם במאסר יצאו לחפשי ואַביהם נשאר סגור.

זאת המאורע היתה אמצע קיץ ובהגיע ר״ה תקעו לו תק״ש במאסרו ובחנוכה הביאו לו נ״ח להדליק ובפורים קראו לו שם המגילה ועל פסח הביאו לו לשם מצות וכוסות.

ויהי היום. באחד מימים שאחר פסח בבוקר השכם ואַני יצחקי יושב אצל דרגש אָבי הרה״צ ז״ל וקורא לפניו מאיזה ספר כמנהגו בכ״

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אַרי׳ ז״ל מראָזניטוב. אות א׳

ודלת הקלויז לחדר אָבי הרה״צ ז״ל נפתחה ואשת פו״פ הידיע בּאָה הביתה וצועקת במר נפשה רבי קדוש הלא בפיכם הקדוש אמרתם שקודם מותו יפטרוהו לביתו.

אָבי הרה״צ ז״ל לא נתפעל ושאל בנחת ובמרגוע ובישוב הדעת האמת שהגיע לכך ענתה האשה ואָמרה כה יעזרני השם לראותו בביתי.

ויאמר לה אָבי הרה״צ ז״ל לכו לביתכם ובקשתכם בקרוב תמלא באמת כך הוה שעור בשבוע זאת פטרוהו ממאסרו ושופט בית המשפט בא לפייסו על עיוות הדין נגדו ובימים מועטים מת במטתו ויסוריו כיפרו עונותיו.

מ) שמעתי ממרת ראסי טורטלטויב ע״ה. אמה גרה אצל בעה״ב א׳ בשכירות ואשת הבעה״ב הציקתהה מאוד וביום ה׳ א׳ לא יכלה לסבול עוד ותלך לאבי הרה״צ ז״ל בקובלנא כי המירה לה מאוד ויאמר לה אָבי הרה״צ ז״ל שמחר בעש״ק תעתיק דירתה משם ותילך לדור באשר תמצא.

ותתחיל לסחור עם אָבי הרה״צ ז״ל שזה דבר שא״א שמשארותה בהעריבה וכיו״ב אבל אָבי הרה״צ ז״ל באחת שמחר תעתיק דירתה ולא תשנה.

ועוד בזה העש״ק העתיקה דירתה באשר מצאה ובמוצ״ש בא איזה קונה לקנות ממנו נייפט ויקח נר וילך להמרתף ואיתלי שרגא ונשרף הוא וביתו ולא נשאר שריד.

כ ש ה ש י א. ר׳ אַלטער אזדערבאל ע״ה בתו נסע אָבי הרה״צ ז״ל לכפר ישן מקום משכנו לסדר קדושין ומחמת שהי׳ מהמקורבים שלו הפעיל שיטעום משמחתו מיני מזונות ודגים. ופתאום נשמע קול שריפה בעיר ויצו לרתום לו הסוסים ויסע עד מקום השריפה בבית ר׳ חנינא וויים= מאן ע״ה וכבר דלק הגג ובבואו שמה צוה להעמיד הסוסים והאש נכבה.

מא) שמעתי מאשתי ראשונה. שאחרי פטירת אא״ז הרה״צ ר׳ ישראל ז״ל בכתה מאוד שלא הי״ל או״א ונתגדלה אצל אא״ז הרה״צ ז״ל ויאמר לה אָבי הרה״צ ז״ל שתתפלל להשם שיחי׳ הוא ולא תצטרך

לדאוג יותר.

מב) אָבי הרה״צ ז״ל. פי׳ דרז״ל על הכתוב ויחכם מכ״א אפי׳ משוטים דלכאורה אי״ז רבותא שהי׳ חכם יותר משוטים ומהראוי הי׳ לרז״ל לפרש אפי׳ מחכמים.

ותי׳ דבזה שפי׳ אפי׳ משוטים יש רפותא גדולה מאוד דאילו ב׳ חכמים כשיתווכחו באיזה ענין בעיקל לאחד לנצח חבירו להודות לו שחכם יותר ממנו לא כן חכם ושוטה כשיתווכחו לא יודה השוטה להחכם שחכם יותר ממנו אבל אצל שהע״ה הודו גם השוטים שחכם יותר מהם.

מג) אָבי הרה״צ ז״ל. פי׳ טעם אמירת לכפרת פשע בשנת עיבור ע״פ הויכוח המובא בדרז״ל שהתווכחה הלבנה עם הקב״ה באָמרו לה מעטו א״ע וזכתה נגדו בדין וא״ל לישראל הביאו עלי כפרה שמיעטתי הירח דבאמת המיעוט לא ניכר רק בשנת עיבור שמוסיפין חודש להשוות ימות לבנה לחמה ע״כ נבון אז אמירת לכפרת פשע. וכאמור.

מד) אָבי הרה״צ ז״ל פי׳ הכתוב ותכריך בוץ שברך הצ״ח קללות דמ״ת גי׳ ב׳ו״ץ גי׳ צ״ח שלא ישלטו על ישראל.

מה) ר׳ זאב וואלף יעקל ע״ה. בא פעם לאָבי הרה״צ ז״ל ויבקשו שערל א׳ עשה לו חנות ומשיג גבולו שימות הערל.

ויאמר לו היות שהוא חסיד הרה״צ רי״ד ז״ל מדאָלינע שיבקש מרבו שיהרוג הערל שע״י שהוא גבר חלש ולא יכול לישא על שכמו ערל ככד כזה מוכרח רבו למלאות בקשתו.

מו) אָבי הרה״צ ז״ל. פי׳ הכתוב טוב שם משמן טוב ויום המות מיום הולדו שיותר טוב לאָדם השם שיאמרו עליו שאצלו הי׳ יום המות מיום הולדו שזכר תמיד המות יותר משמן טוב.

מז) שמעתי מאמי הרבנית ומאחותי שרה ע״ה. שאשת ר׳ יוסף יוזפא בלייכער ע״ה באָה לאָבי הרה״צ ז״ל שיברכה שתושע בילד שהיא עד כה לא ילדה ויאמר לה שתבוא עם בעלה.

ובבואם א״ל שיתנו לו נ״ר״כ ויושעו בב״ז בזאת השנה ויבטיחו ליתן ויושעו בב״ז בזאת השנה. והנני זוכר שהביאו קלאָפּטער עצים רכים

ע"ז החשבין גם הכרתי הבן יחיד בגדלו.

מח) שמעתי מאמי הרבנית ומאחותי שרה ע"ה. אשת ר' יצחק לאַנדע לא ילדה ותבא עם אחי' ר' אַלטער פריש ע"ה לאָבי הרה"צ זי"ע שיברכה שתפקד בבנים ומחמת שבעלה הי' חסיד אַחר א"ל אָבי הרה"צ זי"ע שתבוא עמו אליו ובבואָם שאול שאלם אם יברכם או יבטיחם ותפצור האשה בבעלה להסכים לבקש ההבטחה.

ויאמר להם היות שהאיש הוא חסיד אחר וכשהאשה תפקד בבנים יאמר שנושע ע"י רבו ע"כ נותן לו סי' כשתלד בן ידע שישיעתה מרבו, ואם בת תלד ידע שע"י הבטחתו באה, ובאמת כך הוה שילדה בת.

מט) שמעתי מר' שמואל טערטילטויב כ"ץ ע"ה. שפעם בלילה אחר תפ"ע נכנס לאָבי הרה"צ זי"ע ויצוהו לישב וידבר עמו באיזה ענין ולסיבת כאב שנים גדולה רצה לילך לביתו. וישאלהו אָבי הרה"צ זי"ע סיבת פחזותו ויאמר מחמת כאב שיניו הגדולים. ויספר לו אבי הרה"צ זי"ע המעשה דרבינו הקדוש ור' חייא ויאמר להראותו השן הכואב וינח אצבעו עליו ויתרפא ולא הרגיש עוד כאב שנים עד יום מותו.

נ) אָבי הרה"צ זי"ע. נסע בכל שנה על ההילולא דאא"ז הרה"צ ר' יצחק זי"ע ו' שבט על הציון לקאליש והי' עושה ז' הקפות בהאוהל סביב הציונים עוי"ה. פתח שיר למעלות אשא עיני אחר חרוז ראשון דאנא בכח ואח"כ אחר קבל רנת וכן עד ז"פ אה"כ הי' אומר תמניא אפי ולא יותר.

כ"כ. נסע בכל שנה עם מקורביו על ר"ה ושבועות לאא"ז הרה"צ ר' ישראל זי"ע

ועכ"צ ש"ת. שאירעה בביתו שלח המורה דרדקי ומשמשו ר' דוד ליב ריבנפעלד ע"ה אליו וציוהו שלא ליסע בעגלות רק לילך רגלי ובודאי הי' זאת ע"פ סגולה.

ודכירנא שפעם נחלאתי אני יצחק שלחהו רגלי לקאלאמעא מקום שביתת אא"ז הרה"צ זי"ע.

וכשחלה אא"ז הרה"צ ר' ישראל זי"ע. בשנת תרל"ה נסע

לקאליש ויהי אצלו עד אחר פסח.

ושמעתי מאשתי הראשונה. שבפסח הוטב לאא"ז הרה"צ ז"ל מחליו אבל נשאר עוד במטתו ויערכו לו שמה הסדר על איזה דף ולאבי הרה"צ ז"ל לפני מטתו ובהגיע לכאן הבן שואל עמד ואמר טאַטע איך וועל דיך פרענען פיער קשיות צהלו פני אא"ז הרה"צ ז"ל.

וכשנתוודע אָבי הרה"צ ז"ל. ממחלת אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל בשנת תר"מ נסע אליו בכל שבוע על שעות אחדות ואני יצחק הייתי תמיד בצוותא בהנסיעות.

ובאותה השנה. בכ"ה לאדר"פ בבוקר כשאבי הרה"צ ז"ל אחז הקאווע בידו נפתחה דלת המבשלה ועגלון יהודי מקאליש בא הביתה ושוטו בידו ויאמר לאָבי הרה"צ ז"ל באתי להוביל אתכם לקאליש ונצטויתי להגיד לכם שאפו' תהיו מעוטפים בטו"ת תסעו ותלכו. וכהתם הבע"נ דבריו העמיד אָבי הרה"צ ז"ל הקאווע מידו וילבש השאליק והשילאפל ויושב על העגלה למרות שהי' קור גדול ורוח חזק ותקיף לא לבש אפי' בגד חם רק ממקום עמדו הלך ליסע ומני אז והלאה נסע על הציון דאא"ז הרה"צ ז"ל בכל שנה ושנה בער"ח אלול ובכ"ה אדר יום ההילולא.

נא) אָבי הרה"צ ז"ל. אָמר קדיש אחר או"א בבוקר דרבנן אחר אין כאלהנו, וק"י אחר עלינו בכל ג' תפלות בכ"י.

נב) בשנת תרמ"ג. כשנתוודע ממחלת א"ז הרבנית בראנה ע"ה נסע אלי' בכל שבוע על שעות אחדות אתי עמי וגם אני יצחק נסעתי אמו תמיד.

ובפעם האחרון. כשנתוודע ממצבה נסע אלי' וימצאה עוד בחיים ויצאה נשמתה בהוייתו.

נג) אשה זקנה. באָה לאבי הרה"צ ז"ל בקובלנא שבנה אין נוהג עמה כשורה וישלח אחריו וידבר על לבו ויספר לו ענין דמאַ ב' נתונה ואם אמנם המדובר הי' כעסן וגבור חיל פעל עליו לשנות טבעו לטובת אמו.

נד) אבי הרה"צ ז"ל. פי' דרז"ל שהאומר שדוד ושלמה חטאו

אינו אלא טועה עז"ה שהאומר שחטאו עונשו כו"כ ע"י שלא חטאו רק טעו. ויהיו המשך דרז"ל עז"ה כל האומר שדוד ושלמה חטאו ר"ל מי שירהיב לומר שחטאו עונשו יהי' כו"כ ולא פי' דבאמת לא חטאו רק טעו.

נה) ר' כ ת ר י א ל ר ע כ ט ש א פ ע ן ע"ה. בא פעם עם חתנו ר' יעקב מאיר לעהריר ע"ה לאָבי הרה"צ ז"ל בבקשה שיפקד בבנים ויאמר אליו ליתן לו סך ק' ר"כ ונתן לו פ' ר"כ מזומן ומרגליות במשכון ע"ם כ' ר"כ ונפקד בבז"ז בזאת השנה שנת תרמ"ג ובלידת הבז"ז כבר נ' אָבי הרה"צ ז"ל.

נו) פ ע ם. לפני מנחה בערב הו"ר הלך לטבול והתמהמה עד הערב והוכרחו נשי טבילה להמתין עד צאתו וגם המתינו אָמנם א' דפקה בהדלת איזה פעמים וישאל אבי הרה"צ ז"ל להבלן ר' זוסי' ע"ה מי היא ויאמר לו וכפי שא"ל משמשו ר' שמואל שפיגעל ע"ה לא הוציאה שנתה.

נז) א ב י ה ר ה "צ ז"ל. פי' דרז"ל לא היו יו"ט לישראל כט"ז אב עז"ה שאז יום תשישית כח חמה ור"ל חמימות יצה"ר.

שבו בנות נשמות ישראל יוצאת בכלי לבן ע"פ הכתוב כשלג ילבינו שאולות לפי שא"א צדיק בארץ ואומרות הנשמות בחור בבחרותך ע"ד וזכור בוראך שא עינך וראה מה תבחור לך אל תתן עינך בנוי שקר חן תן עינך במשפחה הביטו לצור חצבתם שמחיוב כ"א לומר מתי יגיעו מעשי למעשה אבותי אי"י.

נח) ה ב ע ל ת פ ל ה. דר"ה ויו"כ דאָבי הרה"צ ז"ל הי' ר' שמואל פארלעגער ע"ה ופעם בער"ה באה לו ידיעה שמתה עליו אמו ויאמר אָבי הרה"צ ז"ל שאעפ"כ יתפלל הוא דליכא דעדיף.

נט) אָ ב י ה ר ה "צ ז"ל. פי' ענין למדן על דף ע"י שישנם לומדים מפלפלים גדולים ודף נמרא על אתר אין יכולין ללמוד ע"כ אמר שלמדן נקרא מי שיכול ללמוד על הדף.

ס) א י ז ה י מ י ם. אַחר מעשה ההרוג כאמור באות כ"ז מספר זה א"ל אָבי הרה"צ ז"ל הנני חולה ויודע מחלתי ורפואתי אבל הרופאים לא ירצו לרפאנו בהרפואה הזאת.

ו מ ע ת ה ז א ת. נראו בו סי' דאגה ואם לא נפל למשכב ולא נשמע ממנו קול כאב אבל עיפות והתרשלות ושכיבה במטתו שלא בזמנו נראה בו וגם הרופאים לא ראו בו שום סי' חולי וחולשה.

ו ב י ו ם א ח ד. מאלו הימים עמדתי בהקלויז והבטתי בחלון הנשקוף להרחוב והוא ז"ל עמד נשען בידיו על השלחן טמונים בצלחתם כדרכו תמיד שאלני מה אני רואה וא"ל אנשים הולכים להדואר וכנגדם לבית המשפט א"ל שוטים שבעולם הלא שניהם אין יודעין לאן הולכים למה אין הולכים כולם לצד אחד.

פ ע ם א ח ר ת. אחר תפ"ע א"ל לילך עמו להגן תחת הבית והלכנו עד בין האילנות וא"ל התשמע נגינות הצפרים פה הלא הן הנה ששררו לי בנאָווימסלין בלמדי בלילות בפיהמ"ד ובאו כעת אלי לכאן.

פ ע ם א ח ר ת. עמדתי בהקלויז שאלנו אם הנני זוכר דברי אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל עת היינו אצלו לאחרונה קודם פטירתו.

ה ן א מ ר ת י שאלנו שוב ההבנת פי' דבריו ואמרתי שהבנתי שעשה שאלת חלום אודות מחלתו שלא רצה לחיות בלא כח לעבודת השם כדרכו תמיד והושיבוהו א פ ם כ ס ף והיינו שהכוסף החיוני אפס, ויאמר לי שכונתי להאמת.

ש א ל נ י ע ו ד. אם זוכרני עוד איזה ענין א"ל שזוכרנו שאא"ז הרה"צ ז"ל שאלו אם ראה והשיב שראה.

ו י ת ח י ל, ויאמר הלא הרמב"ם ז"ל אין מאמין בשידים אבל ממה שאספר לך תוכח שצריך להאמין, ומעשה שהי' כך הי'.

ע ת. שישבנו עוד בנאָווימסלין הלכתי ללות לאָבי הרה"צ ז"ל ליל שבת אחר תפ"ע לביתו, ולאשר שהביהמ"ד הי' בקצה העיר מפה ובית אָבי הרה"צ ז"ל בקצהו השני מפה הוכרח ההולך לפנות באמצע היליכו בגן ארון העיר סטורזי, שנמשך עד הרחוב והביה"כ עמדו בקצהו לצד דרך ההולך להרחוב.

והביהכ"ם הללו עמדו על עמודים גבוהים מהארץ לצרכו נקיון הצואה והמ"ר וכיו"ב. וכאשר הלכנו וכאמור האירה הלבנה ע"פ הארץ

אָבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזינטוב אות א'

וראינו ב' אַנשים קטנים יוצאים מאחורי הביהכ"ס מבין העמודים לרוחב דרך הרחוב וכל שהתקרבו יותר להדרך נתארכו יותר עד הגיעם להתעלה שבין הגן להדרך ויפסועוה וחתכו הדרך לרחבי לשדות שבצד השני באל־כסון ובסיף השדות נתארכו הרבה מאדם ונעלמו מעינינו. וימים אָבי הרה"צ ז"ל הנה עד כה לא אָמרתי לאָבי הרה"צ ז"ל והוא לו ממה שראינו.

ובעש"ק האחרון. לחיי אָבי הרה"צ ז"ל לפנות ערב בדברו עמדי הכרתי שמגמגם וא"ל שאי"ז כלום ובזה השבת לא התפלל בקו"ר כדרכו ולא הנהיג סעודתא דחקל תפוחין קדישין ובמוצש"ק הוא ע"ש דשנת תרמ"ג נשאר יושב על כסאו ובהתאסף אנשי קלויז אחר תפ"ע לחדרו כבר נשמעו סי' גסיסה מנחוריו ע"פ הבית וביום א' בבוקר עמד ונט"י ולקח מטהו בידו ויט"ל בביתו בחדרו הנה והנה ואַני יאַחותי שרה ע"ה שמה ויאמר הנה זה המטה של אָבי הרה"צ ז"ל הוא ויאמר עוד שכל הדרכים שהלך בנאָוויסעליץ עומדים כעת נגד עיניו וכערך שעה ט' שכב על הדרגש והפסיק מלדבר ורק בעיניו הביט. ויהי אַחר חצות היום בביאת הריפא לינג מסטרי הקיז לו דם אבל כבר נהפך למים ובודאי זאת היתה כוונתו באמרו שיודע רפואתו וכשרצה לשפוך לו יין לפיו סגר שיניו. ואיזה זמן אח"כ יצאה נשמתו בטהרה ועוד בו ביום הובילוהו לקברות אחר טבילה במקוה.

סא) בשנת תרל"ג. כששרה מחלת החולירע בעולם כשברח אָבי הרה"צ ז"ל ע"כ ב"ב לקאליש ומשם להאלין ושבת עובר אורח נחל־תה מ' אסני פריש ע"ה ובא בנה ר' אַלמער ע"ה מראָזינטוב בדרכים צדדים לאָבי הרה"צ ז"ל לבקשו שיתפלל עבורה ובירכה ונתרפאה וחיתה עוד אח"כ שנים רבות.

סב) כשכבר הנחתי תפילין. התקררתי בחורף בקידוש לבנה וניחר גרוני ולא הניח אָבי הרה"צ ז"ל לעשות לי שום רפואה ואמר שכעבור החורף תחזור קולי וכך הוה.

סג) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאבי הרב ז"ל לן י"ד

אָבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

שנה בימות החול בביהמ"ד העירוני והכסת שהביא לו מביתו נתנו לר' מרדכי שומר ע"ה ושכב עליו שם עד בלותו.

ושמעתי מאָבי הרה"צ ז"ל. שבנעוריו לא הי"ל נרות ללמוד והרשהו הגבאי דביהמ"ד ללמוד בביהמ"ד מנרות הקהל והתנהג כך י"ד שנה ולמד מעומד על רגל א' עד התחלת ביאת הפע"פ ואז העמיד א"ע אצל התנור שיחשבו שזה עתה פא ותמיד התפלל כוותיקין ועכ"ז המתין בביהמ"ד עד כלות כל המנינים לענות קדושה וברכו ואיש"ר.

ולאשר. שאחורי הביהמ"ד הי' גן אדון העיר סטורזא הי' פותח לו חלוני הביהמ"ד בלמדו וצפרי שחק ועופי שמיא נגנו לו זמירותם בנעימות ועין אות ס' מספרי זה אבל לא הבין צפצופם.

בלילי ר"ה. אחר תפלת ערבית הי' אומר לדוד מזמור בנעימות יתירה ובקול אדיר וחזק. ובסעודית ר"ה הי' מצוה לומר אתה נגלית והי' אומר חד"ת.

וביום אדר"ה. אחר הסעודה הי' הולך לתשליך ובאדר"ה עלה לתורה וטליתו הגיע לטבורו. בכל ימי ר"ה אחר תפ"ש הי' אומר א"מ ופסוקים שקודם תקיעות והי' מקרא לפני התיקע ובמוסף בחזרת הש"ץ הי' אומר זכרונות שופרות.

בשת"י"ש. אחר המוצא ויין בסעודה הי' אומר לחיים רבש"ע ולחיים כ"י.

וזכירנא. שפעם באדר"ה בבוקר הלך למקוה וגם אני הלכתי עמו לטבול.

בימי תענית. לא הי' טועם תו"מ אחר תפ"ע רק הי' צם עד זמן אכילתו בשאר ימים.

השלוש עשרה מדות. שקודם יו"כ ושמע קולנו הוא הי' אומר ועיו"כ קודם סדר כפרות באשמורה הי' הולך לטבול ובבואו עשה סדר כפרות ובדק החלף דהשו"ב ואחר שחיטת כפרות קיים מצות כיסוי.

הזריזות. דעיו"כ הי' נגד טבעו עד שכחצות היום כבר ערך סעידתו בישובת מקורביו ואחר מנחה הלקהו המורה דרדקו ומשמשו ר'

אָבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזינטוב אות א'

דוד ליב ריבנפעלד ע"ה מלקות מ'. ודבירנא שפעם הלך לטבול אחר סעודה המפסקת וגם אני יצחק הלכתי עמו. ואחר סעודה המפסקת התעטף בבגד מתים ובטליתו וכירך את ב"כ ואותי יצחק בהנחת ידו על ראשי.

בליל יו"כ. אחר תפ"ע הי' אומר לדוד מזמור ושמע קולנו ושחרית עלה לתורה ונשאר בקלויז עד נעילה ואמר י"ג מדות ושמע קולנו וא"מ.

מוצאי יו"כ. הבדיל על הכוס וכל המתפללים אחריו ואחרי שעות אחדים הנהיג הסעודה בישיבת מקורביו.

בסוכות. הי' אומר קודם אכילת המרק בכל סעודה אזמין לסעו=דתי אשפיזו עילאי אי"י משה אהרן יוסף דוד במטי מינך וכו' אשפיזן עילאי דיתבא עמי ועמך כל שאר אשפיזין עילאין קדישין וכו'. והי' מצוה לזמר ומפני חטאינו ואתה נגלת ואח"כ אָמר חד"ת.

בכל שנה. אחר יו"כ הי' נוסע ר' שמואל פארלענגער ע"ה לסטאָ=ניסלאָוו וקנה כ' אתרוגים ומהם בחר אָבי הרה"צ ז"ל עבורו האחר שמו=כרח הי' להיות נקי ומהודר.

עד הו"ר. לא נתן אתרוגו לברך לשום ב"א חוץ ממני יצחק.

בשני ימי סוכות. והו"ר הי' אומר הלל והושענות ועשה הנענועים באריכות ובנעימות יתירה.

בשני ימי סוכות. עלה לתורה ובליל ה"ר לא מיהה לשתות י"ש חוץ סוכה.

בהו"ר. עשה סעודתו עם האורחים תומ"י אחר התפלה שיוכלו ליסע לביתם במועדו בלא חילול יו"ט.

ההקפות. בלילי שמ"ע וש"ת עשה כערך שעה יוד בלילה והי' אומר אתה הראית וההקפות ובכל הקפה צוה לנגן איזה זמר ועפ"י רוב השמים מספרים ונשמת ורקד מעוטף בטליתו למעלה מראשו עד ברכיו בהעיגול ששו המתפללים באמצעו וביצאו מגשמיותו הניח את האָפאָנ=טאָפעל מרגליו ורקד רק בהאנפלאות. וכשנתייעף בריקודו ששהה ערך ב' שעה לקח לר' אלטער פריש ע"ה והניח ידו על כתיפו ורקד עמו ובעמדו הובילוהו לכסאו ולבש האָפאָנטאָפעל ובליל ש"ת לא קידש

אָבי הרה"צ ר' אַהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב. אות א'

קודם הקפות כמנהיג עולם ובשחרית עלה לח"כ ובסעודתו נהג כביו"ט.

אָבי הרה"צ ז"ל. הי' מברך החודש בשבת מברכין, וקודם קידוש לבנה הלך לטבול ולא קידשה רק כשרקיע בטהרתו ותמיד עמדה לו השעה אפי' בשעת גשמים. ודכירנא שפעם בחורף רקד הרבה אחר קידוש לבנה בנגינת טובים מאורות בכל הגן למרות השלג והכפור הגדול, ואחר קידוש לבנה הי' שותים וי"ש לחיים.

אָבי הרה"צ ז"ל הי' ניהג לומר התפלות שבתהלים משפט צדק שהביא לו ר' משה וויסמאן ע"ה מנ"כ בארה"ק ואח"כ משמשו ר' שמואל שפיגל ע"ה מעומד בלי שום תנועה ערך ב' שעה קודם הדלקת נ"ח ואח"כ הי' אומר ז"פ ויהי נועם עד בישועתי ואח"כ מעוז צור ובסופו הוסיף זה החריז: כי מעולם היית ישעי כבודי ומרים ראשי שמע נא לקול שועי מלכי ואלהי קדושי העבר חטאי ופשעי גם בגלות השלישי חזק ישראל ומכניע ישמעאל ומאדום תפדה נפשי. ואח"כ הי' מצוה לנגן מעוז צור ואח"כ שתו י"ש והערינג אבל בעש"ק לא נהג כן רק ברכות נ"ח והנרות הללו ולא יותר ושבת חנוכה נוגנו מעוז צור ואמר חד"ת.

בט"ו שבט. הי' מחלק פירות לכב"ב ובשבת גם למקורביו בסעודתא דעתיקא קדישא.

בשבת שקלים. הי' מצוה לנגן אשכיל הכופר דודי לי בכרמי עין גדי, ובשבת חודש ראשון לציון הנה הימם ולירושלים מבשר אתן.

באסתר תענית. הי' נותן קודם מנחה מעות שקל ג' חצאי צל בער כאו"א מכ"ב וקלבון והי' מכין הפרוטות מבע"י ולקריאת מגילה הי' בא בשעה מאוחרת ואם כל המתפללים אצלו התענו עפ"ז המתינו ובקרואת מגילה עמד אצל הקורא וכשהגיעו ליחמת המלך שככה הי' מזמרים זמר קטן ובפורים שחרית שלח מנות ומתנות לאביונים.

בסעודת פורים. היו מתאספים מקורביו והוה בדח טיבא והי' אומר חד"ת וניגנו שושנת יעקב.

שלח מנות. לא קיבל רק ממקורביו לא מסתם בע"ב דהוה אמר מי שפרנס אותי עד כה יפרנסני גם להבא.

אבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב. **אות א'**

בע"פ. הי' מזרז א"ע להתפלל בבוקר במועדו ולאשר שהי' בכור לאו"א הי' ר' שמשון שמערלער ע"ה שהי' ג"כ בכור עושה סיום בצוותא עמדו ואח"כ טעם איזה חמץ ממזונות ויותר לא טעם עד הסדר וכשנגדלתי אני יצחק הייתי מסיים איזה מסכת עמו בכל ע"פ.

בשבת ע"פ. הי' סועד סעודתא דעתיקא קדישא במוקדם האפשרי ובשנת תרמ"ג בשבת ע"פ הוי כדח טובא.

בדיקת חמץ. באור י"ד הי' עושה בשעה מאוחרת והי' בודק בעצמו עד שידו מגעת וקודם בדיקה בירך כנהיג ואחר בדיקה הי' אומר ג"פ כ"ח וכ"כ בשריפת חמץ.

אבי הרה"צ ז"ל. הי' מתחיל הסדר דליל פסח ערך שעה יור בליל והי' גומרו ערך שעה ואו בבוקר ומהתחלה עד גמר לא הפסיק אפי' בדיבורי לה"ק ההגדה הי' אומר מסי' האר"י ז"ל ובליל ב"פ הי' סופר ספירה על הסדר.

בפסח שנת תרמ"ג. אמר ההלל אחר תפ"ע בקו"ר ובחצי השנית דהסדר ראיתי אני יצחק וכן העיד לי גיסי ר' יעקב קורץ ע"ה שהי' באיתו מעמד של אמירת אבי הרה"צ ז"ל חצי השני' של ההלל שהי' מעומד אפי חלק שקודם סעודה עד מהולל בתשבחות שראה בבגד מתים הלבן שהי' לבוש בו על בגדיו כל מיני גוונין לאורך הבגד מראשי לסופו ברוחב ערך חצי טפח, ירוק שחור, אדום, כחול, צהוב.

להסדרים. לא הורשה לשום ב"א לבוא החדרה א"ל כשגנב א"ע בלט לחדר השני ובסוף ימיו פעלו מקורביו לשבת עמהם בצוותא ולשתות לחיים ליל ז"פ.

ביום ח"פ. ישב בסעודת צהרים עם מקורביו וגם הרבה מאנשי העיר אבל סוף ימיו אמר לא בעינא שיבואו פעם או פעמים בשנה לצאת י"ח ולא הורשה לבוא לסעודתו רק מקורביו והי' מצוה לנגן כל השלושה ברח דודי ומי שלא הי"ל בגד חדש לא הורשה לבוא לחדרו כל ימי פסח אפי' לא בשעת סעודה וכ"כ מי שהריח אבק מ"ע.

בפסח שני. הי' נוהג לגמור תפלתו מבע"י ואכל סעודתו קודם

אָבִי הרה"צ ר' אַהרן אַרי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

לילה חמץ ומצה. ועיין בספרי נשמת ישראל ילקוט יצחק ח"ר מזה הענין.

ב ש ב ו ע ו ת. הי' אומר אקדמות בציבור חרוז בחרוז לא כמנהג שהש"ץ אומר ב' חרוזים והקהל אומרים חרוזים אחרים רק אותן החרוזים שאָמר הוא ז"ל חזרו הציבור ואמרים ג"כ.

ב יו ד ד ב ר ו ת. עלה לתורה ובסעודית שבועות צוה לנגן אתה נגלית וכיו"ב מענין היום.

ב ע ר "ה הי' אומר הי"ג מדות ושמע קולנו והי' נשאר בהקלויז עד גמר התפלה ואח"כ קרא ג' מכובדים ממקורביו להתרת נדרים ולפנות ערב הי' מביא משמשו את ה כ ו ל ל ת צ ע ט י ל מהאורחים ומהבע"ב והיניחו במהזורו כמדומה לי אצל האוחז ביד.

א ב י ה ר ה "צ ז "ל. הי' נוהג תמיד בעש"ק אחר הדלקה לישב בצד הנרות אצל שלחנו אשר העמיד באופן אסדר לדרומא ולמד מאור ושמש עד שעה יוד בלילה בקיץ ובחורף.

א ח "כ. חגר חגירתו והי' אומר ג"ד מרחיבין דעתו ש"א אשה נאה דירה נאה כלים נאים איזה פעמים והבנתי שכוונתו לנוף נשמה מע"ט אח"כ התחיל לכו נרננה בניגון ערוב ומיוחד בקול אדיר וחזק עד שנשמע למרחוק ובהגיעו לובהיכלו הי' אומרו פעמים הרבה וא"ל מקורביו שהי' אומר ד' תיבות אלו ובהכלו כולו אומר כבוד ע"ב פעם. בלכה דודי טיפח בידיו ורקד ברגליו ובנמר ושבת וינפש הי' כבר קרוב חצות לילה, והרבה פעמים א"ל יצחק שמזיע בתפלתו מתרפא ע"כ חושיו ומחלותיו אבריו וגידיו

א ח "כ. התחיל בשבת שלום ומבורך ג"פ שלום עליכם רבון כל העולמים אשת חיל אתקינו והכל בישיבה ובהגיעו לויהא רעוא הי' עומר ונתנו לו הכוס בידיו והי' נותן לי יצחק ולהאורחים ולב"ב מהקידוש לשתות.

ק ו ד ם ר ח י צ ה. הי' מנגב ידיו היטב ומשמשו המורה דרדקי ר' דוד ליב ריבענפעלד ע"ה שפך מהנטלא ב"פ בסירוגין על ידיו ואחר ניגוב וברכת ענ"י והמוציא חתכו לו ב' חתיכות חלה לאכילה לכל הסעודה אח"כ הי' ממלא צנצנת י"ש והי' אומר לחיים רבי"ע וכ"י ושתה החצי' וחצי' השני' הניח אחר הדגים ונטל ידיו לכלי כדבעי. ואחר רחיצת ידיו שתי מקודבי

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אַרי׳ ז״ל מראָזניטוב אות א׳

באו״א לחיים והי׳ מצוה לנגן אָז ביום השביעי נחת ואחר גמר כל האכילה הי׳ אומר כל מקדש ונוסחתו בו הי׳ לנוח בו ולשמוח בו אח״כ הי׳ מצוה לנגן מנוחה ושמחה ונתנו לו החומש ובגמר הזמר הי׳ אומר חד״ת בסדר היום. וכך הי׳ אומר חלקי אמרה נפשי ושהתורה נקראת עיטן דאורייתא ונודע בשערים בעלה כל חד וחד לפום שיעורין דילי׳ ושאני זכאי חסידא דבכל יומא ויומא מסתכלי בליבייהו באילו ההוא יומא עברי מעלמא והדרו בתיובתא קמי כאר״הו ושוב יום א׳ לפני מיתתך שוב היום שמא תמית למחר ואחר כל אלו ההקדמות הי׳ אומר חד״ת. ואחר ברהמ״ז בחורף הי׳ ערך שעה א׳ וקיץ קרוב בערקאי וגם אז לא הלך לישן ונשאר על כסאו ולפעמים שאלנו חשבונות מערוגה.

כ ב ו ק ר. נט״י אחר עמידה והכין א״ע עד קרוב חצות ובא להקלויז וישב פניו להחלון ולמד אור החיים בחומשו של ר׳ שמשוי שמערלער ע״ה ועלה לתורה לששי ואחר גמר תפלה הלך לחדרו והתחיל להתפלל מהללי׳ דהלל הגדול עד ש״ע עד ערך שעה ד׳ אחר חצות קיץ וחורף.

א ח״כ. קידש על י״ש ואכל רדיד א׳ עם בצל ושתה מרק רגל בהמה שהי׳ אומר שזה רפואה להחזה ובסעודה נהג כראתמול ואחר כל האכילה הי׳ אומר נהורא וחי ה׳ וברוך צורי וברוך אדני יום ויום והי׳ מצוה לנגן יצוה והי׳ אומר חד״ת ואח״כ בירכו ברהמ״ז.

ב י מ ו ת ה ח ו ר ף. הי׳ גמר סעודתא דעתיקא קדישא קרוב ללילה ע״כ הי׳ אומרים במנחה רק קדושה בקו״ר והקורא הי׳ אז ר׳ שמואל פארלענער ע״ה והיו לוקחין הס״ת להשלחן שאצל החלון וידיו תחת היריעה נגד עיניו.

א ח ר מ נ ח ה. הי׳ בוצע על החלה וישכב על הדרגש עיף ותש כח עד קרוב חצות לילה ועמד והתפלל תפ״ע ויבדל על הכוס והאריך בההבדלה קרוב לשעה שלימה וא״ל שאז נתן תיקון להנשמות.

ת פ״ע ב ח ו ל הי׳ מתפלל ערך שעה יוד בלילה והי׳ מאריך בהשמו״ע ערך ג׳ רבעי שעה וכאשר רמז לי פעם שהי׳ עושה אז כל פדיונות דיומא ואח״כ אכל סעודתו לחם לבן ב׳ לחמניות וכסוף ימיו

אָבי הרה"צ ר' אַהרן אַרי' ז"ל מראָזניטוב. אות א'

לא בירך לבצוע על לחם רק שבת ויו"ט ובחול אכל רקיק דמזונות.

אח"כ. הי' שותה צנצנת י"ש והי' אוכל בצל וצנון ומרק בשר עם פארפיל ובשר עוף ובהמה וחזרת ולפעמים אינגערקי חמוצה ושזופים מבושלים ובסוף ימיו לא אכל בצלים רק ב' בצים מגולגלות ושמנינית לוג יין משליש ואח"כ ביטל גם שתיית היין והי' שותה טעה וע"פ רוב נשארה על השלחן עד למחרתו ואחר כל אכילה לקק באצבעו ג"פ מלח ואחר סעודה הי' נשאר על כסאו וכנראה עד זמן ק"ש דשחרית או אז הלך לישן על הדרגש וכיסויו אפי' בחורף הי' רק בקאלדערי ומעולם לא פשט בגדיו בשכבו רק כובעו עליון והפאנטאפל ותמיד שכב פרקדן ידו א' על לבו והשני' על מצחו עד עמדו בבוקר. וכשבאתי אני יצחק לכלל לימוד קריתי לפניו בכ"י בבוקר מאיזה ספר פסקי דינים מקדמונים וכשנמגמתי תיקן לי בע"פ וזאת הי' בכ"י עד ערך שעה מ' בבוקר.

בקומו. הי' רוחץ פניו ידיו ופאותיו ותיקנם כבמראה שבאמת לא ראה בה מעולם רק בידיו סיגלם אח"כ הביאה אחותי חנה ע"ה ב' כוסות קאווע וסוף ימיו רק א' ובמשך הזמן קריתי לפניו שוב באיזה ספר וכשהו' חביב עליו עיין בעצמו ערך שעה.

אח"כ. קיבל פתקאות מהבאים ואח"כ הכין א"ע להתפלל וע"י שהי' חולה מעיים ממחלת טחורים פתוחים שותתי דם תמיד התעכב בביה"כ ערך ב' שעות ומרגלי בפומו' שפטיר מדין תפלה ושאין לתמיה על איחור תפלתו.

אחר הנקיות. הנמשך עד איזה שעות אחר חצות התחיל לחגור בחגורתו וזאת הי' אצלו עבודה מיוחדת שחגורתו חגר באופן שלפניו היתה רחבה מהחזה עד הטבור למען יוכל לסדר הרצועות ע"פ האר"י ז"ל אח"כ התפלל מב"ש שעד ב"ש התפלל בלא טו"ת ומעולם לא גמר תפלתו ואפי' בקיץ קורם מנחה שכנראה התפלל ג"כ בטו"ת.

וכשהגיעו. בהקלויז לחזרת שמו"ע דמנחה המתינו עליו ערך ה' מינ'ט וגם על תפ"ע המתינו עליו עד הסירו הטו"ת ולפעמים סדרתי

אבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראזניטוב **אות א'**

תפליו לתיקם ואחר תפ"ע דהקהל שתה לפעמים טעה וענה על פתקאות עד זמן מעריב שלו.

לפעמים. טיל בהאכסדרה זמן מה קודם חצות היום ולפעמים דיבר עם אמי הרבנית וב"ב ע"ה.

כנראה. למד בלילות שדכירנא שפעם העיריני בלילה ולמד עמי בזוה"ק וחבל ששכחתי הענין.

בעש"ק ועיו"ט. הי' גומר תפלת שחרית מבע"י ואכל מעט ובסוף ימיו רק מעט מרק עוף.

בער"ה ועיו"כ. הלך לטבול בהשכמה וערב הו"ר קודם מנחה כמבואר אות נ' בספרי זה. וקודם תפלת שחרית בברית מילה ובקידוש לבנה.

סנדקאות נהג בתנאי לכבדו ליל קודם הברית ואחר טבילה בא להקלויז מעוטף בטלותו ותמיד התאחר עד קרוב חצות ועיין באות כ' מספרי זה ומעולם לא קיבל סנדקאות רק שיהי' הברית אצלו בהקלויז ומעולם לא טעם ולא נהנה מסעודה רק הבעל ברית הביא לו אח"כ י"ש ומיני מתיקה לביתו.

כשיתכבד. לסדר קידושין הי' הולך לפני הביהכ"נ או בחוץ אצל ביתו או בהקלויז.

ודכירנא. שבנשואי ר' מאניש חיים ע"ה היתה החופה בהקלויז והדלקנו נרות מסביב.

מעולם. לא בא לפית הנשיאון חוץ כשהשיא ר' אלטער פריש ע"ה בתו דבורה ע"ה בעת קיץ הלך לבית הנשיאון ונתעכב שמה כל הלילה ומסתמא טעם שם ג"כ. ועיין באות מ' מספרי זה.

בבוא איזה מאן דהו. עם איזה מבוקש לא צוה לישב רק עמד לפניו ואם נקבה לט ידיו על פניו.

נוסח פדיונות. כך היו אצלו הי' קורא הפתקא ובירך להעומד לפניו כסדר הכתוב בהפתקא ובענין גדול כשינוי טבע שאל להעומד לפניו אם רוצה ברכה או הבטחה ואם המדובר ביקש הבטחה הי' מציה להבטיח לו סכום מעות והבטחתו היתה בטוחה.

אבי הרה"צ ר' אַהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

עפ"י רוב. ציה לעשות רפואות וסגולות ולנדור בצרה כערך המבוקש והענין.

במקשה לילד. הי"ל סגולה מיוחדת כמבואר בספרי קיבץ חדש ח' רפואות וגם בעניני צבא הי' מציה להנצבא להפשיט בגדיו והביט עליו והמציא חסרונות בגופו והי' כפי דבריו.

בקובלנא. על ערל המיצר ציה לכתוב שמו ושם אמו בפיתקא מיוחדת והי' קורעו לקרעים ונתן בפאנטאפעל תחת רגלו יפעל תמיד.

אבי הרב ז"ל. הי' מציה למקורביו לבוא אליו ג"פ בשנה שבת או יו"ט ודכירנא שר' כתריאל רעכטשאפען ע"ה אם שהי' בא בכל שבת להתפלל להקלויז אעפ"כ לא נמנע להתארח אצלו ג"כ ופעם בעש"ק בא לשבות אצלו לגמרי.

מקורביו. שרצו להיות מהיושבים לפניו בסעודתא דחקל תפוחין קדושין בליל חרף לא הורשה להם לישן אחר סעודתם ולבוא לסעודתו בעינים סגורות ופקד עליהם לעמוד הכן ולעיין באיזה ספר או לסדר שמו"ת בעמידה.

לא הורשה. לשום ב"א שישב בשלחנו בסעודות שבת ויו"ט לדבר שום דבר ואפי' השיעול הי' אסור וכשבא איזה מאן דהו לסעודתו שאלו אם כבר בירך ברהמ"ז וכשא"ל שבירך הי' אומר לו אם אתה יהודי מברך למה באת אלי.

בשנה ראשונה. אחר פטירת אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל הי' גומר תפלתו בחול מבע"י והי' אוכל קודם מנחה כהבטחתו אליו בפעם האחרון וכמבואר בספרי זה בסיפורי אא"ז הרה"צ ז"ל.

סד) אבי הרה"צ ז"ל. לא לבש בגדי צמר חוץ אנפילאות מחמת הקור ובראשו מצנפת לבנה מצמר גפן והי"ל כובע חרף לבן מעור רחלים וממעל לבגדיו חאלאט ובשבת ויו"ט בתפלה בגד משי זיפיצע.

גילוח שער ראש. עשה קודם ר"ה, חנוכה, פסח, שבועות, ואז גזז מעט מפאותיו באורכן. לנטילת צפרנים לא הי"ל קביעות ולא דיקדק בזה כלל וכמדומה שאחת לשלושה שבועות.

סה) פעם בחודש"ם עת שתה קאווע בהסוכה אחר ברכת אתרוג

אבי הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

בא ר' משה אברהם ע"ה ויפצר בו לברור לו גורל מאלו שבידו ויברור לו ויזכה ק' ר"כ.

סו) אָבי הרה"צ ז"ל. שחק להאומרים שיצטדקו א"ע בפי"ד ש"מ שלא ידעו ליזהר והמשילם לבע"ג שהי"ל סום עוור ובנסעו הלך לאחד הפחתים ויכהו ועל שאלת הרואים הלא הסום עוור השיב והלא אין רואה הדרך והפחתים ולמה הלך לפחתים. והנמשל מובן.

סז) שמעתי מאמי הרבנית ומאחותי ע"ה. שבת ר' לוי יצחק פירכטזאַם ע"ה נשתגעה מבושה והביאוה לאָבי הרה"צ ז"ל ונתרפאה.

סח) שמעתי מאמי הרבנית ומאחותי שרה ע"ה. בחור מהלומדים בקלויז דאא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל נשא ב' זובח מראזניטוב ותהר ותקש בלדתה האברך בא לאָבי הרה"צ ז"ל שיתפלל בעדה ויאמר לו לך לביתך ובאמצע דרכך תבושר מהמילדת בב"ז וכך היה ויחזור מדרכו ויכבד לאָבי הרה"צ ז"ל בסנדקאות אבל חמיו הזובח אמר שהרב דמתא יהי' סנדק וביום המילה לקח התינוק מבתי בחזקה להביתמ"ד ונימול על ברכי הרב דמתא ז"ל ובבואם לביתם מצאו את החלונות וכלי זכוכית שבורים מהיולדת שנשתגעה ובהציק לו בא לאבי הרה"צ ז"ל ויבך ויתחנן שחף הוא מפשע וכי גם אשתו נתנה הילד מחיקה בע"כ.

ויחמול עליו ויצוהו להביאה אליו ויברכה ותתרפא ותשב לביתה בריא אולם וגם אני יצחק הכרתי אותה בשלימות בריאותה עד היום הזה.

ופעם. הוקשתה בלידתה אחת מנשי הגבירים האפסעסאָרין וישלחו לאָבי הרה"צ ז"ל ויתפלל בעדה להשי"ת ותושע ותלד ב"ז ותאמר לכבד לאָבי הרה"צ ז"ל בסנדקאות ובעלה לא כן ועשה כחפצו ואחר המילה נחלאתה בחולי שיעמום וכאשר הירע לה מאוד בא בעלה לאָבי הרה"צ ז"ל ויבך ויתחנן לפניו למלאות בקשת אשתו לשלוח לה איזה ספר לסגולה להסיר פחדה וישלח לה ע"י משמשו ר' שמואל שפיגעל ע"ה ס' הרמב"ן ותתרפא.

סט) שמעתי מאמי הרבנית ומאחותי שרה ע"ה. שאשה א' נשתגעה מפחד שהפחידה בעלה בהראות לה סכינו את הרביקתהו אצל המשרתת היהודית על התנור. ויביאוה לאָבי הרה"צ ז"ל ויברכה ותתרפא

אָבי הרה״צ ר׳ אַהרן אַרי׳ ז״ל מראָזניטוב. אות א׳

וגם אַני יצחק הכרתי׳ שנים הרבה.

ע) אָבי הרה״צ ז״ל. למדני סדר לימוד שכ״ד שאלמוד אלמוד מעצמי ואח״כ אלמוד הפי׳ לראות אם מתאימים עם פי׳ וא״ל יתאמו לבקש החסרון בפירושי. גם למדוני שכל כלומר הוא קושי׳ וצ״ל הקושי׳ והתירוץ בתיבת כלומר ואמר ע״ע שהוא למדן על הדף כמבואָר באות נ״ט מספרי זה וישזכר לומר כ״ד בכתוב רק על ד״א מצטער שאין זוכר המ״מ ואָמר שכשומעים א׳ שמגמגם נודע שלמד ופירש. וכשלמדתי לפניו ולא ידעתי לפרש איזה דבר הי׳ א״ל הי״ל סכין תחוך הענין שאי״צ להיות.

סדר למודו הי׳. שהי׳ אומר להניח לו להבין ועי״ז לא הי׳ אצלו דבר קשה ואפי׳ בדברו עם אנשים חוץ מפריונות הכין א״ע קודם הרשאת כניסה להבין סיבת ביאת הבא ומבוקשו והי׳ שואל ומשיב לעצמו ועי״ז דיבר תמיד כהוגן אם למלאות רצון המבקש א״ל.

עא) אָבי הרה״צ ז״ל. אמר שמותר ליטול צפרני יד ורגל כאחת והראי׳ שנשים בל״ט עושים כן.

גם אָמר. שמותר לגלח ביום ה׳ והראי׳ מתספורת ב׳ אלעשה וכ״ג שהסתפרו בכ״י וכדרז״ל.

עב) לר׳ מאָטי בערי ע״ה הי׳ חזקה לגלח לאָבי הרה״צ ז״ל והי׳ נהנה מתגלחתו ובמלחמת באָסני נקרא לצבא ויבא לאָבי הרה״צ ז״ל לבקשו שלא יאבד חזקתו ושער בואו בחזרה יגלחהו אביו ויבטיחהו שיחזור מסטרי ולא ישולח למלחמה וכך הוה.

עג) לאָבי הרה״צ ז״ל. הי׳ הקפדה על בעל אכסני׳ א׳ ויאמר שפתו פת עכו״ם ויינו י״נ וע״י השתדלות ר׳ שמואל פאַרלענגער ע״ה הסכום להתפיים ממנו וחזר מדבריו נגדו.

עד) קבלתי מאָבי הרה״צ ז״ל. לומר בברכה אמונתך ודאי ובזמירית ליל שבת לניח בו ולשמוח בו ובויהא רעוא מעינא בישא ומיצרא בישא וכו׳ ורחמי מן קדמוי ובחנוכה כמו שמבואָר באות ס״ג בספרי זה.

להתענות. בסליחות שקודם ר״ה ויו״כ עד חצות, לומר כל

אָבי הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מראָזניטוב אות א׳

חמירא בוקר וערב ג״פ ובע״ת בהדין עירובא ג״פ.

עה) בשנת תר״מ, אחר פטירת אא״ז הרה״צ ר׳ ישראל ז״ל שירת משמשו ר׳ אלי׳ שרייער ע״ה את אָבי הרה״צ ז״ל ויהי בליל חומה״פ אחת בסעידת ערב של אָבי הרה״צ ז״ל ישבתי מוטה על המטה והלכתי בשטיוועל מקארדיואן ויאמר לאבי הרה״צ ז״ל ואם לא בקשתי ממנו שיעשה לי שטיוועל מעור צבי ויאמר אָבי הרה״צ ז״ל שטיוועל מעור צבי אעשה לו הוא יהי׳ עני ואם ההבטחה נתקיימה בי יצחק אי״ל עליו תערומת שמי יודע מה הי׳ באופן אחר.

עו) שמעתי מר׳ נחמן האָראָוויץ ע״ה, ערל״א׳ מכפרו התחיל לבנות רחיים וירא לנפשו שבפתיחת הרחיים מהערל ילכו הערלים לטחון אצלו והרחיים שהחזיק הוא בשכירות ושהתפרנס ממנה תעמוד ויקופח פרנסתו ויבא לאָבי הרה״צ ז״ל בקובלנא על הערל ויאמר לו שאל ידאג שהרחיים של הערל לא תטחון שהגלגלים יסובו לאחור ובאמת כך הוה ולא הועילו עצות ותחבולות ולא מחן.

עז) האשה רייזע בי׳ יענטי ע״ה, באָה עם בנה ר׳ ליב רי״ם טער ע״ה וביקשה מאָבי הרה״צ ז״ל לברכו שיפקד בבנים שעד כה אשתו לא ילדה ויאמר ליתן לו ק׳ ר״כ ותתן ותפקוד אשתו בזאת השנה בב״ז אמנם כן שבעת לידת הילד כבר נפטר אָבי הרה״צ ז״ל שהמאורע הי׳ בר״ה תרמ״ג.

עח) אחר פטירת הרה״ג, ר׳ אליעזר ליפא קנעפיל ז״ל השתדכו לראזניטוב רבנים שונים ובתוכם רב א׳ שכבר קיבל הזמנה מראשי הקהל לבא ולדרוש ובא ודרש ובמוצש״ק נאספו אנשי העיר אל הביהמ״ד לקבלו בהסכמת כולם.

אָמנם הראש הקהל, ר׳ שמואל טערטילטויב כ״ץ ע״ה לא אמר דבר וכששאלו הסירסור סיבת שתיקתו א״ל שלקבלת הרב מובטחת הסכמת אָבי הרה״צ ז״ל ויאמר הסירסור לפעול זאת וביום א׳ בבוקר בשישבתי אני יצחק אצל הדרגש וקריתי לפניו מאיזה ספר כנהוג בא הביתה.

לא אָמר צפרא טבא לא קיבל שלום רק ישב לו על הדרגש לרגלי

אבי הרה״צ ר׳ אהרן ארי׳ ז״ל מראזניטוב. אות א׳

אָבי הרה״צ ז״ל ויאמר שמי מאיר חיים ויענהו אָבי הרה״צ ז״ל ומה נפקא לי מיני׳ לדעת שמכם.

אח״כ הציע לאָבי הרה״צ ז״ל איך שהוא סירסור הרבנים ושבא העירה עם איזה רב ושהכל טוב רק שהוחלט לקבלו בהסכמת אָבי הרה״צ ז״ל וישאלהו אָבי הרה״צ ז״ל האמת הוא כדבריכם ויאמר אמת שכאשר תאמרו כן יעשו ויאמר אבי הרה״צ ז״ל א״כ הוא איננו מסכים לקבלתו עוד בו ביום נסעו לביתו הרב והסירסור ולא נתקבל.

ב׳ אחים שובי״ם. היו בראָזניטוב ולעת זקנות האחד הביא את חתנו השו״ב למלאות מקומו בחייו. ויבא עם חתנו ועם קרובו ר׳ געציל מסיווקי שהתייחס למשפחתינו ועם חתנו ר׳ אייזיג שפיגעל ע״ה לאָבי הרה״צ ז״ל לבקש הסכמתו וישאל להשו״ב הזקן סיבת הדבר ויאמר שכבר הזקין וחש כוחו וידיו רופפות ועיניו כהי ורוצה ליסע לא״י.

ויאמר אָבי הרה״צ ז״ל אדם נאמן ע״ע ומהיום לא אוכל עוד משחיטתכם ועל חתנו לא הסכים ומהיום והלאה לא אבל עוד משחיטת הזקן.

עת התיישב אָבי הרה״צ ז״ל. בראָזניטוב וקבע לו מנין לוה לו ר׳ שמשון שמערלער ע״ה שהי׳ גבאי דת״ת הס״ת דת״ת מקלויז הישינה וכעבור זמן מה כתב לו אָבי הרה״צ ז״ל ס״ת לעצמו ורצו אנשי קלויז הישינה שיוחזר לחם הס״ת דת״ת ור׳ שמשון שמערלער ע״ה לא הי׳ עוד הגבאי דת״ת ויאמר אָבי הרה״צ ז״ל שמוכרח הוא לשני ס״ת למען למנוע הגלילה באחת מטירחא דציבורא. וכאשר כבר היו לאָבי הרה״צ ז״ל ס״ת אחרים ג״כ התייעצו אנשי קלויז הישינה לילך לקחת הס״ת דת״ת בחזקה וביום שמ״ע א׳ יום הקידוש דהח״ק נאספו כולם מהקידוש וילכו מעוטפים בטלותיהם לבית אָבי הרה״צ ז״ל במחשבה לקחת הס״ת דת״ת בחזקה.

אני יצחק. עמדתי על האפיצינוע שלפני הבית ופתאום נגלו לפני קהל גדול שהולכים לרחוב בית אָבי הרה״צ ז״ל ובהקלויז אמרו אז כתר דמיסף דשמ״ע.

ר׳ אלטער פריש ע״ה. רצה לסגור הארה״ק אבל אָבי הרה״צ ז״ל פקד עליו להשאירה פתוחה ואמר שאם ירצו ליקח בחזקה יקחו.

אָבי הרה"צ ר' אַהרן אַרי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

הקהל הבאים נדחפו פנימה והנשארים עמדו בפרוזדור וימתינו עד גמר התפלה ולאנעים זמירות נפתח הארה"ק כנהוג ואחר תפלה נתקו מעט מעט עד לפני אָבי הרה"צ ז"ל ויאמרו לו יום טוב ועל שאלתו סיבת ביאתם א"ל ויאמר להם שיברירו א' שידבר בעבורם ובשבילם ויבררו את ר' אברהם פרידלער ע"ה לדבר לפניהם ויאמר שבאו לקחת הס"ת דת"ת ויאמר להם ומי מוחה בידכם ויאמר שרוצים לעשות כאשר יצוה להם ויאמר א"כ ישאר בכאן, ואחר פטירתו החזרתי הס"ת להקלויז.

ושמעתי מאָבי הרב ז"ל. שפעם בנסעו מנאָוויסעלין לקאַליש התלוו בעגלתו ב' צעירי תלמודים נכרים ויתחילו להתלוצץ ממנו וישאלוהו איך הי' יכול משה להתאפק בלא אשה וישיבם כאולתם שגם כומרי פולנים אי"ל נשים ויאלמו דום מבישה ואח"כ שאלוהו איזה חשבון עם תפוח ויאמר להשיבם על אתר ובראותו שהקשו לשאול ושאו"ז דבר פשוט א"ל.

אם אָמרתי לפתור לכם הידת חשבנכם אמרתי אמנם לגודל קושי החשבון מוכרחני לזה ערך חצי שעה מנוחה אשר ע"כ ישתדלו שהנוסעים לא ידברו וישתקו עד אמירתו פתרון החשבון להם ויסכימו לזה ויקבלו עליהם למלאות רצונו בזה ויסב פניו לקיר כיסוי העגלה ויאמר להם פתרון שאלתם ויסיים אָבי הרה"צ ז"ל שהתחרט על שקיבל ע"ע לפתור פתרון השאלה שלקחה ראשו בזה ולולא שחם על כבודו יתו שלא יתלוצצו הגוים ממנו לא הי' גומר הדבר.

כשאמר להם אָבי הרה"צ ז"ל פתרון שאלתם התלהב האחד מאוד והשני פניו חיוורו ונשתנו ויספרו לו איך שהמה תלמידי ב"ס לאינזינירים ושהמה בני כומרים ושעכשיו היתה זאת השאלה בחינתם ושהאחד שחיוורו פניו נפל בבחינתו בזה שלא ידע לפתור זאת השאלה. ואח"כ כיבדוהו מאוד בכל הדרך עד הפרדם ממנו ולא נתנו להנוסעים בעגלה להצר לו. והשאלה הזאת ופתרונה שכח אָבי הרה"צ ז"ל וכל ימיו הצטער על שכחת הענין.

עט) אָבי הרה"צ ז"ל. נחלה פעם במחלת שועל ונסע לסטא־ניסלאַוו להרופא נעמהין שאמר שהוא ירפאהו וכך הוה שנתן לו איזה רסיסים ונתרפא.

אָבי הרה"צ ר' אַהרן אַרי' ז"ל מראָזניטוב אות א'

בפעם אחר. כשנחלה שוב במחלתו זאת אמר מכיון שהרופא נעמהין מת מוכרח הוא ליסע לבובה ל ה פ ר אָ פ ע ס ע ר רזעמביצקי הזקן שאמר שרפואתו בידו וכך הוה שנתרפא.

בפעם אחר. כשנחלה שוב והפראָפעסער הזקן כבר מת אָמר שמוכרח להסתפק בהרסיסים שנתן לו וכשנאבד הארי צעפט הסתפק בהצליחית שהי' כתוב עליו וכשנשבר אָמר שאי"ל תקנה.

פ) פעם. בער"ה כשבא אליו התוקע ר' שמואל פארלענער ע"ה א"ל תקע ד' לא ה' יודוק.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן שמואל ז"ל מאורניאן.

פא) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל בהתפטרו מהרבנות קיזמין מסר פיתקא להרה"צ ז"ל מסאוראין ויאמר לו שוכרין עגלה ונוסעים ומתקבלים לרב ויעש כן ונתקבל לרב באורניאן בנסעו דרך שם ושם מנוחתו כבוד.

פב) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם נודע לאא"ז הרה"צ ז"ל שאיזה אשה מכרה בני מעיים טרפות ויצו לתלות הבני מעיים הללו בצוארה ולהוליכה בכל העיר ולקרא לפני' לאמור שמכרה טריפות לישראל ילמען יוסרו האנשים, ויעשו כן.

פג) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם הביא יהודי כפרי דגים ש ל יי ע ן למכור ויקנו ממנו ויבא פעם אחרת ופעם אחרת עד כי התרגל להביא מדי שבוע בשבוע ולאשר שבכפר ההוא לא הי' יאורים ונהרות הי' הדבר לפלא לאנשי העיר ויספרו מזה לאא"ז הרה"צ ז"ל ויזמינהו לפניו ויאמר לתימו שהשי"ת מזמין לו במרתפו הדגים הללו ע"י חפירה בקרקע ויאסור אותם.

פד) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה שאא"ז הרה"צ ז"ל נסע בכל שנה קודם סוכות לקאמיניץ וקנה לו אתרוג וסדר קניתו כך היתה שהי' נותן הציר ו ב י ל ותחב ידו לארגז שבו איזה מאות אתרוגים מכורכים ולקה אחד ולא פתחו עד א"ם בבוקר ותמיד הי' מובחר שבמובהרים.

פה) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם בנסוע אא"ז

אא"ז הרה"צ ר' אַהרן שמואל ז"ל מאוריניאַן. אות א'

הרה"צ ז"ל מאמו ע"ה דרך יער נ א ר א י ו ב ביום הפסיק רכב שודד דרכו והכה עגליני ואסרו ולקח רסן הסוס בידו וינהלם לסבכי היער לחניית השודדים חבריו ויוליכוהו ואת משמשו הביתה וסוסו ועגלתו וחפציו לרשותם. ולפנות ערב התאספו והתפללו בציבור ולאשר שבערב חל ר"ח שתו י"ש וגריצין ויברכו זא"ז בחידש טוב ויערכו השלחן ויאכלו וישתו ויברכו בשם ויכריכו גם לאא"ז הרה"צ ז"ל ליקח חבל בב"ז ואח"כ הציעו לו מטה כבודה ולמשמשו על ספסלים כנגדו ויקח משמשו תיבת המעות ויניחה למראשותי אא"ז הרה"צ ז"ל וכראות השודד זאת העשי' ממשמשו אָמר חותכן הראש ולוקחין התיבה ויקח אא"ז הרה"צ ז"ל התיבה וישליכה ארצה ונעשה נם שלא נשמע קול צלצול המטבעות. ובהגיע עת שינה באה אשה הביתה ותכא עד לפני מטת אא"ז הרה"צ ז"ל ויפחד לנפשו בחשבו שקודם מותו תרצה להחטיאו ותבט בפניו ותאמר התכירוני רבי הלא אנכי המשרתת פו"פ שלכם ובכלות שירותי אצליכם נסעתי לקאמיניץ להיריד לבקש איזה שירות ובעמדי משתומם בא אצלי אכרך א' ושאלני סיבת עמידתי א"ל שהנני מבקש איזה שירות וא"ל שאלך עמדי ויתן לי שירות כחפצי ובנסעי עמו הביאוני הלום ויתן בי הראש עיניו והכרחתי להנשא לו וי"ל עמו בנים ובנות והנני שומרת מציתי וכשרות בהמכשלה רק הפרנסה איננו יכולה לשנות ואתם רבי אל תראו ואפי' שער א' מראשכם לא יקופח ואי"ה מחר תסעו לדרכיכם באין משבית ותלך לדרכה.

חבוקר איה והאנשים התאספו והתפללו בציבור וקראו הלל וקראו בם"ת מענינא דיומא ויתפללו מוסף וישתו לחיים כדאתמול ובצהרים אכלו סעודת ר"ח והכל כדאתמול ובגמר סעודה וברהמ"ז אמרו לאא"ז הרה"צ ז"ל הנכם חוזרים למקומכם עם כל אשר לכם בתנאי שכולכם תתנו תק"כ שלא תגלו איתנו ומקומינו לשום ב"א מובן מאליו שאא"ז הרה"צ ז"ל הסכים לדבריהם ואז הכינו עגלתו וחפיציו ויושיבוהו ואת משמשו ועגליני על העגלה ויקשרו עיניהם במטפחתיים ואחד מהם הנהיגם בדרך ברכבו וכסוסו ויביאם למקום שליקחו משם ויאמר להם כעת סעו דרכיכם הלאה אך לא תרהיבו להתיר עיניכם עד שמעכם קול ירי ויעשו כן.

אא"ז הרה"צ ר' אהרן שמואל ז"ל מאוריניאן. אות א'

ובבוא אא"ז הרה"צ ז"ל לביתו סיפר מהמאורע ושאי"ל רשות לגלותם ואמר שיגלו וכך הוה.

פו) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם בעש"ק שלח אא"ז הרה"צ ז"ל לקרא לאברך א' ולאשתו ויכריחם להתגרש זמ"ז באמרו למקורביו שראש האברך בבית תפלתם. וביום א' נשתמד.

פז) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם בסעודתא דזעיר אנפין נראית מתחת גג הבית בחוץ נגד החלון יד שחורה משיכה לשמשות החלון ויגער בה ונעלמה ולא נראתה עוד.

פח) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שכשנתקבל אא"ז הרה"צ ז"ל לרב באוריניאן התאכסן אצל בעה"ב א' עד שיתקנו בית הקהל עבורו ובבוא נשי העיר לקבל פני א"ז הרבנית ע"ה התעקמו בשיחה וגלגלו שיחתם בכיון עד שאלת הדירה ותאמר א"ז הרבנית ע"ה שכשיוגמר תיקון בית הקהל ידורו שמה ששם דירות הרבה ומרווחות בחדרים הרבה.

ותאמר אחת בזאת הדירה ישנו תושב יהשני' אמרה שהיא לא היתה דרה שם וכיו"ב וא"ז הרבנית ע"ה בשמעה הדברים נכנסו באזני' ותספר לאא"ז הרה"צ ז"ל וישחק עליהם ולא שת לבו לדבריהם. ובהגמר התיקון העתיק אא"ז הרה"צ ז"ל דירתו לשם בפומבי ובעש"ק ראשון כשא"ז הרבנית ע"ה גמרה הכנת השבת רחצה חפפה ולבשה ילדי' כנהוג ודודי הרה"ג ר' שמחה ז"ל משדה לבן שהי' אז בבן ד' או ה' שנה הלך החוצה ונפל במפתן הבית ונחלה והרופאים ומכשפים ולהבדיל רבים לא יכלו לרפאותו.

ואחר מעשה הנפילה בעש"ק איתרמי בסעודתא דזעיר אנפין בהתאסף אנשי העיר לאא"ז הרה"צ ז"ל להתענג בחד"ת שלו כשהדליקו נרות בהשלחן ועל חלוני הפתחים המכוונים זכ"ז להאיר לכל החדרים וכרגע נכבו כולם והנאספים נבהלו נחפזו והלכו לבתיהם.

ביום א' למחרתו. נסעה א"ז הרבנית ע"ה להרבי בחור בזוויהעל והשיגה קמיעות לתחוב בחורי התרסין מכפנים ותעש כן ובמוצ"ש אח"ז ואמי הרבנית ע"ה ילדה כבת ט' או י' שנה שכבה במטתה שאצל כותל

אא"ז הרה"צ ר' אַהרן שמואל ז"ל מאוריניאַן אות א'

התרסין שמעה איך שקול מחורי התרסין קורא לאָה לאָה כ"פ. ויהי אחר ג"ד הללו ביום א' למחרתו העתיקה א"ז הרבנית ע"ה וילדו דירתה משם ואא"ז הרה"צ ז"ל ומשמשו נשארו שמה ובמוצש"ק אח"ז ואא"ז הרה"צ ז"ל שכב במטתו ומשמשו כנגדו בהספסל ונר סטאָלוויי גדול דלק בהשלחן ומחחת התנור שעמד על רגלים יצא אחד ובכל צער וצעד נתארך עד שבבואו להשלחן הוגדל מאוד ובידו מעשנת וידליקה בהנר הדולק ויבא עד מטת הרה"צ ז"ל ויאחזהו בזרתו ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל הננו משאיר לך רשותך וינח ממנו ונתעלם ולמחרתו העתיק דירתו משם וזרתו לא הרגיש עוד כל ימי חייו.

פט) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל לא אכל כל השנה אפי' בשר עוף חוץ עיו"כ שבא השו"ב ויבדוק סכינו וישחט העוף לפניו ואכלו כולו ואם זאת האכילה הזיקה לו לא שינה מנהגו זה.

צ) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל לא לבש בשבת מלבוש מעורות חיות אפי' בקור גדול שלא יתלוש איזה שער ויבוא לחיוב חטאת.

צא) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שכשביכרה לילד נתקשתה בלידתה ויבא אא"ז הרה"צ ז"ל הביתה ויעמוד בהפתח בהאחזו בידיו במוזות הפתח ויאמר רבש"ע מה שצ"ל יהי' כי איננו יכול לסבול. ובכללותו דבריו אחזוה חבלי וצורי לידה וכעבור רגעים אחדים המליטה אחותי שרה ע"ה.

צב) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שכשאכל מזונות ע"ש אא"ז הרה"צ ז"ל חמיו אחרי נשיאיו בנה לו אא"ז הרה"צ ז"ל סוכת עראי ואיתרמאי בסוכות המדובר קור גדול ומטר ושלג עד שהכרחו לעזוב הסוכה ולהדליק בתנור הבית ובגמר הסעודה עזב אבי הרה"צ ז"ל הסוכה והלך אל הבית להחם מעט ואא"ז הרה"צ ז"ל נשאר בהסוכה שאמר בסוכות תשבו ז"י כתיב. ובהעיק לו הקור מאוד חטף א"ע הביתה ויחבק התנור כרגע ושב לסוכתו עד הבוקר. ובבוקר בבואו הביתה נפחו פניו ככרים וכסתות וכשהבין א"ע להמקוה א"ל אבי הרה"צ ז"ל הנה זאת המקוה

אא"ז הרה"צ ר' אַהרן שמואל ז"ל מאַוריניאַן אות א'

אין יכולים להחם בחו"ל כ"ש עתה בלא חמין אשר ע"כ לא ילך רכתוב ושמרתם מאד לנפשתיכם ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל ואיך אקח האתרוג בידי בלא מקוה ולא שמע לדברי אבי הרה"צ ז"ל וילך ויתמהמה בהמים ערך ג' רבע' שעה וכבואו לביתו לא ניכר עוד בפניו אפי' סי' נפיחה.

צג) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל נסע לאמו ע"ה הנשיאה בזיווג ב' לעשיר גדול ב"פ בשנה והיא ע"ה העניקתהו במזומנים ובכרכת הבית במדה גדושה וכנסעו לביתו חלק הכל לצדקה, ושב ריקם כלעומת שהי' ושע"פ רוב הי' פא בעש"ק מהמרחץ בכתנתו הישנה ושהחליף את החדשה עם אחר ששכח ולקח גם שניהם ולא רצה לבישו ובאמת נתן לעני שראהו בלא כתונת נקי'.

צד) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי' בעל קבלה מעשיות יכל הדבר הקשה לר' אלימלך בעש"ט הביא אליו לפתור לו. ועין בצוואה ראשונה שלי ענין גלגול הקמעות לידי.

צה) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל כשחש כוחו ללמד עם תנוקות מסר פתקא להרה"צ ז"ל מסאוראין וא"ל שוכרן עגלה ונוסעים ומתקבלים לרב ויעש כן ונתקבל בעיר קיזמין לרב.

צו) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל לא לקח מעות פסק מד"ת ואפי' הי' סכום גדול. וכשהביא לו איזה בעה"ב מתנה לא לקח ולא דן אח"כ דינו אפי' באו"ה ופעם הביא לו בעה"ב א' מברכת הבית קודם פסח ויאמר לו סערצי קרוין מה לך אצלי ויאמר הכשר רחיים ויחזור לו מתנתו והרחיים לא הכשיר.

צז) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שפעם התחילו ב' אברכים שמחוץ לעיר למכור שומן לפסח וכאשר ראה אא"ז הרה"צ מכירתם בלתי גבול שלח ב' אברכים מהעיר בימי חנוכה לילך שמה בתורת מאספי מעות חנוכה ולחקור ולתור הדבר ובבואם הביתה לא הי' בביתם לא הם ולא נשותיהם וישאלו לבניהם אי' האו"א ויאמרו במרתף שמפטמין חזרים קטנים לשומן פסח.

אא"ז ר' איתמר ז"ל מטשידזיקוב. **אות א'**

צח) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שאא"ז ז"ל הי' מכנים אורח גדול ושצדיקי דורו אמרו שי"ל נשמת אאע"ה. לביתו היו ד' פתחים עם שמשיות ותמיד הביט בהם וכשראה איזה אורח בא רץ וקיבלו הביתה. ושביתו היתה מרכז להתוועדות רבנים ורביים וגדולי הדור שרצו להכירו וגם הרה"צ ר' ארון ז"ל מקליוואן הנקרא ר' ארון הקודש וגם הרה"צ ר' ליב שרה'ס ז"ל התארחו אצלו ופעם בעש"ק אחד מימי קיץ בא אליו וא"ל שרוצה לשבות אצלו בתנאי שיתן לו חדר מיוחד.

ולאשר שחדר כזה לא הי"ל הורשהו שכנו הערל להתאכסן ארחו זה ב ה א־ סטאדעלי הפני' והעמדו לו שמה חבית ודף מגלגלין לשלחן ויצו להכין לו מאכלי חלב ושמבעוד יום יתני לו כל הצטרכותו ע"כ השבת ויתנו לו ד' חלות וצליחות יין ונרות ויכינו לו לביבות.

ובעש"ק לפנות ערב. נקרא אליו אא"ז ז"ל ודיבריו עמו לא נודעו עד היום ולמוצ"ש בפתחי להחזיר השירים חסרו ד' כזיתים מהחלות ומעט יין וארבעה קצוות מאובעה לביבות.

ומזה הביא אבי הרה"צ ז"ל ראי' לדברי הרה"צ ר"פ ז"ל מקאריץ במדרש פנחס שאמר שהעולם אומרים שכשאוכלים הרבה חיים הרבה ונהפוך הוא שהרי ר' ליב ב' שרה לא אכל כ"א מעט דמעט וחי יותר מע"ב.

ש"ב הרה"צ ר' בצלאל יהושיע ז"ל מגלינא. **אות ב'**

צט) שמעתי. שכשהתחיל מסחר הסרטים בראזנימוב במרה גדולה ביקש מאנשיו שלא יסחרו בזה שאיסור גמור הוא וכשלא שמעו אליו נערדו מנהרות ראזנימוב ואנפי' עד היום הזה.

א"ז הרבנית מ' בראנה ע"ה מקאליש.

ק) שמעתי מאשתי ראשונה. שקודם פטירת א"ז חרבנית ע"ה שלחו אחר אבי הרה"צ ז"ל ועד בואו הי' אצלה דודי בנה הרה"צ ר' יצחק ז"ל ותתן לו ימינה ובששמעה שאבי הרה"צ ז"ל בא לקחה ימינה ממנו ותתקן מטפחתה ונתנה ימינה לאבי הרה"צ ז"ל כי הוא הבכור וישמאלה לדודי הרה"צ ז"ל.

דודי וחמי ראשון ר' יודל ז"ל מקאליש. **אות י'**

קא) שמעתי מר' ברוך פערער ע"ה. שדודי וחמי ז"ל ברצותו ליסר

דודי וחמי ראשון ר' יודל ז"ל מקאליש. **אות י'**

לאשתו דודתי מ' בילא ע"ה שתתן לילדי' לינק אמר פתח הראה"ק ותן לילדיך לינוק.

גיסי ר' יעקב קורץ ע"ה מקאליש.

קב) הוא ע"ה נחלה כמה שנים על רגליו ונאלם דום ואיזה שבועות קודם פטירתו נקראתי מאחותי שרה ע"ה לעמוד בעת שר' שמשון פויגעל ע"ה יקרא לפניו הוידוי וישמעתי שענה אחריו בקו"ר מלה במלה עד גמרו ואח"כ נאלם שוב ולא דיבר עד יום מותו.

אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל מקאליש.

קג) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שפעם ביקשו איזה איש לברכו ויברכהו ויאמר האיש מדוע אחיו מפרימישליאן אומר ומבטיח והוא רק מברך.

אא"ז הרה"צ ז"ל. בשמעו דברי האיש נתאדמו פניו ועמד מכסאו ויך בידיו בקצות השלחן ויאמר מעיד אני עלי שמים וארץ שהנני בזה העולם פעם ואי ותמיד באיתכסיא והנני נשבע שלא אילך עוד הפעם כ"א באתגליא.

קד) שמעתי מר' חיים יואל טאנע. שבת זקנו הרה"ג ר' אפרים ז"ל מ' רחל ע"ה נשתגעה ורופאים ומכשפים לא יכלו לרפאותה ויעצוהו לשלחה לאא"ז הרה"צ ז"ל לקאליש ולא רצה שהי' מכת המתנגדים וכשקשתה מחלתה הוכרח לשלחה ותתרפא וכששאלו את ההרה"ג ז"ל אח"כ מה הוא אומר כעת השיב בזה"ל עפים ארוח ויסטער ואני בעצמי הכרתי אותה שתמיד עיו"כ היתה באה לאבי הרה"צ ז"ל והיתה חכמה גדולה וזקנה ונתפרנסה ממסחרה בכבוד עד יום מותה.

קה) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל נסע פעם לוידיטשוב להרה"צ רצ"ה ז"ל. את שמחותנו הרה"צ ז"ל מראפשיץ שבת אצלו ובהיותו שמה נהג א"ע בלבושת לבנים ובתפלה ליל ש"ק בטליתו כבביתו ובעמדו בק"ש ופניו למזרח לקח קנאי א' מחט ארוכה ותחב בשד= רתו ותבא עד הראש ואמר אא"ז הרה"צ ז"ל שלולא הראש הגדול שבהמחט היתה נתחבת פנימה.

אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל מקאַליש. **אות י'**

אא"ז הרה"צ ז"ל, לא אמר כלום רק הסיר טליתו והלך להאכסני' שלו ויגמור תפלתו ויאכל וישכב ולא הלך שוב שמה ובשבת בבקר אחר תפלה כשהרה"צ ז"ל מראפשיץ הלך להנפש מחום היום ומעבודת התפלה ואחד מקורביו הניף עליו במטפחתו לקררו מעט שהי' איש שמן וכעל בשר. שאל שאַל על אא"ז הרה"צ ז"ל ואמר ואי' האברך. השחור שלא ראיתי עוד מאתמול בערב ואמר שלא ילך לסעוד בלעדו וישלחו אחריו ויאמר שאל יחשבו שבא הלום מחסידותו ולא כי שאדרבא הוא עושה בכ"י פדיונות לכל צדיקי דורו וביאתו היתה לכבוד האורח.

וכאַשר נודע להרה"צ ז"ל מראפשיץ סיבת מניעת ביאתו אמר שהאיש שתחב לאא"ז הרה"צ ז"ל המחט לא יוציא שנתו. וכפי ששמעתי כך עלתה לו.

קו) שמעתי מר' דוד הערמאן ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל הלך עמו בלילות את שהכל ישנים במבואות משכנות הבע"ב ובין הבתים ולמחרתו שלח לכאו"א בפרוטרוט לאחד שיעשה תרסון והי' מסוגל לזאת ולאחד שיקח התרסום והי' מסוגל לאחרת לאחד שיעשה כרוספי ולהשני שיהרסו וכ"כ שינוים בחלונות ופתחים.

קז) שמעתי מאבי הרב ז"ל, כששבת הרה"צ ר' ליב שרה'ס ז"ל אצל חמיו הוא אא"ז ר' איתמר ז"ל הי' אחר נשואין ואכל מזונות ע"ש חמיו ז"ל והרה"צ ר' ליב שרה'ס ז"ל שלח אחריו לדבר עמו כמבואר באות פ"ה מספרי זה רצה לשמוע השיחה שביניהם וילך בלאט עד לאחורי דלת הרה"צ ר' ליב שרה'ס ז"ל וכאשר רק הציג רגליו שמה הרגיש בו ואם אמנם לא הי' בהדלת שום נקב לחוץ בפתח הדלת וא"ל אברך אי"ז השיחה עבורך לך אקרא בפרוטרוט.

ולפנות ערב שלח אחריו וישמח מאוד שחשב שבודאי ימסור לו סודות תורה ופרק במ"מ. ולתמהונו נשאל ממנו לפ"ד אז דברים פשוטים להגיד לו שם הכפר והאדון וכמה פרסאות ללבוב ומלבוב לשם ומשם לראזלי ומראזלי לשם ובסוף דבריו א"ל אברך אחשוב שלע"ע די לך וכשתידע את האחרונה תידע שהגיע עתך וכך הוה ואמר אא"ז הרה"צ ז"ל שלמד ואו דברים כמו שינוי בנין בתים האמור באות ק"ו מספרי זה והצלת שריפות

אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל מקאַליש. **אות י'**

וכי"ב והאחרונה שיחות עופות.

ו ש מ ע ת י מאחותי שרה ע"ה. שרצה ללמדו לקיחת אדומים מהבות ולא רצה ומתנחם ע"ז שהו' יכול לעזור לכמה וכמה נפשות מישראל.

קח) ש מ ע ת י מר' זקן הערמאן ע"ה. פעם בש"ק כעלות המנחה התחיל אא"ז הרה"צ ז"ל לזרז מקורביו שהתפללו אצלו שימהרו ביציאת שבת שאש תליו' על העיר והתפלל מנחה וסעודתא דזעיר אנפין וברהמ"ז והעמיד אנשים להביט לראות ג' כוכבים והתפלל מעריב והבדיל על הכוס ובעידו בידו יפעמוני המנדלים הרימו קולם בהודעה ששריפה נפלה ויאמר להובילו למקום השריפה ובראותו שרבע היהודים עומדת באש הפך במטפחתו ונהפכו פני השריפה לרבע האדונים.

ב ע ה"ב א'. הלך ואכל קורצא אצל שר העיר לאמור שיד אא"ז הרה"צ ז"ל היתה בהשריפה.

ע"ד ה מ ס י ר ה ה ז א ת. הזמין שר העיר לאא"ז הרה"צ ז"ל וישאלהו למה ועל מה שלח האש לרבע שלהם ומאין ידע שתפיל השריפה אם לא שידו היתה בהצתת האש ויענהו אא"ז הרה"צ ז"ל שאביו הגיד לו בחלומו ועי"ז ידע להגיד מראש ודבריו מצאו מקום בלב שר העיר ויבקשי שכשיתרמו שאביו יגיד לו עוד מאיזה שריפה שיודיעהו ג"כ, ויבטיחהו למלאות אחרי דבריו ואחרי שהמאורע הזאת היתה בשנת ת"ר שנת פטירת אא"ז הרה"צ ז"ל לא נפלה עוד שריפה מאז עד יום פטירתו. ו ש מ ע ת י שהמסור שקול למטרפסי' לציני כ"י.

קט) ש מ ע ת י מניסי ר' יעקב קורץ ע"ה. שפעם שלח אא"ז הרה"צ ז"ל לבעה"ב א' שיתן פ"נ שהכריזו עליו בשמים מיתה ובעה"ב לא שמע ולא רצה לעשות הפ"נ וכעבור איזה ימים מת בעה"ב א' ששמו הי' בערך שוה להבעה"ב שאא"ז הרה"צ ז"ל שלח אליו אז הבין אא"ז הרה"צ ז"ל מעותו וישלח לפיים הבעה"ב.

קי) ש מ ע ת י ממרת איגע שפיגעל ע"ה. שפעם הפצירה באא"ז הרה"צ ז"ל שיאמר לה מספרים כאלה שתעמידם ותזכה בנורלם איזה סכום מעות ויאות לה בתנאי שלא תעמיד יותר מעשרה צ"ל וע"י שהור-

שתה לנפשה להעמיד כ' צל באו המספרים שאחר אלו שא"ל הרה"צ ז"ל וכשהפצירה שנית לא רצה להגיד לה יותר.

קיא) ש מ ע ת י מר' דוד הערמאן ע"ה. שפעם כשרצה אא"ז הרה"צ ז"ל ליסע לרומענייען צוהו לזכור שביום פו"פ יקח מפתחות ביתו שימסור לו בנסעו ויסובב בחוץ מהנין וכשישמע שריפה בעיר יפתח הדלת ויעמיד בהחלון זכוכית מים ויסוב השלחן ממקומו ויסגור.

וביום המוגל מאא"ז הרה"צ ז"ל עשה כפקודתו וכשראו השכנים סיבובו שאלוהו סיבת הדבר ולא ענם וכשהתחילו הפעמונים לצלצל פתח בית אא"ז הרה"צ ז"ל ויעש כאשר צוהו וילך לו. ויתרעמו עליו השכנים למה העלים מהם הדבר כדי שידעו נ"ב להציל.

קיב) ש מ ע ת י מניסי ר' יעקב קורין ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל שמע בכ"י באשמורת הבוקר כרוזי שמים ואז עשה כל פרישות שהי"ל לעשות.

קיג) ש מ ע ת י מניסי ר' יעקב קורין ע"ה. שבעה"ב פשוט א' הי"ל חולי מסוכן ויכריחוהו שילך לאא"ז הרה"צ ז"ל בהשכמה ויעשה לו פ"נ ויושע וילך וכשחזר שאלוהו מה שא"ל הרבי ויאמר הניחוני עם הרבי שלכם והרי פניו היו אדומים משיכרות כלוט.

קיד) ש מ ע ת י מאחותי שרה ע"ה. שבחנוכה דשנת ת"ר הלך אא"ז הרה"צ ז"ל להתפלל ושמע בפרוזדור האווזים שעמדו שמה בהלול לפטמם על שומן פסח שהתחילו צווחין כשראוהו ויצו לשחטן. ואחר התפלה ניגש אליו יהודי הגרי שהי"ל מבוקש נדול ויאמר לאא"ז הרה"צ ז"ל שכשיושע יביא לו חבית יין לפסח ויאמר אליו שוטה שוטה הביא לי פסח להיין ובאמת לא הגיע לפסח שבזאת השנה בואו שבט נפטר וזאת הבין מצעקת האווזים וזאת השיחה היתה ידיעתו האחרונה מהשיחה עם הרה"צ ר' ליב שרה"ס ז"ל כאמור באות ק"ז מספרי זה.

קטו) ש מ ע ת י מאבי הרב ז"ל. שאחר נשואי אא"ז הרה"צ ז"ל אכל מזונות ע"ש חמיו אא"ז הר' איתמר ז"ל בכפר טשידזיקוב ובאותו זמן התארח אצל חמיו ז"ל הרה"צ ר' ארון מקליוואן הנקרא בפי כל ר' ארון

אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל מקאליש. **אות י'**

הקודש באחד מימות חורף ובערב אמר לאא"ז הרה"צ ז"ל אם יש מקוה בהכפר ויאמר אין ויאמר שוב היתכן לאברך לעת צורך בלא מקוה ויאמר שיש נהר לעת צורך ויאמר שילך עמו קודם חצות ויקח עמו גרון לעשות חלון בקרח. וילבש בגדים חמים מאוד ובעיד שהרה"צ ז"ל ירד לטבול התמהמה כ"כ עד שנתקרר בבגדיו וירץ הנה והנה ויזורר ידיו זב"ז להחם מעט ואחר ג' רבעי שעה עלה מהמים וישב ערום להכנים הכרכשתא שיצאה חוץ לסיבת קרירות המים ויתמהמה עוד ערך ג' רבעי שעה ובראותו את אא"ז הרה"צ ז"ל ואת ריצתו וחבוקת ידיו זב"ז א"ל אתם פעקלאוויני= קעס ואנחנו קמח עב.

ש"ב הרה"צ ר' יצחק בהרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנא בסטאניסלאוו.

קמ"ז) שמעתי מר' שמואל פארלעגער ע"ה, שבנסעו פעם במסי= לת הברזל נסע גם הוא ז"ל וישאל אחר מראה ותתן לו אשה אחת המראה ויתעטף בטו"ת ויבט במראה אם התש"ר מינח בעקרי שערות.

דו"ז הרה"צ ר' ישכר דוב ז"ל מנאדבורנע.

קיז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל, שכשנחלה קודם נשואיו במחלת ריאה נסע עמו אא"ז הרה"צ ז"ל לדו"ז הרה"צ ז"ל לפרימישליאן וישלחהו לבובה להרופא ראפפורט וכשנסע לביתו אמר בלבו הנה לי אח גדול בנאד= בורנע אסורה נא אליו להתראות עמו ויספר לו סיבת נסיעתו ויאמר אליו שידע שפפרימישליאן דודינו הבע"ב ובנאדבורנע אני הבעה"ב אשר ע"כ תן בנך על ידי ופה ישתה מי נסיובי מחלב צאן תחת השפעת אויר צח ומידי תבקשנו וכעבור ערך שנה כתב לאא"ז הרה"צ ז"ל שיבא ויקחהו לביתו ובנסוע אא"ז הרה"צ ז"ל עם אבי הרה"צ ז"ל מנאדבורנא עיקם דרכו דרך לבוב ויסר להרופא ראפפורט ובבקרו לאבי הרה"צ ז"ל שאלו סיבת ביאתו עמו אליו ויראהו אא"ז הרה"צ ז"ל את הארי צעפטען שנתן לו אשתקד ויקרעם ויאמר מי נתן לבנכם ריאה חדשה הלא אשתקד שלחתי אתכם הביתה שלא ימית בדרכו.

קיח) שמעתי מר' מעכל אבוש ע"ה, שבעה"ב מנאדבורנע העיז נגד דו"ז הרה"צ ז"ל וישלח לו דברים שאינו חושש לו להאבעלפער

דו״ז הרה״צ ר׳ ישכר דוב ז״ל מנאדבורנא. אות י׳

ויאמר דו״ז הרה״צ ז״ל אם אני בעל פער אקחהו לחדר ובימים מועטים נתפס למאסר.

קיט) שמעתי מאבי הרב ז״ל. שפעם הי׳ דו״ז הרה״צ ז״ל אצל דו״ז הרה״צ ז״ל בפרימישליאן והי׳ שם גם אחיו מאביו ר׳ אהרן ארי׳ ע״ה ודו״ז הרה״צ ז״ל מפרימישליאן א״ל אהרן ארי׳ פרוש הפאלע מבגדך ויפרוש ויכהו דו״ז הרה״צ ז״ל מנאדבורנע בהאפאלע וניתקה מידו ויאמר דו״ז הרה״צ ז״ל מפרימישליאן שלולא הפסיק בערצי הענין היו נוסעים בגלגלי זהב אבל גם כך לו איכפת ובאמת שנתעשר הוא ובניו ונכדיו וע״י ההכאה בהאפאלע נפסק העשירות דבאמת צדק דו״ז הרה״צ ז״ל מנאדבורנא שמשפחתו נתקלקלה.

קכ) שמעתי מאבי הרב ז״ל. שדו״ז הרה״צ ז״ל התפלל מוספין דר״ה ויו״כ אצל אא״ז הרה״צ ר׳ יצחק ז״ל ותפלתו היתה כה בכח עד שבין מלכיות לזכרונות ובין זכרונות לשופרות הוכרח להחליף כתנתו וקולו נשמע למרחוק.

קכא) שמעתי מר׳ יוסף ליב בארען ע״ה. שפעם מוצאי יו״כ בא דו״ז הרה״צ ז״ל לביתו וקילל אשתו הרבנית ע״ה ויבזהה מאוד והיא הצדיקת לא ענתה רק נתנה קולה בבכי ואח״כ פי׳ עשייתו זאת שע״י שראה שרינן תלוין עלי׳ ולא הי״ל שום עצה להמתיקן וע״י קבלתה הקללות והבזיונות בשתיקה ביטלן.

אא״ז הרה״צ ר׳ ישראל ז״ל מקאליש.

קכב) שמעתי מר׳ שמואל שפיגעל ע״ה, שאא״ז הרה״צ ז״ל פי׳ הכתוב איפה ליקטת היום ואנה עשית עז״ה שלקח היאו מן ואנה ונתנה להיום ופי׳ דבריו עז״ה אתה ב״א אם איפה מעט עשירות ליקטת בחייך בעוה״ז אבל בבי״ד ש״מ ישאלוך והיום אנא עשית.

קכג) שמעתי מאחותי שרה ע״ה. שבמחלוקת השובי״ם בקאליש בראות אא״ז הרה״צ ז״ל שאין לדבר סוף קרא לראש הקהל וא״ל חיים אעשה ממך בית חיים. ושקטה המחלוקת.

קכד) שמעתי מר׳ אלי׳ שראייער ע״ה. שאא״ז הרה״צ ז״ל אמר

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאַליש. אות י'

פעם שרהע"ה ברצותי להלל ולשבח לבוראו פנה להכלל ישראל ואמר בית ישראל ברכי ה' ושתקו פנה להכהנים ואמר בית אהרן ברכו ה' ושתקו פנה להלויים ואמר בית הלוי ברכו ה' ושתקו פנה להיראים ואמר יראי ה' ברכו ה' ושתקו. יבראותו כך חגר מתניו ויאמר א"כ אנכי אברכו ופתח ואמר ברוך ה' מציון שוכן ירושלים.

קכה) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי"ל פעם שיחה עם שורך דין ישראל בחאטין ברוסי' ושאלו פי' הגיזמאית דרבה בב"ח ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל שרבה ב"ב חנא הי' מו"ל מכ"ע ומחמת גזירת ביקור מהממשלה הוכרח לכרוך דבריו במליצית.

וישאלהו העו"ד וכי מה נוכל להבין במליצת מביעת ס' עיירות ע"י ביצה א' וישאלהו אא"ז הרה"צ ז"ל אם קרא במכ"ע האנגלים שבימים האחרונים טבעה עט דיו א' ס' עיירות וכי מה נוכל להבין מזה ויאמר העו"ד שחתימת מלך רוסי' בגזירת גירוש יהודים ממוך הגבול ס' עיירית הוא רק ע"י עט דיו א' הוא פי' מליצת המכ"ע האנגלי ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל עתה ניקח המכ"ע הזה וננענזיהו רק על איזה עשיריות שנים אח"כ ניתניהו לקרותו האם יבינו דבריו. כ"כ בגוזמות דרבב"ח בימיו הבינו מליציתי וברבות הימים שהפוליטיקה שמאז נשכחה אתם שואלים פי' דבריו ויודה העו"ד לדבריו.

קכו) שמעתי. מר' מענדל חיים יאקיבאוויטש ע"ה. שכשנסע אא"ז הרה"צ ז"ל אחר מחלתו הראשונה בשנת תרל"ב למארמאראש יצאו מקורביו לקראתו עד וועלדזירז וגם הוא בתוך ההולכים.

ובבוא אא"ז הרה"צ ז"ל לוועלדזירז עמדו לפני בית ר' וואלף טויב ע"ה בחוץ ויוציא י"ש ומיני תרנומא יפתאום התקדרו שמים בעבים והתחילו גשמים ניטפים ויאמר להביא לפניו את הבעה"ב וישאלהו למי הבית הזה ומי הוא הבעה"ב וירא לנפשו להשיב עד שהפצירוהו ויאמר שהבית שלו והוא הבעה"ב מביתו וישאלהו שוב למי הרשות לצוות ולפקוד בביתו ויפחד להשיב ויפצרוהו ויאמר שהוא המצוה והמפקד בביתו ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל א"כ אמור שיעמוד הגשם ויעש כפקודתו ויעמוד הגשם.

קכז) שמעתי. מאבי הרה"צ ז"ל. שאיש א' שבא מפעטערסבורג סיפר לאא"ז הרה"צ ז"ל שראה רצים לראות סוס במחיר כ"ה אלף רובל וירץ גם הוא וירא סוס קטן עומד וישאל וכי בעבורו יתנו כ"כ הרבה מעות וישיבוהו שלא עבור הבשר הנבלה משלמין בהסוסים רק עבור הדם וסום זה י"ל דם כזה ששוה סכום כזה.

ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל שאם אצל הסוסים יקר הדם כ"כ מוסר השכל שכ"ש וכ"ש אצלנו האנשים.

קכח) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שפעם בליל שבת נגנב מהארגז של אא"ז הרה"צ ז"ל שעמד תחת מטתו איזה מאות ר"כ ולא הי' ישן רק כשראה שהגנב ישראל חילל שבת חשש כשימחה לו שיהרגהו שחשדו גם בש"ד הגנב שירת את אא"ז הרה"צ ז"ל קודם נשיאיו הי' קרוב רחוק מצד א"ז הרבנית ע"ה ובש"ק בבוקר גרשו משירותו והבטיחו שלא יצליח לעולם. וכך עלתה לו.

קכט) שמעתי מר' יוסף ליב בארען ע"ה. שכשקנה ר' אהרן ארי' ע"ה את אא"ז הרה"צ ז"ל כפר פירמעחיילי בא לאא"ז הרה"צ ז"ל וינח לו בשלחנו ק' ר"כ ולא רצה לקבל ויזמינהו לסעודת צהרים וכשהביאו המרק והריפות היו בשיחה שלא יאמר כחי ועוצם ידי רק שהכל בהשגחה ויאמר לו ראה אחי שההשגחה רצתה שאני אאכול קערה זאת ואתה האחרת ויקח הוא ע"ה הקערות ויסיבם ויחליפם ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל א"כ רצתה ההשגחה כך ואחר עשיתו החילופין כמה פעמים א"ל אא"ז הרה"צ ז"ל ארון ליב אחי סוב לכאן וסוב לכאן את שתרצה ההשגחה אאכיל אני ושתרצה ההשגחה תאכל אתה.

קל) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. חתונה א' מבני הרה"צ ז"ל מריזין היתה בנאוויסעלין ולא ידעו המחותנים חוק רוסי' שבלתי הרב מטעם אין לסדר קדושין ולא פנו לאא"ז הרה"צ ז"ל וישלחו להביא החופה ויאמר משמש הקהל שבלתי רשות הרב אי"ל ליתן החופה ויתרגזו המחותנים היות שרב צעיר ירהיב נשרם אבל עכ"פ הוכרחו לפנות אליו שיבא לסדר קדושין.

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאליש. **אות י'**

ובבואו להחתונה אמר שרצה להראותם שהוא מרא דאתרא ויכבדם לסדר קדושין כרצונם.

וכשהשיא. הרה"צ ז"ל מריזין עם הרה"צ ז"ל מקארלין בנא־ווישעלין נשארי המחותנים שמה כל ז' ימי משתה ויהי בסעודתא דחקל תפוחין קדישין התאספו הרבנים והרביים והנכדיים והבעלי תירה ויראי שמים להסעודה ויתיישבו סביב השלחנות כמדריגתם וכשהתחילו הגבירים לביא התחילו הגבאים בנימוסם ריקט איך ארויף ור"ל למטה עד שהיסרו כל היושבים מהשלחנות ויתיישבו במקומם הגבירים ואנשי שם ביני ביני בא הרה"צ ז"ל מריזין ואחריו הרה"צ ז"ל מקארלין ובראותי שאא"ז הרה"צ ז"ל איננו בהשלחן רמז למקורביו עבורו ויתחילו לקרות הרב מנאוויטעלין הרב מנאוווסעלין יבא להשלחן.

אא"ז הרה"צ ז"ל עמד אצל התנור וכשמעו קריאה בלתי נפסקת קול לו קול אליו לא יכול עוד להתאפק ולשתוק ויאמר איך אישב בהשלחן אם ת"ח וי"ש ובני אבהן נדרסו ברגלים ובעלי כרסין ושרשרות זהב מלאו מקומם הבטה א' מהרה"צ ז"ל מקארלין הספיקה וסדר השלחן נשתנה כבראשונה כחפץ אא"ז הרה"צ ז"ל.

קלא) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל מפרימישליאן צוה במפגיע קודם פטירתו שכל האורחים יסעו משם לביתם ולמרות פקודתו זאת החביא א"ע אא"ז הרה"צ ז"ל והי' בפטירתו.

קלב) שמעתי. שאא"ז הרה"צ ז"ל אמר על מחלת הויערעק שזה אינו כ"א ר"ת של ה' זרוק.

קלג) שמעתי מר' יוסף ליב בארען ע"ה. שכשהעתיק אא"ז הרה"צ ז"ל דירתו לקאליש איתרמי בשבת א' בסעודתא דעתיקא קדישא בישבו בשלחנו ואורחיו סביב סביב שבא אחד בבכי' וצעק על ילדו המסוכן שהרופאים ייאשוהו ויאמר אליו אא"ז הרה"צ ז"ל עז"פ איך מלאך לבך לבוא לשבות מנוחתינו ויסב להמסובין ויאמר להם שמעוני ואספר לכם מה שקרה לי פה.

סוחר שורים א'. הוליך שוריו לאלמין ופגע שוק רע ויאבד

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאליש. **אות י'**

כל רכושו ויחזור לביתו בשוטו ובמקלו. ובבואו הביתה ובספרו לאשתו מאורעותיו א"ל הלא ידעת שמעות השורים לוינו ובעוד זמן מה יגיע זמ"פ השטרות וכשלא נפרעם יבואו הבע"ח ויקחו מותר הפליטה ובמה נכלכל טפינו בהחורף הממשמש ובא ע"כ איעצך שתיסע לקאליש להרבי החדש שזה לא כביר בא שמספרים ממנו נוראות ואולי יעזור גם לך וירסום סוסיו ויסע העירה קאליש ויט לאכסני' שלי כמקדם וינפש מעט וילך להזיע במרחץ כנהוג.

סוחר שוורים אחר. שהוליך ג"כ שוריו לאלמין פגע בשוק טוב והצליח עד שלא ידע מה לעשות במותר המעות שישאר לו אחר שילום שטרותיו ותייעצהו אשתו ג"כ ליסע להרבי החדש לקאליש והנהו ג"כ במרחץ להזיע וכנהוג.

סרסור א' מסטאניסלאוו שפרנסתו מהשתדלותו עבור סוחרי השוורים אצל בעלי ההלואה נשאר כעת בלא מזון ומחי' וסובב א"ע בחוצות העיר אולי ישתכר איזה אגורות לצורכי שבת וכשנלאה מסיבובו בא הביתה במקלו יעצתו אשתו ג"כ לילך לקאליש אולי בין המון האורחים שיבואו להרבי החדש על שבת תזדמן לו איזה סרסורות והנהו ג"כ במרחץ להזיע וכנהוג.

ב' הסוחרים והסירסור. יושבים על המדרגה העליונה במרחץ ומזיעים א"ע בטטאטותיהם הם כנהוג ובין כה וכה פנה הסירסור א"ע לראות אולי יראה איזהו ממכוריו ובהביטו אנה ואנה ראה הסוחר שאבר מעותיו באלמין ויסב אליו וישאלהי למסחרו ולשוקו באלמין ויוכרח להשיבו טוב מאוד. וישאלהו שוב מה יעשה בתפוחי אדמה הרבים שי"ל וייעצהו שילוחו מעות ויעמיד שוורים על מרעה יבשה בחורף ויענהו הסוחר אפשר כשאשיג מעות בעיסקא זלה ובהרחבת זמן אקח.

הסירסור. ראה לפניו חצי ישועה רק שצריך לבקש עוד מלוה וירויח מה להביא לביתו ובהפנותו שוב אנה ואנה ראה הסוחר השני שהרויח באלמין יותר מכפי חובותיו וכאשר דיבר עמו ונתוודע ממנו שאיננו יודע מה לעשות במותר המעות הציע לפניו להלות להראשון וכאמור. ויענהו

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאַליש. **איתי,**

שלע"ע הוא ע"ש ואי"ה במוצ"ש ידבר עמו ואפשר יעשה איזה עסק בהשתדלותו.

הסוחר הראשון. בראותו שהסירסיר מדבר עם הסוחר השני הבין ממה מדברים שידע שהי"ל שוק טוב באלמין ובדברו שוב עם הסירסור הבין שיתייעץ עם הרבי אם להלוות א"ל אשר ע"כ הקדים א"ע במוצ"ש להיות הראשון אצל הרבי ובביאו לפניו שפך שיחו ופתח לבו ואמר שרק זאת העצה היא עבורו והיא ההלואה.

ואך יצא יצא מהרבי והשני נכנס ויספר להרבי מעמדו ומצבו ויבקשו היות שפו"פ הי' אצלו כעת ורוצה להלות ממנו מעות והרבי בודאי יודע מעמדו ומצבו שיעצהו אם להלות לו אם לאו.

ויפן אא"ז הרה"צ ז"ל. א"ע להמסובים ויאמר להם רבותי בבקשה אמרו מה הי"ל להרבי לעשות אם יעץ שלא להלות יחתוך ראש הראשון בסכין פגימה ואם יעץ להלות יעבור על לפני עור שהרי מעותיו אבודין ויסיים הרבי מוכרח ליעץ להלות ובכדי שלא יעבור אלפני עור מוכרח להתלבש בהרבי ולראות שיהי' להראשון לשלם. ויפן לאב החולה ויאמר ילדך יתרפא.

קלד) שמעתי מר' אברהם גריסגאט ע"ה. שבשהחזיק המרוחו בציניווע עמד עליו הכומר והתחיל להשביע הערלים שלא ישתו וישלו יקנו ממני כלום ובביאו לאא"ז הרה"צ ז"ל בקובלנא עליו צוהו להביא לו בפיתקא שמו ושם אמו והביא ונהפך לאוהבו.

קלה) אא"ז הרה"צ ז"ל. שלח בכל שנה ת' ר"ב לא"י וה"ל רשימה מיוחדת לזה והי"ל שם ממונים וגם בקאליש חילק צדקה בכל שבוע ואחר פטירתו השאר אצל ר' שבתי מענדל ע"ה כך כזה לא"י ולקאליש לשנה א'.

קלו) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שבשרה החולי"ר בתקצ"א ראשונה ע"פ תכל ואפי' בחורף וישע"כ אפי' במקומות שלא באה עדיין פחדו ורהי מבואה והעיר נאוויסעליין מקום שירות אא"ז הרה"צ ז"ל כמעט שהמתינה על בואה ובינו בינו הגיעו ימי פסח ואחרי אשר סיגרו תריסי חלונות ופתחי בית אא"ז הרה"צ ז"ל בליל א"פ ואא"ז הרה"צ ז"ל כבר

עמד הכן עם כוס קידוש בידו.

ר א ה. איך שאיש אדום כאש חגור סביביו סכינות וכתב בידו לנגדו ועל שאלתו אותו פתרון דבר ענה שנשלח מבי"ד ש"מ אליו בתור מרא דאתרא להרשות מיתת כו"כ אנשים מעירו ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל אם הדבר בדידי הוא איננו מסכים בשום אופן ואחר המו"מ פעל לקחת כופר נפש א' ויעלם מעיניו.

ב ת ב ו ל ה. היתה לאא"ז הרה"צ ז"ל ונחלתה בראשון לחוהמ"פ במחלת החולירע ותהום העיר מפחד ביאת המחלה ויאמר להם אא"ז הרה"צ ז"ל שאל יפחדי ואל יראו שבתו תפדה העיר ושהיא הסכים לזה ויספר להם המחזה שחזה. וכך הוה שהיא ע"ה פדתה העיר.

קלז) שמעתי מר' אלי' שרייער ע"ה. רבי א' שהתיישב באחת מערי גבול קאליש ומשך אליו לב העם בתפלותיו ונגיניו הנאים והשיג גבול אא"ז הרה"צ ז"ל המשיל עליו פעם בסעודתא דעתיקא קדישא המשל הזה. עוף א' בכרכיים מיטב נגן נמכר לארון א' שינגן לו בכ"ע ויחזיק בחיקו ומפתו אכל ומיינו שתה ולעת זקנתו כשאבד קולו זרקו החוצה והנמשל מובן. ובאמת כך הוה כידוע להבאים בסוד הרביים בזמן ההוא.

קלח) שמעתי מר' יוסף ליב בארון ע"ה. שפעם בסעודתא דעתיקא קדישא צוה אא"ז הרה"צ ז"ל לר' הערציל באדזים לנגן וינגן ויאמר אליו שינגן עוד הפעם עוד הפעם עד שא"ל הערצעלי למה תנגן בלא ה ה ע ר צ ע ל י וינגן שוב ויחלה במחלת דלקת ריאה ויברא.

קלט) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שכשנתבקש אא"ז הרה"צ ז"ל לקאליש למלאות מקום אביו אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל לא רצו אנשי נאוויסעלין להניחו ויתגנב מאתם.

קמ) שמעתי מר' יוסף ליב בארון ע"ה. שכששבת אא"ז הרה"צ ז"ל פעם בבראדטשין עם הרה"צ ז"ל מוויזניצע הלך שבת בבוקר להתפלל להרה"צ ז"ל מוויזניצע ויתפלל כדרכו ובהגיע לנשמת נשתתקו הקהל ואא"ז הרה"צ ז"ל התפלל, ואחר התפלה ביקשו הרה"צ ז"ל מוויזניצע על קידוש ובישבם יחד אמר להרה"צ ז"ל מוויזניצע שיאמר לחסידיו שיתנו לו מעות

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאליש. אות י'

ואחר שבת הלכו אליו כל חסידי ווזניצע ויתנו לו מעות ומעולם לא הצליח בבראדטשין כמו אז.

קמא) שמעתי מר' יוסף ליב בארן ע"ה. שפעם איתרמי שאא"ז הרה"צ ז"ל נפגש במסילת הברזל עם הרה"צ ז"ל מראָלינע במחלקה א' וישאלהו אא"ז הרה"צ ז"ל לאמור בשלומא כשישאלו אותי בבי"ד ש"מ למה קיבל מעות מאנשים יאמר שהוכרח בכדי שיוכל לפרנס אלמנות ויתומים וכשישאליהו למה לקח פתקאות יאמר שבאופן אחר לא רצו ליתן לו מעות וכתיב אל תבוז לגנב. אבל הוא איך יתרץ לקיחתו על מותרות לעשן בבורשטין ולילך עם מטה נחפה בכסף.

קמב) שמעתי מאשתי הראשונה. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי' קונה אחר סוכות עצים ע"כ החורף והונחו בחצר שלפני ביתו שהי' פתוח ולא סגור אפי' בלילות והנצרכים לקחו להם עצים בלא יודעים.

קמג) שמעתי מר' אלי' שרייער ע"ה. שפעם באה אשה א' לאא"ז לברך בעלה שהצטנן ואמר אא"ז הרה"צ ז"ל הוא הצטנן א"ע לא כי רק הצטננו אותו.

קמד) בעת שאבי הרה"צ ז"ל. הי' עמי אצל אא"ז הרה"צ ז"ל לאחרונה כמבואר באות ס' מספרי זה שאל אא"ז הרה"צ ז"ל לאבי הרה"צ ז"ל אם ילמוד אחריו משניות ויאמר לא ולמה על שאינך צריך ויסיים אא"ז הרה"צ ז"ל א"כ טוב עשיתי בלמדי משניות ותוי"ט זה ל' שנה ואחכה שהתוי"ט יצא לקראתי.

וישאלהו שוב אם יתפלל לפני העמוד בציבור עבורו ויאמר שאינו צריך ע"כ אפשר לא תאמר עבורי קדיש זאת הגני מחיוב ע"פ התורה.

ובגמר השיחה. אמר לאבי הרה"צ ז"ל הנה נא בקשה אבקשך שתתפלל שנה א' בכל האפשר בבוקר ויאמר שאננו יכול ואחר חילופו דברים הבטיחו להזדרז לקיים מצותו וכן עשה כבאות ס"ג.

קמה) שמעתי. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי' אומר עכ"צ ש"ת והכחדתיו ור"ל בזה שצריך לכחש הצרה.

קמו) שמעתי. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי' אומר שבתפלה צריך

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאַליש אות י'

עבודה כזאת שתצא הזיעה ע"י הפוזמקאות.

קמז) שמעתי מאהותי שרה ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל אמר על רבי ממשפחתו שהוא חכם וברביתו מתטפש.

קמח) שמעתי מר' משה ארי' בהרב ז"ל. שבהיותו פעם אצל אא"ז הרה"צ ז"ל צוה ליתן לו י"ש וא"ל אם יתנו לך י"ש בקבר תשמח שתוכל לברך ברכת שהנ"ב.

קמט) שמעתי מר' יוסף צבי וויסמאן ע"ה. שבהיותו פעם אצל אא"ז הרה"צ ז"ל כיבדו בי"ש ואמר שהרופאים אסרו עליו שתיתו מחמת חולי שועל שי"ל ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל י"ש פשוט לא תשתה אבל אי־ב ע ר ל י נ לא יזיקך ויושת ולא ניזוק.

קנ) שמעתי מר' שמואל שפיעגעל ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל אמר שיספרו ממנו מעשיות כמדודו מפרימישליאן.

קנא) שמעתי מר' אלי' שרייער ע"ה. שכשעמד למבחן נלקח לצבא ויבא לאא"ז הרה"צ ז"ל ויאמר לו כשנכתבת לצבא זה אין לשנות אבל תעבוד אצלי וכך הוה ששימש אותו כל הי"ב שנה וכשנקרא לצבא נסע ובא בחזרה לביתו שפטרוהו.

קנב) שמעתי, שכשבא אא"ז הרה"צ ז"ל להתיישב בקאַליש כבאות קל"נ וקל"ט הובוליהו לביהכ"נ ובראותו הציורים של הוי עז כנמר על הכותלים אמר שלעשות רצון אביך שבשמים חסר.

קנג) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל כשמעו שדו"ז הרה"צ ז"ל מפרימישליאן מתגורר בנאוויסעליץ נסע אליו לבקש לו אצלו איזה דרך פרנסה וביני ביני בא אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל לבאַסאראבּיען בנסעו לקעשינאוו ויקחהו עמו ויאמר לסירסור מלמדים לבקש לו מלומדת ויאמר הסירסור אליו אברך היכול אתה ללמוד ויענהו שיכול ויכול מאוד ויבחנהו ויסרסר לו מלומדת ע"ס קע"ה אדומים לחורף הבא שזאת השיחה היתה בקיץ.

קנד) שמעתי מר' זקן הערמאן ע"ה. שפעם באה אשה א' לאא"ז הרה"צ ז"ל ודמעתה על לחי' על בעלה המסוכן במחלת דלקת ריאה ויאמר להקיז דם אבל ע"י שבלתי רשות הד"ר אי"ל לרופא רשות להקיז שלח אחר

הד"ר קיטשעלים ויבקשו להרשות ההקזה וימאן ויאמר אליו אא"ז הרה"צ ז"ל א"כ שמעו ואספר לכם מה שקרה בשעת הבריאה כשחלק הקב"ה להמלאכים שליחותם בעוה"ז. ומעשה שהי' כך הי' שכשהגיע יום פקודתם לתת דו"ח מפעולתיהם באו כולם ואמרו שמלאכתם ישרה בעיניהם ושרצונם להשאר במשמרתם גם להבא.

לא כן המלאך המות. שבבואו השליך סכינו מעליו ויאמר שאין ביכלתו להמית כל הנולדים ושכבד עליו הדבר ומבקש שירות אחרת ויאמר לו הקב"ה להשאר במשמרתו ושיתן לו עוזרים בתור מלאכי מות קטנים המה הדקטורים אשר ע"כ בבקשה מכם תנו לי זה החולה שכשימות ימותו עולליו ברעב ואלמנותו תגוע ללחם.

והלא, יש לכם די והותר להמית ומה איכפת כשיחסר לכם א'. הד"ר הבין דבריו ואם הירע לו מאוד שמו החדש אבל לו העיז לנגד אא"ז הרה"צ ז"ל וירשה ההקזה והחולה נתרפא ומני אז חדל לבוא לאא"ז הרה"צ ז"ל שהתרעם עליו עבור שמו החדש.

קנה) שמעתי מר' אלי' שרייער ע"ה. שבבוא איזה מאן דהוא לאא"ז הרה"צ ז"ל עם מבוקש מחולה ואמר שנעשה חולה הי' אומר שוטה אתה אומר שנעשה אני אומר שעשוהו.

קנו) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שפעם אירע שההרה"צ ז"ל מסאוו=ראין בא לנאוויסעליץ ויעריכו מתנגדי אא"ז הרה"צ ז"ל קובלנא אליו עליו ובקראו הקובלנא קרא בקול ואמר הרב דמתא יבא.

ובבא אא"ז הרה"צ ז"ל. לפניו א"ל הנה הרשעים העריכו עליך קובלנא לפני ואני אומר שאל תירא ואל תחת כי כשאתה אומר כשר גם בשמים אומרים כשר.

קנז) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שפרנסת אא"ז הרה"צ ז"ל אפי' אחר היותו לרב בנאוויסעליץ היתה כ"כ בדחקות עד שהוכרח לעבוד עבודות ביתות המאוסים שא"ז הרבנית ע"ה לא יכלה כשפיכת שופכין וכיו"ב שלשלם למשרתת לא הספיקה שכירותו.

מאכלו. הי' ג"כ בדחקות עד שהוכרח ללקט חתיכות לחם יבשים

אא"ז הרה"צ ר' ישראל ז"ל מקאַליש אות י'

וריככם בחמין ואכל.

ובכ"ז. היתה ידו חזקה לענוש לעוברים על ד"ת בכח הממשלה שהי"ל כמו שאָמר העגלון ר' יהודה ליב ע"ה לאָבי הרה"צ ז"ל שכשיבא בע"ש בשעה מאוחרת יצוה הרב לקחת ממנו סוסיו.

קנח) שמעתי מר' אברהם גריסגאט ע"ה. שאחד מקורביו המתים קראו אליו ובהציק לו מאוד בא לאא"ז הרה"צ ז"ל ובהיותו אצלו אמר אהה הנה הוא קורא אותי ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל מעתה לא יקרא אותך עוד וכך הוה.

קנט) שמעתי מר' אלי' שרייער ע"ה. שפעם כששבת אא"ז הרה"צ ז"ל בדאָלינע באה אליו אשה א' במר נפשה שיברכה שיזמין השי"ת לבנה זיווגו ועל שאלתו אותה כמה ימי שני בנה אָמרה שהוא כבן י"ח ויעבור אא"ז הרה"צ ז"ל, שחוק קל על פניו ויאמר רבש"ע רחם ע"ז שזה י"ח שנה אי"ל ב"ז.

קס) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל הי' גם רב מהממשלה בנאָווסעליץ וניהל ספרי חיים ומתים נשואין וגיטין והשיג כ' תוי זהב ממלך ניקאָלי הראשון והחזירם למען הש"ו שעליהם באמתלא שלא יוכל לשמרם כראוי.

וכשהצריך. יהודי לישבע בדיניהם הי' בא השופט הרוסי להביה"כ והרב מטעם ג"כ עמו לקרא לפניו השבועה מלוח נדפס עברית ורוסית והרוסית הי' רק הכתב אבל הלשון הי' עברית וגם אא"ז הרה"צ ז"ל או אבי הרה"צ ז"ל במקומו לפעל בכאלה.

קסא) כשנתקבל הרב ר' שלום בנאָווסעליץ אחרי אא"ז הרה"צ ז"ל רצו להשאיר לו ניר בעירם והשתדלו לשרך נכדתו הבתולה פרייבה ב' בנו ר' איתמר ז"ל לבנו הבחור יחזקאל ולא רצה אא"ז הרה"צ ז"ל להסכים וכשנעשה השידוך למרות רצונו אמר שהוא לא יעמוד עם הרב ר' שלום תחת החופה ובאמת כך הוה שמת הרב ר' שלום מיתה פתאומית תחת החופה.

קסב) שמעתי מר' שמואל שפיענעל ע"ה. שאא"ז הרה"צ ז"ל פי' הכתוב ושרים כחוללים עז"ה שכאשר לא יתנאו השרים בניגונם כהחוללים

אא"ז הרה"צ ר' מאיר הגדול ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

החלילים שאי"ל שום נאנה אז יהי' כל מציני צך.

אא"ז הרה"צ ר' מאיר הגדול ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

קסג) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. ומובא גם בספר ברית אברם. שאא"ז הרה"צ ז"ל פי' הכתוב אם בחקותי ע"פ דרז"ל כשפנע בך המנוח משכיהו לביהמ"ד עז"ה.

א'מ' ר"ת א'תא מ'נוח. א'מ' א'רייתא מ'שכיהו. א'מ' א'זל מ'וטב. א'מ' א'ם מ'אן. א'מ' א'זכור מ'יתה.

קסד) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שפעם כשחפרו הקברנים סמוך לקבר אא"ז הרה"צ ז"ל והעומד למעלה נקרא מהחופר שירד מהר אליו העליון ענהו בודאי פגשת בעצם ונפחדת האם אי"ל הצלוחית שפוך מעט לפיך ותתחזק ויענהו החופר לא נפחדתי אבל רד אלי וירד ויראהו שבחפרו פגע בדף מארון אא"ז הרה"צ ז"ל והנהו שלם בלא רקבון ועוד יותר שכנף טליתו נתחבה בין הקרשים לחוץ והנהה שלימה וימששו בה שניהם ויוכחו שעש לא שלט בה ולא אכלה.

וי"ם אבי הרה"צ ז"ל שואת היתה תפלת דהע"ה שאף בשרי ישכון לבטח וכדרז"ל שלא שלטה בו רימה.

קסה) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שפעם גזרה הממשלה לפנות הביה"ק ולעשות שמה דרך המלך.

ובפנות הביה"ק. כשהגיעו לקבר אא"ז הרה"צ ז"ל אחרי פנותם מצבתו נשארו הפועלים עומדים בלא תנועה ולא יכלו לזוז משם ואז נוכחה הממשלה שיש צדיק בארץ וביקשה מהיהודים שישתדלו אצל קברו לטובתם וילכו ויתפללו וניתן חפשו להפועלים ועד היום קברו בצירוף עוד איזה קברים על מקומם והממשלה עיקמה דרכה ונעשה סביבם גדר והמצבות נסמכו להגדר.

קסו) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שאא"ז הרה"צ ז"ל הניח אחריו כת"י עה"ת ע"פ סוד ונתגלגל בירושה לדו"ז הרה"צ ר' שלמה ז"ל ובנסעו לארה"ק לירושלים לקחו עמו וכאשר של"ח בלא ילד והוכרח אא"ז הרה"צ ר' ישראל אחיו ז"ל לחלוץ לאלמנותו הותנה להביא לו הכת"י וכשבאה

אא"ז הרה"צ ר' מאיר הגדול ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

לקאליש התנצלה ששכחה הכת"י והבטיחה לשלחו בבואה לביתה ותשלח ביד ר' מאיר חיים ע"ה ובנסעו דרך גלינא הי' אצל ש"ב הרה"צ ר' בצלאל ז"ל וסיפר לו מהכת"י ויבקשו להראותו לו ויראהו ולא רצה להחזיר לו. לאא"ז הרה"צ ז"ל ולאבי הרה"צ ז"ל הי"ל עליו תרעומות גדולה וגם אני יצחק דברתי עמו וא"ל שזה הכת"י היתה רק העתקה והכת"י האמיתי יש אצלו וע"כ הי"ל הזכות לקחתו והאמת בזה יודע היודע תעלומות.

ועכשיו כאשר גם הוא גם בנו ז"ל לעולמם והכת"י נשאר כעת אצל נ' הנקבות ומי יודע אם לא יגולגל למשפחה אחרת.

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן.

קסז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שבעת לידתו היתה א"ז הרבנית ע"ה מבכרת ותקש בלידתה וילך אא"ז הרה"צ לדו"ז הרה"צ ז"ל ויברכהו וילוהו ויאמר לו ראה שאבי הולך אחריך.

קסח) שמעתי. שאיש א' בא פעם לדו"ז הרה"צ ז"ל לברכו בהצלחה ואמר לו שיעשה תרסין חדשים דכתיב אין כסף לאדון זה ופירש"י ז"ל אבל יש כסף לאדון אחר יתרסין באשכנז לאדין.

קסט) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שחסיד סטרעטין בא פעם לדו"ז הרה"צ ז"ל וישאלהו פי' הכתוב של אם חומה היא ובשהנשאל שתק אמר הוא ז"ל הפי' אם תחזק א"ע אצל מאיר כחומה ישפיע לך מאיר אוצרות כסף וזהב ואם דלת שתיסוב א"ע כדלת שסובבת על צירה מסטרעטין למאיר וממאיר לסטרעטין נצור עלי' לוח ארז דארף דיך מאיר אויף כפרות.

קע) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שכשנבנה הביהכנ"ס בסטרי ועז"נ בגזוזטראות לדרום צפון מערב בפנים דעז"נ למעלה שלח דו"ז הרה"צ ז"ל להרה"ג ר' ענזיל ז"ל לשנות ולא שינה והי' חולאת נשים אח"כ.

קעא) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שפעם בא חסיד סטרעטין לדו"ז הרה"צ ז"ל על שבת וא"ל עשית אצל מאיר אבטרעט.

קעב) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. שפעם בא חשיכי בנים לדו"ז תרה"צ ז"ל ויבקשו להעתיר בעדו להשי"ת שיפקד בבנים, ויפתח לו הרש"י

דו״ז הרה״צ ר׳ מאיר ז״ל מפרימישליאן. אות מ׳

בפרשת לך שפ׳ בכאן א״א זוכה לבנים ויאמר אליו לפרש לו דברי רש״י אלו ויאמר בכאן היער איז נישט ואתה זוכה לבנים.

קעג) שמעתי. שדו״ז הרה״צ ז״ל אמר שפי׳ של בעה״ב ר״ל באלי׳בום הוא מעט אבי׳סעל גניבה אבי׳סעל גזילה אבי׳סעל ניאוף.

קעד) שמעתי מאבי הרה״צ ז״ל. שגנב א׳ בקש מדו״ז הרה״צ ז״ל לברכו בהצלחה וא״ל אבל בישראל לא ויפצור בו ויאמר אבל עכ״פ ממנו לא ויפצור בו מאוד ויברכהו סתם וילך להמבשלה ויגנוב כף כסף וישלח ויקראהו ויוכיחהו למה עשה זאת ויאמר שרצה לבחון אם תקוים ברכתו.

קעה) שמעתי מאבי הרה״צ ז״ל. בשם ר׳ אלטער אזדערבאל ע״ה שבהיותו אצל דו״ז הרה״צ ז״ל קודם הבר מצוה בעת שלא הי״ה עוד לשום ב״א לחדרי פנימה רק למי שצוה בעצמו ובהיותו פנימה שמע קול דופק בפתח ויקרא דו״ז הרה״צ ז״ל בקול מי אתה ויאמר אנכי אייזיקל מזידיטשוב. ומה תרצה, ליקח היר הקדושה. לא. לראות הצורה הקדושה לא. נסע לביתך ואינך צרוך לנסוע עוד למאיר שמעתה יסעו אצלך. וכך הוה שמאז נתגלה.

קעו) שמעתי מר׳ שמואל ליב פרעסלער ע״ה. שדו״ז הרה״צ ז״ל אמר פעם על חולה מסוכן שא״ל שהוא גע פע הר ל יך ואמר הוא ז״ל שפי׳ של גע פע הר ל יך הוא ג׳וף ע׳ הר ל יך בר״ת.

קעז) שמעתי מאבי הרה״צ ז״ל. שבחאטין הי׳ קלויז סטרעליסק מן מ׳ אנשים יראים ושלמים וע״י שרדפו את דו״ז הרה״צ ז״ל בגירותו בגלותו שם כולם ספו תמו קודם זמנם.

קעח) שמעתי מזקן מאיסצו זיעלאני. בע״ג הי׳ בניזניב ועניינו הי׳ להוביל תבואה משם לקאליש למכור וקנה מלח לניזניב וחלק להסוחרים ודרכו הי׳ לחלק המלח בע״ש וליקח מעות אל הבא.

ויהי היום. במוצ״ש א׳ בקיץ שלא הספיק לישן עד שהאיר היום יאסור סוסיו ומותר המעות אחרי קנותו התבואה צר במטפחת ויתנם באמתחת

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. **אות מ'**

בגדו ויעל על עגלתו ויסע.

ויהי בנסעו. וישן מעייפותיו ובשינתו התחיל מעותיו להתחכך בעגלתו וינקבו אמתחתו ויפלו.

ויהי בבואו. לקאליש מכר תבואותיו ונסע לבית חמלח ויקנה כצרכו וכשרצה לשלם נוכח שאמתחתו נקרעה ומעותיו נפלו באשר נפלו וע"י שלא הי"ל לשלם בעד כל המלח חיסרו לו ממנו כחסרון מעותיו ובבואו לעירו לא הי"ל מלח לחלק להסוחרים כמעותיהם ויחלק להם רק כפי שהי"ל ואם אמנם סיפר להם מהמאורע לא האמינו לו שאמרו שי"ל המעות ואין רוצה להחזיר ויקראוהו גנב.

ויהי ביום א' אחר חצות. רתם סוסיו ויסע עד תוך העיר ויצעק בקול מי שיתן לו הוצאות הסוסים לבד יבא ויסע לפרימישליאן ותומ"י נתמלאה עגלתו נוסעים.

המספר את המעשה. הי' נער כבן יוד שנה ובשחקו עם חביריו בחוץ בשמעו קול הקריאה דחף א"ע בין הנאספים ויפל א"ע להעגלה ויסע.

סמוך] פרומישליאן. דר יהודי בעל מרזח וכל העגלות שנסעו לפרימישליאן או מפרימישליאן הוכרחו לסור אליו לאכול ולשתות די מחסורם ואפי' מספא לסוסיהם וכל עגלה שנסעה לשם הי' נוסע עמהם ג"כ ואפי' זה עתה בא משם חזר ונסע.

ובבוא הבע"ג הניזניבי אליו ישב עמו ונסע ג"כ והמה רק באו העירה ור' ארי' ע"ה המשמש של דו"ז הרה"צ ז"ל כבר המתין עליהם ואמר בפקודת הרב שילכו עמו תומ"י וילכו.

בעת המאורע הזאת. כבר הי' דו"ז הרה"צ ז"ל סגור ומסוגר בחושך בחדריו וכשהובלו לקודש פנימה התגנב הוא המספר תחת השלחן ויגלגל א"ע פנימה וכרגע נשמע קול דו"ז הרה"צ ז"ל ארי' הולך הנער שאי"ל ציצית חוצה ובהלקחו לבדיקת ציציותיו נתודע שע"י דחקו בדרך ובפנים נחסרה לו א' מציציותיו וינתק צלחת בגדו ויתן ציצית א' ב"פ ויביאהו פנימה ויאמר ציציותיו כשרים וינער דו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר והלא

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

נתן לך ב"פ ציצית א' ולמה לא ראית איך שקרע צלחת בגדו וירמה אותך ויקחהו החוצה ויוכח מערמתו וילבישיהו ט"ק כשירה ויביאהו החדרה לדו"ז הרה"צ ז"ל.

בעל המרזח האמור. הי' דרכו בבואו לאא"ז הרה"צ ז"ל לקבל שלום וברכת פרידה ולא דיבר מאומה ופניו תמיד להכותל וגם עכשיו הנהו עומד ופניו להכותל.

ויאמר דו"ז הרה"צ ז"ל. להבע"ג דבריו ולבעל המרזח שישמע ויתחיל ויאמר עליך הבע"ג אומרים שגנבת מעות של הבע"ב זה שקר אבל ע"י שהיית ש"ש אתה חייב לשלם יע"כ בבואך לביתך תמכור סוסיך ועגלתך ותשלם להבע"ב מעותיהם ואתה תיעשה סירסור בהמות בהירידים.

ועתה. שמע נא אתה הגנב מה שיקרה לך בעת הזאת שביום א' מהימים תילך להיריד לראזלי ומחמת הגשם והשלג הגדולים לא תראה אפי' כלב בחוץ ותכובב אנה ואנה במטך שבידך והקור והצינה ירדו חדרי בטנך ויצערוך שלא תוכל לסבול ותרצה להסב לאיזה מורזח להפיג צינתך ולהחם מעט בשתיית צנצנת י"ש אבל לא יהי' לך אפי' פ"א לשלם ובין כה וכה תראה שהיום יפנה תשוב לביתך ותשכב בבגדיך הלחים יתישן וכשתחמם מעט יעור אותך קול דופק בחלון לאמור אני פו"פ פתח לי שבשורה טובה לי אליך ותגער בו לאמור מה תרצה ממני הלא רק מעט שהחם לי מדרכי משוק ראזלי אבל הוא לא יניחך ותוכרח לקום ולפתוח לו ובבואו הביתה יאמר לך שמעותיך נמצאו והנם בעיר בבית המשפט.

ויספר לך. גופא דעובדא היכי הוי שכשנסעת לקאליש וישנת בעגלתך נקרעה אמתחתך ע"י החיכוך בהעגלה ונפלו מעותיך ארצה ולאשר שכבר הי' ברקאי בחוץ וכבר ישב עבד ערל א' וסיתת האבנים וכשהתרחקת מעט הגביהם ויטמנים במעבה אדמה תחת אילן א' בגן בעליו וישאר לו איזה מטבעות לילך לבית המרזח לשתות מעט וכשתמו המטבעות מכיסו הלך למקום המטמן ויחפור בארץ ויקח לו שוב איזה מטבעות וחזר וטמנם במקומם ופעם כשהתמהמה בהמרזח יותר מכשיעור והתאחר בבואו לבעליו בשעה מאוחרת הוכיחו ויעז נגדו ויאמר שאי"צ לשרת מחמת עשרו.

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

ויחר אף בעליו עליו ויאמר הלא אני יודע שעשרך ממעות פו"פ הבע"נ שאבדם שמצאתם ולמחרתו מסר הדבר לשוטרי העיר וישומוהו במשמר והמעות לקחו ממטמנותם ומסרום לבית המשפט ואין חסר כ"א מעט ומונחים לטובתך ע"כ השכם ולך העירה ותשיגם ותקנה לך עגלה וסוס והבע"ב כשיוכחו מצדקך יתנו לך שוב מעותיהם ותיסע לקאליש עם תבואה ועבור מלח ומשם ואילך תתחיל להצליח ולהרויח יותר מסופוקך ותקבוץ על יד על יד ותקנה לך סוס ב' וכשתרויח עוד יותר תקנה עגלה ב' וסוס ג' ותיסע עם השנים ומשרתך עם א' אח"כ תקנה סוס ד' ה' ואו ז' ח' ושכבר יהי' לך ד"ז סוסים ועגלותיהם ותרויח עוד יותר תאמר בלבך באה העת לנוח מעט מעבודה ותקנה סוס ט' ומרכבת ניטשאנקי ותשנה מנהגך ולא תיסע עם עגלותיך במוצ"ש ותשלחם לפניך ואתה תיסע לאור יום ותבא קאליש ותמכור תבואתך ותשלם המלח ותיסע לביתך בעוד מועד וכשיבואו עגלתיך בע"ש תילך ותחלק המלח להבע"ב.

וי"ם דו"ז הרה"צ ז"ל. ואח"כ תרצה לקנות עוד סוס יוד אבל מאיר איננו רואה יותר.

כאשר נצטוה הבע"ג. מדו"ז הרה"צ ז"ל עשה וכבל החזיון שחזה דו"ז הרה"צ ז"ל עבורו הי'.

אמנם דברי דו"ז הרה"צ ז"ל שאמר שקניית סוס יוד אין רואה מזה לא סיפר הזקן המספר וע"י סיבה אינה ה' לידי לדעת גם גמר ראיית דו"ז הרה"צ ז"ל.

ע"י ששמעתי מר' יונה פונד ע"ה. שאחד מפדהייעץ השיא בתו ויבואו מחותנים ומקורבים מהעיר ומהסביבה ובתוכם עשיר א' ניזניבי עם סוס דואר ומרכבה ניטשאנקי.

ויהי אחר ברהמ"ז. כשהוטבו בעלי השמחה לבם ביקשו מהמחותן אוכל ומשקה כנהוג ולאשר שהי' ציקנו וכילי א"ל שאי"ל כלום ויתייעצו ברז ליל להמרתף וליקח.

למחוזות הללו. אין המרתפים כשלנו רק באופן אחר ששמה הקרקע חזקה ובלתי מפוררת ואי"צ שם שום בנין רק חפירה ודי ומעשיהם

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

מעשה האפאליפונים שמתחילם לחפור למעלה והולכים מעט מעט בעומק אלכסון עד הראות מים והמה משפעים והולכים באורך מקצה עיר עד קצהו ושם חלון עד למעלה לאויר ולאור והמה חזקים כ"כ עד שיכולים ליסע מלמעלה במטולי ברזל ולא יארע שום תקלה ואני יצחק בעצמי אחרי יודעי המאורע הזאת נוכחתי לראות מרתף כזה בעיר קאזאבא והוא מעשה אומן עשוי ככיפאות מלמעלה ובכותלים משני צידי אורך נמצאים מערות מעשה כיפה שכ"א תוכל להחזיק בתוכה הרבה חביות יין והלכתי בהשיפוע עד קצה השני שלפ"ד הי' עמוק ערך ל' אמה והי' על הקרקע מעט לחלוחית מים ואורו ואוירו הי' טוב מאוד ונקרא ל י א כ ע. והמרתף של בעל שמחה המדובר הי' ג"כ מרתף ל י א כ ע אבל ברבות הימים נסתם חלונו באבנים ואוירו נתעפש והבעה"ב וב"ב ידעו עד היכן רשות כניסה הורשתה הטבע לכנוס בו ולא ירדו יותר. ויברוך א' שילך להמרתף להביא אוכל ומשקה בלא ידיעת הבעה"ב וכשירד לא עלה והאנשים בראותם ששלוחם התמהמה אמרו ז"ז הלא הוא אכל ושתה לשבעו ואינו דואג עבירינו וישלחו אחריו וגם המשולח נשאר ולא עלה.

ויאמר הניזניבי אני אילך ואביא כולם וכאשר לא שב גם היא ראו האנשים שדברים בנו ויספרו להבעה"ב ויאמר להם כי מות בהמרתף וילך ואבוקה בידו וירא איך ששלוחם ירדו מעט למטה מההרג ל יהנם מתים ותשבות השמחה לאבל ובבוקר הודיעו לשרי העיר ויפתחו החלון ויורו שמה בכלי קרב לזכך האויר ויורידי לשם כלב בשלשלת וגם הוא מת וכעבור ימים אחדים אחרי זיבוך האויר המעופש הוציאו המתים והובילים לקברות.

וזאת היא שאמר דו"ז הרה"צ ז"ל שירצה לקנות לו סום י' אבל מאיר איננו רואה.

קעט) שמעתי מאבי הרב זל. שר' אלטער אזדערבאל ע"ה. סיפר לו שהי' ילוד מאניסטרוטש ואביו מת ויותר בן יחיד לאמו בעלת חנות משפיצערי וצעלניק ותגדלהו על ברכי תורה ויראה ותחזק לו מלמד הגון ובהגיעו לבר מציה ביקשתהו אמו ליסע עמה לפרימישליאן לדו"ז הרה"צ

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

ז"ל שיברכהו ותתן עבורו מתנות ויסעו ובבואם העירה כבר המתין עליהם המשמש הערל ויאמר שהראבין קורא ובבואם לא הורשה למלמדו לכנום עמו והערל הוכילו ולולא לבנונית האפעלין הי' שובר ידיו ורגליו.

קפ) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל בברחו לבאסי־ראבינע ע"י המסור שאכמידרי"ר דר במשך ז"ש בשמונה מקומות ובכ"מ ומקום הניח קלויז ומקוה.

קפא) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שבעת גירות דו"ז הרה"צ ז"ל בחאטין שלח פעם בעש"ק אחר חיט א' חסיד סטרעליסק ובבואו הסיב כובעו על מצחו שהרה"צ ז"ל מסטרעליסק אמר שאסור להסתכל בצורתו

דו"ז הרה"צ ז"ל החזיר כובעו לראשו והוא למצחו איזה פעמים ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל לא רצית להביט בפני מאיר ע"כ יביטו בפניך ובמוצ"ש בא שלוח מכומר כפרי שביום א' בהשכמה יבא אצלו ובלכתו קודם אור היום נהרג ובהודע הדבר יצאו הבי"ד ואשתו להפירו שלא תתענן.

קפב) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל אמר פעם הללוהו בתוף ומחול שהסוף יהי' שימחול לנו ע"כ הללוהו.

קפג) שמעתי. שפעם בפורים התבדח א' ממקורביו וינקש בדלת דו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר אויטווארש וסבר שחילי הממשלה באו לקחתו ויפתח החלון להגינה ויברח ובהודע לו התרעם עליו מאוד.

ושמעתי. שהמדובר קיבל למטרפסא מני' והי"ל איזה לטותא.

קפד) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל במשך גירותו בחאטין הי"ל רדיפות הרבה מהסידי סטרעליסק וכתבו על תריסי חלונותיו בחוץ שקץ וכו'.

קפה) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שבחלותו קודם נשואיו כמבואר באות קי"ז מספרי זה נסע עמו אא"ז הרה"צ ז"ל לדו"ז הרה"צ ז"ל וישלחהו להרופא ראפפורט ללבוב שאמר שבשמים אומרים הלכה כראפפורט.

קפו) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל שלח פעם

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

שלוח להרה"צ ז"ל מריזין שנגזור גז"ד על ישראל ונמתק ע"י ב' צדיקי הדור שיהי' להם מכה וטשעריק ויקבל עליו מאיר המכה.

ויאמר הרה"צ ז"ל מריזין או או מה הוא רוצה מאתנו אין בנו כח לסבול.

ופעם. שלח אליו קודם שבועות היות שמנהג ישראל לאכול לבובות שבועות א' היא מעט ב' היא זוגות ג' היא הרבה א"כ מה עושין ויענהו שעושין א כשתים.

ופעם. שלח אליו קרוב פסח שלא ישתמש בכלי פורצילאן רק בכלי זכוכית או כ"ח לפסח הבא ויתנצל הרה"צ ז"ל מריזין ויאמר מה הוא רוצה מאתנו והלא כבר אין פנאי להכין ואעפ"כ לא שינה.

קפז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל לא נהנה מאור ואויר עולם ז"ש קודם פטירתו וחלונות חדריו היו סתומים בקרשים וכל אותן הימים ישב על חיד קרש מטתו ובחטהרה מצאו בשרו התחתון נחתך עד העצמות.

קפח) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. שחשוכי בנים א' בא לדו"ז הרה"צ ז"ל שיתפלל עבורו ויקח הסי' ויעלעל עד החרוז של ואילין מילי ויאמר לו ואילין שיפרוש ויולון מילי ממילת יהון לרקיעיא שיפרוש על מטת אשתו ותמן מאן איש שריא יהא שרוי הלא ההוא שומשא זין.

קפט) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל אמר פעם למגולח ופאת זקנם לא אין אתו רק יגלחו גילחו.

קצ) שמעתי. מר' מאיר הזקן ע"ה. שדו"ז הרה"צ ז"ל אמר שיש ג' כתות אנשים והמה בחי' כסף זהב נחושת. ז'ח'ב' ז'ה ה'נותן ב'ריא. כ'ס'פ' כ'אלע ס'לאבע פ'אסעלי"ע. נ'ח'ו'ש'ת נ'עדאם ח'אטש ו'טנעש ש'עיע ת'אטקע.

קצא) שמעתי מאבי הרב ז"ל. שדו"ז ז"ל פי' דרז"ל במחלוקת ב"ש וב"ה בבריאת אדם ע"פ דרז"ל בשני תלמודים דח"א לילך בדרך הע"ז שהיצר בטל וח"א לילך בדרך הזונות ולכוף היצה"ר ילקבל שכר.

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. **אות מ'**

ואמר הוא ז"ל. שמחלוקת ב"ש וב"ה הו' ג"כ כמחלוקת השני תלמודים וישאמרו טוב שלא נברא היינו שלא ליכך בין הבריות ונשאר שטוב שלא נברא שלא ליכך בין הבריות ועכשו שנברא ר"ל שמי שמוכרח ליכך בין הבריות יפשפש במעשיו.

קצב) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. עשיר א' הי' בחאטין ולו ב' יחידה וישיאה לאיש ת"ח וי"א שמו ר' יעקילי ויתן לו מזונות כי"ח ובית מחוץ לעיר בנה לו ויעש לו שמה ביהמ"ד והוא הי' חטיד סטרעליסק. ובעת גירות דו"ז הרה"צ ז"ל בחאטין אמר פעם לאא"ז הרה"צ ז"ל שיליך עמו לר' יעקלי ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל הלא לא יניחו אותנו אליו אבל הוא ז"ל באחת וילבוש א"ע ויקח מטהו שהי' מקנה רציץ וראשו רסום וילכו ובבואם לפריזדור אמרו שמתפלל וישען דו"ז הרה"צ ז"ל על מטהו ויעמוד וכעבור זמן מה אמרו שלומד בתפילין דר"ת אח"כ אמרו שאוכל עד שאמרו שישן ואם אמנם שבכל פעם א"ל אא"ז הרה"צ ז"ל שלחנם ההמתנה שלא יניחם אליו לא הועיל והמתין עד שלסוף אמר נלכה לבתינו.

כשכבר הזר. דו"ז הרה"צ ז"ל לפרימישליאן בא פעם מכתב מר' יעקלי ע"ה לאא"ז הרה"צ שמבקשו שכשיהי' בחאטין יבקרהו ובמשך הזמן כבר מתו חמיו חמיתו אשתו ועשרם נאבד והוא ע"ה נחלה מחלה אנושה זה כמה וחמשת בנותיו כבר הגיעו לפרקן וכאשר הי' אא"ז הרה"צ ז"ל בחאטין ביקרו ויאמר אליו בבקשה מכם שבשתהי' בפרימישליאן אמרו לאותו צדיק שיניח ממנו ושיאמר די ויבטיחהו למלאות רצונו ובהיותו אצל דו"ז הרה"צ ז"ל הזכיר את ר' יעקלי ע"ה ובקשתו.

כשמוע. דו"ז הרה"צ ז"ל שם ר' יעקלי התרגז ואמר העודנו חי על האקאלינקים הי"ל לבוא אלי ויאמר אא"ז הרה"צ ז"ל שמוטל על ערש דוי אבל בנותיו שהגיעו לפרקן מה חטאו ויאמר דו"ז הרה"צ ז"ל הבנות ינשאו בקרב וכאשר בא אא"ז הרה"צ ז"ל לביתו שמע שהר יעקלי של"ח ובזמן לא כביר התנשאו בנותיו לרבנים ומארי דאתרא.

קצג) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל פי' הכתוב ישלח דברו וירפאם עו"ה דכשנחלה אדם קורא לרופאים והמה לא די שאין

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. **אות מ'**

מרפאים רק שמקלקלים והשי"ת מרפאהו ובבואו בין אנשים ונשאל על רפואותו א"ל שפו"פ הרופא המומחה ריפא אותי בחסדי השי"ת ואין יודע שהרופא הי' הורגו וזה פי' הקב"ה ישלח דברו וירפאם וימלט משחיתותם מהרופאים המשחיתים ואח"כ אומרים יודו להשם חסדו ונפלאותיו לבנ"א להרופא פו"פ.

קצד) שמעתי ממורה דרדקי שלי ר' דוד ליב ריבנפעלד ע"ה. שדו"ז הרה"צ ז"ל פי' התפלה כי אתה שומע תפלת כל פה אפי' כל פ ע.

קצה) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. שכפרי א' שהשיגו גבולו בהשכרת המרזח מהאדון בא לדו"ז הרה"צ ז"ל באיזה ע"ש לבקשו שיתפלל עבורו ובסעודתא דחקל תפוחין קדישין בעוד שלא דיבר עמדו מענינו כלום התחיל לומר כל מקדש ופי' פירושו עו"ה שמי שמקדש שבת כראוי לו שכרו מהשמים שע"פ שכמו שאומר הוא פעלו כן יהי' ובכן אומר מאיר שאיש על מחנהו ואיש על דגלו.

קצו) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שמקורב א' ממקורבי דו"ז הרה"צ ז"ל הפצירו שרוצה לראות את אלי' וכשהפצירו מאוד אמר תראהו ותתחרט.

ובמוצ"ש א' בישבו בסעודת מלוה מלכה נרדם ונדמה לו שאיש א' בא הביתה ועל שאלתו מי הוא א"ל שהוא אלי' וישמח מאוד ויאמר לו שישב בראש ושימחול כרגע שמכיון שזכה לאורח חשוב כזה הוא רוצה לכבדו במרקחת שיביא שיברך אצלו ויגער בו ויאמר טפה סרוחה בשביל כבוד ב"ו אזכיר ש"ש לבטלה ויקץ ומיום ההוא יהלאה לא הי' ביכלתו עוד להזכיר ה' כל ימיו ובהגיעו לאמירתו אחזתהו חיל ורעדה ורץ ורקד ויחביא א"ע תחת השלחנות והספסלים והשם לא אמר.

קצז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שפעם אחר סוכות בא אא"ז הרה"צ ז"ל לדו"ז הרה"צ ז"ל ונשם שיטף בארץ עד ששבת עובר אורח ודו"ז הרה"צ ז"ל כבר משכן כל חפציו לצרכי צדקה ועוד הם מדברים זע"ז ראו איש א' הולך מלובש כעני ויתחיל דו"ז הרה"צ ז"ל לבקש עוד איזה חפץ להלות עליו חצי פערציגער לתת להאיש ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל הנה כל המעות הנופל אצליכם תחלקו דבר יום ביומו לצדקה

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

ילא תניחו להלין אצליכם אגורה א' והלא טוב להניח איזה סכום לעת צורך ויענהו דו"ז הרה"צ ז"ל ישראלצי בני בשמים איז קיין בלאָטי.

ובתוך כ"ד. בא האיש הביתה וישפוך מלא השלחן פערציגער ויאמר דו"ז הרה"צ ז"ל לאא"ז הרה"צ ז"ל ולא אמרתי לך ישראלצי שבשמים איז קיין בלאָטי.

קצח) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל לא נסע עם ערל שלא סר כובעו לפני הצלמים.

קצט) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שביום א' בקיץ בא אא"ז הרה"צ ז"ל לדו"ז הרה"צ ז"ל וירא שכל הככר לפני ביתו מלא אנשים נשים וטף וילך לביהמ"ד ללטוד עד שתהי' העת פנוי' עבורו שלא רצה לדחוק א"ע בין המרובים ולמחרתו ערך חצות יום כשבא כבר הי' הככר ריקם ויבא הביתה. בבואו לדו"ז הרה"צ ז"ל החדרה מצאו שוכב במטתו וגניחי גנוח וישאלהו סיבת גינוחו ויאמר שלא שתה עוד עד כה חמין ובראותו שאא"ז הרה"צ ז"ל רוצה לילך להמבשלה לגעור בב"ב בעבור זה א"ל אל תילך שאין בהם האשם שלא נתתי להם מעות לקנות ט ע ה. ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל ומכל ההמון הזה מאתמול לא נתתם להב"ב כלום ולמה ויאמר שלא הי' שלו ובתוך כ"ד בא איש א' פנימה ונתן לו חצי פ ע ר צ י ג ע ר ויתנו לאא"ז הרה"צ ז"ל שיתן להב"ב ויאמר שזה החצי פערציגער הוא שלו

ר) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל פי' הכתוב לך לכדך חטאתי עז"ה נ י י ט ו י ז ד ר י ו ש ט ש א מ ע נ י ו ו ע נ י.

רא) שמעתי. שדו"ז הרה"צ ז"ל צוה פעם להעמד על הגורל מ'אשפות י'רים א'ביון 40 = 10 = 1 וזכו בגורל וגם בזמנינו שמעתי שהרבה שהעמידו את ג' מספרים אלו זכו בגורל.

רב) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. שפעם בסעודתא דעתיקא קדישא צוה דו"ז הרה"צ ז"ל להביא לו מי דבש ויטבול בו חתיכת חלה ויאכל ובאכלו אמר אתה למה אתה מביט על מאיר שאוכל חלה עם מי דבש ויטבול שנית ויאמר שנית אתה נ"כ רוצה לאכול חלה עם מי דבש אסור לחקות מעשה אחרים ויטבול שלישית ויאמר שלישית אתה חושב שמותר לחקות מעשה אחרים שהרי אנו אומרים כן עשה הלל ויצעק בקול ויאמר למרור לעצמו בפה לאכול מרור מותר לחקות מעשה אחרים אבל למתק לעצמו

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. **אות מ'**

בפה ולאכול חלה ומי דבש אסור לחקות מעשה אחרים.

רג) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שכשרצה אא"ז הרה"צ ז"ל ליסע להמלומדת לקעשינוב כמבואר באות קנ"ג מספרי זה הלך בימי סליחות לקבל ברכת פרידה מדו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר לו מאירן קעשינעבט זיך נישט גם אחר ר"ה וגם בחוהמ"ס ענהו כדברים הללו ואחר סוכות הסכים אא"ז הרה"צ ז"ל ליסע בלא הסכמתו ובשהכין א"ע לדרכו נחלה במחלת קרחת ותאחזהו עד חנוכה.

ובהניח לו מעט נשען במקלו וילך לדו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר לו מה ביקשתם ממנו והלא אי"ל שום דרך פרנסה ויאמר לו רצית להתעשר לך די רובעל וחצי לשבוע ותלמוד עם בני בחצי רובעל ואם בן ר' מענדל קאניר ברובעל וזאת פרנסתך ויוכרח להסכים להצעתו זאת.

רד) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. חשוכי בנים א' בא לדו"ז הרה"צ ז"ל לבקשו לברכו שיושע בבנים ויאמר לו שאשתו תילד השנה בז"ו ולאשר שהוא חסיד סטרעטין וסטרעליסק ותאמר שע"י ברכתם נושעת ע"כ אתן לך סי' אם אשתך תתעבר מטבילה א' אחר ביאתך לביתך תידע שנושעת מסטרעסין ואם מטבילה ב' תידע שנושעת מסטרעליסק ואם מטבילה ג' תידע שנושעת מברכתי.

רה) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל לא רצה ליקח ישראל לשמשו אחר משמשו ר' ארי' ע"ה שאמר שאין רוצה לעשות מיהודי רשע ולקח לו ערל לשמשו כמבואר באות קע"ט מספרי זה.

רו) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. ביום פטירתו שדו"ז הרה"צ ז"ל בגירותו בנאוויסעליץ הלך פעם עם אא"ז הרה"צ ז"ל במעלה העיר ולמעלה א"ל שנדמה לו שהוא בלבוב ואם בעת הזאת היתה קטנה מהכול נעשית אח"כ גדולה כמעט כלבוב.

רז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל חשוכי בנים א' הי' בעיר שאטץ ושמו הי' ר' נתן שמעון ומסחרו הי' סוכנת הגבול ואשתו העקרה בשמעה שמע דו"ז הרה"צ ז"ל התאוותה ליסע אליו אולי תושע ולאשר שבעלה הי' מהחפשים לא ידעה איך להתנהג וביום לא עבות א' גמרה בדעתה לגנוב

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

לב בעלה וליסע ותצו לעגלונה לרתום הסוסים וסך מעות בידה ותיסע ובבואה לדו"ז הרה"צ ז"ל א"ל שבעלה מוכרח לבוא אליו ותושע בבנים ותיסע לביתה שבע רוגז שידעה היטב שבעלה לא יאבה ולא ישמע ליסע לדו"ז הרה"צ ז"ל ומעת בואה לביתה סר לבה ותעזוב חפצי ביתה ולבעלה לא הראתה שום תיו חיים ובעלה בראותו צרת נפשה הפצירה שתאמר לו סיבת יאושה זה ויבטיחה למלאות רצונה וע"ז נתן לה ידו לקיים אחרי דבריו. ותאמר לו שידע שנסעה לדו"ז הרה"צ ז"ל ושא"ל שאם הוא יבוא אליו תושע בבנים ויאמר לה בעלה שמוכן הנהו ליסע ובבואו לדו"ז הרה"צ ז"ל ערך לו הפיתקא ויישפך על שלחנו ארומים במילואו ויקח דו"ז הרה"צ ז"ל הפיתקא והאדומים ויזרקם ארצה ויאמר התדמה שמאיר מתפעל מאדומך.

ר' נתן שמעון שלנו הוכרח למרות שהי' שמן ועב וקצר קומה להרכין לארץ ללקט הנפזרים ויניחם שוב על השלחן ודו"ז הרה"צ ז"ל זרקם שוב ארצה כה הי' איזה פעמים אח"כ התחיל דו"ז הרה"צ ז"ל ואמר נתן שמעון נתן שמעון התחשוב שלבי לא הלך אחריך בעשותך המזומתה ויגלה לו עותותיו שעשה בחדרי חדרים וייסרהו למשפט עד הירך לבו והתחיל לבכות מקירת לב עד סר כוחו מאתו או אז א"ל הרכין ראשך ואברכך וינח ידו עליו וישוחחו עד לארץ ויאמר לו אחרי הוכחי כי התחרטת על עוונותיך ושבת לבוראך באמת אאלפך דרכי חיים. והנה בבואך הביתה תשלח משרתותיך הצעירות שבהן בחרת ותיקח זקנות תחתיהן. תטרוף כלי ביתיך ותחתיהם חדשים תיקח ותקבל עליך להציל נפשות ישראל אפי' במס"נ ויתן לו ידו עכ"ז ויברכו ויפטרהו לשלום ובבואו לביתו עשה כפקודת דו"ז הרה"צ ז"ל וישכור לו מלמר שלמר עמו בכ"י בהשכמה.

ו ש מ ע ת י. שפגעוהו כמה פעמים בלכתו בעששית בידו לטבול במקוה קודם אור יום ונעשה יהודי כשר. ובהיותו פעם בנאוויסעליץ ושמע מפטירת דו"ז הרה"צ ז"ל נעשה כמשתגע ורץ ברחובות העיר והכה ראשו בכותלים וצעק ואמר שמעכשיו העולם כהפקר ושיוכל כל איש לעשות ברצונו אחרי שהרבי מפרימישליאן איננו. ואמרו שלא האריך ימים אחר

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן אות מ'

פטירת דו"ז הרה"צ ז"ל.

רח) ש מ ע ת י מר' מאיר הזקן ע"ה. שפעם בא בר אוריין א' לדו"ז הרה"צ ז"ל והתנצל שאי"ל פרנסה ויאמר לו כשלא יוכל לישן יהי' לו פרנסה ובבואו לביתו סר ממנו שינתו והוכרח לעור בלילות ובאין ברירה לקח לו ללמוד עד שגמיר וסביר ונעשה רב באיזה עיר והי"ל פרנסה.

רט) ש מ ע ת י מאבי הרה"צ ז"ל. שפעם בסוכות בא אא"ז הרה"צ ז"ל לדו"ז הרה"צ ז"ל והי' עת גשמים מרובים עד שכמעט לא יכלו לצאת מפתח בית החוצה ובהיות אא"ז הרה"צ זל בביהמ"ד שמע מדברים שדו"ז הרה"צ ז"ל יושב בסכתו ואין שם סי' גשמים כלל וילך אליו בשחיה"מ בסעודתא דזעיר אנפין וישאלהו למה אין גשמים בסוכתו ויאמר לו ישראלצי בני שתוק.

ר') ש מ ע ת י מאבי הרה"צ ז"ל, שדו"ז הרה"צ ז"ל אפי' כשהתפרסם ככר לאיש מופת לא החזיקוהו אפי' ליודע ספר וכשהי' אצלו פעם איזה חסיד מסוים שאלו ענין בספר הרמב"ם ז"ל ולא ידע פי' וצוה להביא לו הרמב"ם וא"ל הפשט ואז נוכחו שלא רק שיודע ספר הנהו אלא שגם בקי בש"ס ופוסקים כאחד הגדולים שבדורו.

רי"א) ש מ ע ת י מר' מאיר הזקן ע"ה. שפעם בסעודתא דחקל תפוחין קדושין כשרחץ לנט"י התחיל ואמר בא"י אמ"ה אשר קב"ו על והתחיל לאמור להמסובים נא נא כאומר שכחתי מה לומר ונא להזכירני והזכירו איזה אברך על נטילת ידים ואחר ברכת המוציא שאלו וא"ל ולמה על נטילת ידים ולא על העריות.

ריב) ש מ ע ת י מר' מאיר הזקן ע"ה. שאיזה איש שהוצרך לזווג ב' בא לאא"ז הרה"צ ר' אהרן ארי' ז"ל לשאול ממנו עצה היות שמשדכין לו ג' שידוכים בתולה גרושה ואלמנה איזה מהם יקח לו. ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל לך אל בני מאירל והוא ייעצך וילך החוצה וימצאהו משחק עם נערים ורוכב על איזה מטה כי הי' עוד נער קטן ויאמר לו משליחותו אליך ויעמוד מרכיבתו ויאמר שאלו וישאלהו כאמור ויענהו בתולה כמו שאתה תרצה אלמנה כמו שהיא תרצה גרושה וו י א האיש שלא הבין פתרון עצתו חזר

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

לאא"ז הרה"צ ז"ל ויתנצל לפניו שאיננו יודע עד מה מעצתו ויספר לו דברי דו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר לו והלא א"ל הכל באר היטב שכשתשא בתולה יהי' הכל כרצונך ואם אלמנה כרצונה ומגרושה וויאה כלומר ברח.

ריג) שמעתי. שהאבארון פאפער הי' בבחרותו אצל דו"ז הרה"צ ז"ל וברכו בעשירות בתנאי שלא יסיר ציציותיו מעליו כי"ח ושמעתי שבמותו בהטהרה הסירו מעליו הט"ק.

ריד) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שפעם לא הי' לדו"ז הרה"צ ז"ל מעות לצדקה וימכור פרתו לשחיטה בלילה וכשעמדה אשתו הרבנית ע"ה בבוקר והלכה ליתן לה תבן לא מצאתה ותחשוב שברחה מהרפת ותלך לחוץ ותקרא בקול פאלאני פאלאני עד ששמע הוא ז"ל ויאמר לה מה תצעק אחרי פאלאני והיא כבר בשמים.

רטו) שמעתי מר' הערצל הזקן ע"ה. שבשנת 1848 עת מלחמת אוסטריה ואונגריא עת שגבולי אוסטריא ואונגריא חי' סגירים ומסוגרים ע"י חילי הגבולים מזה ומזה התגנב הוא א"ע דרך יערים והרים ובקעות ויבוא לדו"ז הרה"צ ז"ל ובעת ההוא כבר התכלא א"ע בחדרו באופל בצהרים ולא הניח לשום ב"א לחדרו פנימה ורק מאחורי הפתח וכשעמד כך שאלו אברך מאין ויאמר מאונגריא מכפר פריסליב ויאמר שקר אתה דובר ויאמר הנני ילוד דאלינע ויאמר פיזנאטי פאני פא חאלי עוע.

רטז) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל מפחדו מהמסור שאכמיד ר"א לא כתב שום מכתב התראה למשיג גבול רק לקח סידור כל פה וכתב על השער למטה פן יתחרט ושלח לו הסידור והי' די.

ריז) שמעתי ממורה דרדקי שלי ר' דיד ליב ריבנפעלר ע"ה. שדו"ז הרה"צ ז"ל אמר שפי' תיבת פ'ראסט'אק היא נוטריקין פ'ראסי ט'אק.

ריח) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שדו"ז הרה"צ ז"ל הי' שולח ענלות מלאות מיני מזון ע"י יהודים כפריים לרביים מרודפיו לכל יודע

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

שהוא שלח.

ריט) ש מ ע ת י. שפעם הי' עצירת גשמים ובהגיע חג שבועות התאספו לדו"ז הרה"צ ז"ל רבים מישראל לבקשו להעתיר להשי"ת שיתן מטר ע"פ הארץ ובלי א"ש אמר להסדיר שלחנו בחצירו תחת כופת רקיע ובישבו בסעודה צוה להביא זכוכית מים ויעמידה בשלחנו ויתחילו טיפין יורדין ואח"כ הי' גשם על הארץ די צרכה.

רכ) ש מ ע ת י. שדו"ז הרה"צ ז"ל דיבר לפעמים בלשונותיהם ופעם בסעודתא דחקל תפיחין קדישין שר קאטרענו מאלאדעצר ופי' זה השיר הוא כ' ד ר' י נ ה מ' ל א ד' י צ י.

רכא) ש מ ע ת י מאבי הרה"צ ז"ל. שבעת שהתגורר דו"ז הרה"צ ז"ל בחאטין התייעצו מתנגדיו ויביאו את הרה"צ ז"ל מאפטא עליו להכניעו.

והנה לבוא לחאטין מפסיק נהר פ ר ו ט ומוכרחים לשוט בפעראן להעיר וכשבא הרה"צ ז"ל מאפטא עד הנהר ירד ממרכבתו והמתין על ביאת ה א פ ע ר א ן וסיעת מקורביו סביבו.

דו"ז הרה"צ ז"ל בשמעו שהרה"צ ז"ל מאפטא בא העירה הלך לקראתו עם מקורביו עד ה פ ר ו ט להמתין ביאתו וכראות הרה"צ ז"ל מאפטא לדו"ז הרה"צ ז"ל מעבר השני התחיל להוכיחו ויסב כובעו ממצחו על ראשו ויאמר ר' מאירל פרימישליאנער שמעתי שאתם מכירים עוונות הביטו במצחי ואמרו עוונותי ג"כ ותאריך תוכחתו ערך ב' שעה ודו"ז הרה"צ ז"ל השען מצחו במטהו הרציץ ועמד כפוף ולא השיבו ובנמר התיכחה נסע העירה ויקח את דו"ז הרה"צ ז"ל במרכבתו ויסעו העירה. ואח"כ אמר דו"ז הרה"צ ז"ל שהי' בכוחו להשיבו על תוכחתו ולאשר שהוא מלך ישראל חלק לו כבוד.

רכב) ש מ ע ת י. שכפרי א' בא לדו"ז הרה"צ ז"ל להתנצל איך שאין שומע קו"ב ורוצה להעתיק להעיר. ויאמר לו דו"ז הרה"צ ז"ל שכשיתן לעניים י"ש יהי' במקום קדושה ו ב א ר ש ט במקום ברכו.

רכג) ש מ ע ת י. שפעם בא לדו"ז הרה"צ ז"ל איש א' להתנצל שבתו בנגרה והגיעה לפרקה ואי"ל במה להשיאה ויאמר לו קדחת אתן לך

דו"ז הרח"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

ובתוך כך באה אליו עשירה א' שנחלתה בקדחת שיברכה ברפואה וישאל להאיש כמה צריך לנשואי בתו ויאמר כו"כ ויאמר להאשה שכשתתן להאיש הסכום שאמר תתרפא ותתן לו ותתרפא.

רכד) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. (ועיין בספר בן חמלך והנזיר שער כ"ד) שפעם בא לדו"ז הרה"צ ז"ל איש א' להתנצל שאשתו מקפחת חייו ויאמר לו שיש קפיטל קל"ט בתהלים ויסע לביתו וכשהתחילה להקניטו התחיל לומר הקפיטל קל"ט ותתרגז עוד יותר ותקנטהו עוד יותר ויסע שוב לדו"ז הרה"צ ז"ל שמסגולתו עוד הורע לו ויאמר לו לא אמרתי שתאמר הקפיטל קל"ט רק שתעשה וקח מקל וקלט אותה ותטיב דרכה.

רכה) שמעתי מר' מאיר הזקן ע"ה. שפעם בא לדו"ז הרה"צ ז"ל כפרי א' שאשתו מקשה לילד ויפגשהו שמשגיח בחוץ על ערל אחד שסתר כותלו לעשות חלון או פתח ולא פנה אליו רק צעק בקול ראבי' שערשי ראבי' שערשי כמה פעמים וכעבור זמן מה אמר להאיש לך לביתך במז"ט שאשתך המליטה זכר.

רכו) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שהרבים מסטרעליסק סטרעטין וזידיטשוב רדפו לדו"ז הרה"צ ז"ל על שגילה רוה"ק שלו בפומבי ובפרהסי' באמרם שגם הם יודעים הכל ברוה"ק ושותקים ועוד יותר שהוא צעיר לימים.

רכז) שמעתי מר' משה ליב בהרב ז"ל. שהי' סוחר במלח אדום להמות שקנה תמיד בכפר ראסילנע מהממשלה וכשאפס כספו נסע לדו"ז הרה"צ ז"ל ויאמר לו שוכרין יוד עגלות ונוסעים ולוקחים מלח ויאמר הלא אי"ל מעות ויאמר לו דו"ז הרה"צ ז"ל שוטה שבעולם אתה וישלשל בית יד מלבושו עד למעלה ויאמר כשיניחו שוטה לג"ע יניח מאיר לחתוך ידו עד גופו ולא הועילו אח"כ דיבוריו.

רכח) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שכשנשא הרה"צ ז"ל מריזין בזויג ב' אלמנת הרה"צ רצ"ה ז"ל מרימינוב קנה לה שטערנטיכל מאורליאנקים ותתנצל אשת דו"ז הרה"צ ז"ל לפניו למה לא קנה לה הוא ג"כ כזאת א"ל מאיר עשה לך שטערנטיכל מבילקים לעוה"ב.

אא"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. אות מ'

רכט) שמעתי מר' זקן הערמאן ע"ה. שבשנת 1848 במלחמת אוי= סטריה ואונגריה שלח דו"ז הרה"צ ז"ל שליח לשר המדינה בלבוב גאלו= חאויסקי לאמור לו לפני בירתו בהשכמה כשיבואו הכל"ז לשיר לפניו שירת בוקר ויפתח להם חלונו ובגמרם שהרבי ר' מאירל מפרימישליאן שלחך שבאשר ראה שהמלחמה נגד אויסטרי' התגברה ובראותו ששר המלחמה אין מנהל כדבעי שולשל מאיר בית יד בגדו עד למעלה ולקח החרב בידו וניהל המלחמה בעצמו וגברה אויסטרי ויעש כן וכשנוכח האדון שכדברי דו"ז הרה"צ ז"ל הי' נעשה אוהב ישראל.

רל) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שהתאוה להתקרב לדו"ז הרה"צ ז"ל היתה כ"כ גדולה עד שכל בני אא"ז הרה"צ ר' יצחק ז"ל נסעו אליו בלתי ידיעת אביהם שלא יחלש דעתו עי"ז.

רלא) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שבשנת תר"ח בשליטת החולי= רע שנית בעולם סתם דו"ז הרה"צ ז"ל חלונותיו בקרשים שאמר לך עמי בא בחדריך כתיב לא כן דו"ז הרה"צ ר' ישפר ז"ל מנאדבירנע שהלך בין החיים והמתים להועיל לעזור להחולים מקצה עיר עד קצהו. וישלח אליו דו"ז הרה"צ ז"ל כמה פעמים לשנות דרכיו שחושש לו מאוד ולא שמע ונחלה במחלה הזאת ונפטר ג' אלול בזאת השנה.

רלב) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שחסיד א' ביקש מדו"ז הרה"צ ז"ל לראות את אלי' ויפצור בו מאוד ויאמר לו תראהו כשוטה ופעם כשהלך חוץ לעיר ביומא דשוקא פגע בו ד' יטשיל א' ודיבר עמו איזה דברים ובבואו לדו"ז הרה"צ ז"ל א"ל לא א"ל והלא אמרתי לך שתראהו כשוטה ולא תידע.

רלג) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שדו"ז הרה"צ ז"ל בנערותו הי' פעם ביומא דשוקא בשוק הבהמות ויאמר לזובח א' שיתן לו אגורות כסף ויאמר לו איזהו בהמה כשירה ויתן לו וקנה תמיד רק כשירות.

רלד) שמעתי, שאיש א' בא פעם לדו"ז הרה"צ ז"ל שיברכהו שיוכל להשיא בתו שבגרה והגיעה לפרקה וישלחהו לבובה ובבואו לבובה נשאר עומד באמצע הרחוב ולא ידע להיטין ולהשמאל ובידו חצי

דו"ז הרה"צ ר' מאיר ז"ל מפרימישליאן. **אות מ'**

פערצינגער שנתן לו דו"ז הרה"צ ז"ל לקנות עבורו סחורה ובעמדו כך ראהו אברך א' בן גביר לבובי ויבן בפניו בטלניתו וישאלהו מה הוא קונה ויאמר כל שיקרה לידו וישאלהו אפשר יקנה עוה"ב ויאמר הן וימכור לו חלקו לעוה"ב עבור החצי פערצינגער ויכתוב לו פיתקא ע"ז ובבואו לאביו בשמחה מההלצה שעשה א"ל אביו בני לא טוב עשית ע"כ רוץ מהר וקרא אותו הנה אולי יצלח בידי להשיג כתבך בחזרה מידו.

וילך אחריו וימצאהו במקומו ויקראהו לאביו וילך עמו ויתחיל אביו לדבר אל לבו לבטל המקח כי בנו אברך היא ורק לבדוחי דעתא עשה מה שעשה ויענהו האיש קניתי והנני מחזיק בקנייתי. ויתחיל לשבור עמו שיתן לו ריוח ע"ז אבל הוא באחת קניתי והנני מחזיק בקנייתי וכשהפצירו בו מאוד אמר אגלה לכם סודי שהרבי מפרימישליאן שלחני לבובה ובלעדו לא אעשה דבר וישכרו עגלה ויסעו שלשתם האב ובנו והקונה ובבואם לדו"ז הרה"צ ז"ל אמר להאיש כמה אתה צריך לצרכי נשואי בתך ויאמר לו כו"כ ויאמר להאברך תן לו זה הסכום ויתן לו ויחזור לו כתבו.

ש"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנע.

רלה) שמעתי מר' פישל בערנזאהן ע"ה. שפעם פגעו בבית נתיבות בסטרי וא"ל אלי' שפיעלט אויף דער קידעליע.

רלו) שמעתי מש"ב ר' מאיר מאייער ע"ה. שכששבת ש"ב הרה"צ ז"ל בקאליש ביקשו ש"ב ר' בעריש מאייער ע"ה היות שרוצים להתפלל עמו בצוותא שלא יתאחר כ"כ וא"ל שיתפלל ארום צעהן. ולמחרתו כשבאו ערך יוד להתפלל הוכרחו להמתין עליו עד בוש ועל שאלת ש"ב ר' בעריש ע"ה אודות ההבטחה השיב שאמר שיתפלל בשעות שסביב צעהן.

רלז) שמעתי. שכששבת ש"ב הרה"צ ז"ל בראזניטוב והלך ע"ש למקוה צוה להוציא כ"א ויהי שם איש א' שלא רצה לצאת למרות בקשתו ולא ארכו הימים ומת בנו יחידו ולא הי"ל עוד יותר.

רלח) שמעתי. שכששבת ש"ב הרה"צ ז"ל בקאליש קנה הנרות המשובחים ונסע להביהכ"נ והעמיד בכל העששיות והמנורות הנרות בעצמו.

ש"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנע. אות מ'

רלט) ש מ ע ת י. ששב הרה"צ ז"ל הי' פעם בטשערנאָוויץ וא"ל שלא רחוק לסאדיגערי ואפשר יסע להרה"צ ז"ל משם ויאמר וכמה מהתם להכא ויוכל הוא לנסוע אלי.

רמ) ש מ ע ת י מר' פנחס שו"ב ע"ה. שפעם נסע ש"ב הרה"צ ז"ל ע"ס מסקאלי לאוליפוני ובנסעו הי' במחלקה א' ומשמשיו באחרת ובהעריב היום בהגיע הרכבת לאיזה מעמד בשדה קפץ מבלי שום לב למשמשיו ונשאר באם הדרך ומשמשיו וחפציו וכל צרכי יו"ט וארבע מינים עמהם ובבואם לאוליפיני ראו ששב הרה"צ ז"ל איננו עמהם אבל לא יכלו לשנות שמקפיצתו באם הדרך לא הודיעם. והוא ז"ל בעמדו במקום קפיצתו חתישב ללכת באשר ימצא ויפגע בדרכו גדר קנים וישבור אחת מהם ותהי לו למשענות ויפגע אח"כ בערל ויתן לו אגורות כסף להוליכו לאיזה כפר וילוכהו לוואלצי הוא ר' וואלף ע"ה מפאדאבוויץ.

ובבואו אליו א"ל אני מרדכלי מנאדבורנע ואהי' אצלך סוכות האם י"ל סוכה ויראהו סוכתו הבנוי' במעקה ביתו עם שלאקען ויאמר לו הנני נשאר פה ואתה לך לעסקך שיו"ט ממשמש ובא וילך והוא ז"ל שמעולם לא ישב בסוכה עם שלאקען הלך לחוץ וקרא לערל א' שאצל המרזח וישלם לו ויצוהו להסיר השלאקען.

אשת ר' וואלף ע"ה שלא ידעה מהנעשה כלום ובשמעה קול הגרזן רצתה החוצה וראתה סתירת השלאקען התרגזה אבל כבר עמדו השלאקען סמוכים לכותל בית וקרוב ביה"ש כשבא ר' וואלף ע"ה לביתו א"ל ש"ב הרה"צ ז"ל הי"ל סוכה ויאמר הלא הראיתי להרבי סוכתי ויאמר לו זאת היא סוכת מרדכלי ואתה קום מהר ועשה לך אחרת והנה סוכה מן ג' דפנות כשירה והא לך פה ב' שלאקען מהסוכה עומדין פה ושלאק ג' י"ל בבית ויהי' לך ג' דפנות. לא הועילו דברי ר' וואלף ע"ה ובקשותיו והוכרח לעשות לו סוכת עראי והשלאקין הי"ל לכותלים. ובבוקר שאלו אם י"ל אתרוג ויאמר שבקצה ב' מהכפר יש אצל המנין ויצוהו להביא אליו. וכשהביאו לקחו ושמח בו ואמר שעכשיו יודע סיבת ביאתו פה שמאין הי' לוקח מבחר כזה. ואם אמנם הי' האתרוג פשוט שבפשוטים שקנו היהודים

ש"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנא. אות מ'

הפע"ג העניים יושבי הכפר וכנהוג. וכמוציו"ט באו משמשיו מאוליפינא יביאו האתרוגים ולמחרתו חלקם לאנשי הכפר אתרוג לכאו"א.

רמא) שמעתי. ששב הרה"צ ז"ל אמר על עיר סיגעט שנקראת סיהאט סיגיט סיהאט.

רמב) כשהייתי פעם במארמאראש נסעתי אליו לבושטין ובהיותי שם ראיתי אורחים מברכים שהחיינו על צנון וקטניות ובונדליך וא"ל שאי"צ ויאמרו שהרבי אומר לברך א"ל שהשו"ע אומר שלא לברך וכגמרו דיבורו בא הוא ז"ל הביתה וא"ל הייתי נותן לך שלום אבל אין ידי נקיות ויאמר עוד הניח מצוה לברך שהחיינו על אבטוחים ג"פ על העלים על הגבעולים ועל האבטוחים אמרתי אני העלים וגבעולים המה מאכל בהמה והאבטוחים מתקיימים משנה לשנה ואי"צ לברך שהחיינו ויאמר הוא ז"ל והרי אתה מתקיים משנה לשנה וברה"ה תברך שהחיינו ולא עברו עוד יוד יום וביו"כ תברך שנית וכשמעי תשובתו לא הרהבתי להשיבו יותר ולפנות ערב כשערכתי לו הפתקא והפדיון א"ל שאקח מעותי בחזרה וכשלא רציתי א"ל שלא אהי' שוטה ויתן לי מטבע כסף בת ב' ר"כ. בהפתקא כתבתי אודות אשתי ראשונה שלא ילדה ואודות חסרון הצלחה בדרכי כעת אודות אחותי דאבריש ע"ה שיזדמן לה זיווג ב' ואודות אמי הרבנית ע"ה שהנחתי במצב אי בריאות. על בקשתי ראשונה לא השיבני כלום על השני' ברכני שאצליח וכך הוה על השלישית א"ל שבמהרה תזדווג וכך הוה ועל הרביעת א"ל שבבואי לביתי תצא אמי הרבנית לקראתי וכך הוה. וכשרציתי לקבל ממנו ברכת הפרידה א"ל ל"ל לדבר עמך איזהו דיבורים בתנאי שתאמר לי האמת ויתחיל ויאמר הנה את הרבי פו"פ אתה מכיר ושהייתי בעירו האם הי' מחויב לבוא אצלי לקבל שלום אמרתי בודאי ויאמר הוא ז"ל ואם לא בא הרי הוא שגיון.

ויאמר עוד הנה הרבי פו"פ אתה מכיר וכשנסענו יחדיו בהרכבת עישן האציגארי נגדי ויאחז א"ע בהדיקנא ויאמר אם חכמה אין כאן זקנה יש כאן הגד האם הי"ל לעשן את האציגארע בפני אמרתי לא ויאמר הוא ז"ל ואם עישן הציגארי בפני הרי הוא עז"פ. ויאמר עוד את ר' בצלאל

ש"ב הרה"צ ר' מרדכי ז"ל מנאדבורנע. **אות מ'**

מגלינא איננו מכיר וכנראה שהוא א פ א נ ע ר שהוא נכד ר' מאירל שלנו וככלותו דבריו א"ל ראה כשאוכח שלא דברת כהוגן ואפ באמת לא אמרתי כלום. ויהי כצאתי החוצה נכנס משמשי ר' שמואל שפיגעל ע"ה ובצאתו סיפר לי שככל הדברים הללו דיבר עמו ג"כ.

דו"ז ר' משה מאייער ע"ה מקאליש.

רמג) ב ה י ו ת י פ ע ם. אצל דו"ז ע"ה א"ל שישנו ים אחד מלא רחשים ונקרא ים הרוחשי ובהגיע קרוב להם שומעים קולם ואם אמנם שוכבים זע"ז כולם חיים ואין דוחקין זע"ז.

אחי המנוח כמר פנחס ע"ה. **אות פ'**

רמד) ש מ ע ת י מאמי הרבנית ע"ה. שהוא ע"ה הלך בכ"י לבית המכס וקיבץ נדבות וחשדוהו אבל אחר פטירתו מצאו פנקס שכתב בו הסכומים הנקבצים וסדר חלוקת המעות.

אא"ז הרה"צ ר' צבי הערש ז"ל מטשארטקוב. **אות צ'**

רמה) ש מ ע ת י מר' מאיר הזקן ע"ה. שהרה"ג ר"ח כהן ז"ל מלבוב הי' גיסו דאא"ז הרה"צ ז"ל ואיתרמי שהתארח בטשארטקוב על איזה שבת וע"ש בא לאחותו אשת אא"ז הרה"צ ז"ל מזיווינ ב' להתראות עמה ועל בקשתה לשבות אצלה השיב שלא יכול ע"י שבעלה מתנהג ברבית והוא מתנגד. כשמוע אא"ז הרה"צ ז"ל דבריו הבטיחו להתנהג שבת זה בפשוטות ויסכים לשבות אצלו ובליל שבת בבואם מהתפלה אמר לאא"ז הרה"צ ז"ל שיתנהג כהרגלו ועל שאלת אחותו ע"ה אותו על ההסכמה א"ל יען שראה המלאה"ש שליויהו ועם איש כזה אין רוצה להתנר.

רמו) ש מ ע ת י מר' מאיר הזקן ע"ה שכתוב בפנקס עיר טשארטקוב. שאא"ז הרה"צ ז"ל החזיק ישיבה מן ס' תלמודים וכ"א למד מסכת א' ובכל שנה סיימו ש"ס ובזקנתו נעשה סגי נהור ולמד בע"פ וממנהג הסיום בכל שנה לא סר. ויהי פעם עת הסיום צוה להביא לו מסכתא א' וביוך פוקח עוורים בשם ומלכות ויקרא הטבח הגדול דשם ויצוהו להביא לו כל הבשר הכשר שיולד במטבחתו לצורך סעודת הודאה שרוצה לעשות ויאמר הטבח שלא יכול למלאות שאלתו יען ששר העיר י"ל ג"כ סעודה

אא"ז הרה"צ ר' צבי הירש ז"ל מטשארטקוב. אות צ'

גדולה אותו יום ונצטוה ממנו להביא לו כל הבשר כשר וטריפה וכשיחסר לו אפי' קורטוב ידיננו למיתה ויאמר לו אא"ז הרה"צ ז"ל הבשר הכשר תביא אלי כמו שאמרתי וכששר העיר ירצה לדונך על המרות פיו תגלגל הדבר עלי. ויהי בעת בדק השר סכום בשר כהודעת המכס ובראיתו שחסר לו כו"כ בשר קרא להטבח וישאלהו סיבת דבר ויצטדק לפניו מהמאורע עם אא"ז הרה"צ ז"ל ויפטרהו ותמורתו קרא לאא"ז הרה"צ ז"ל וישאלהו על מרדו נגדו בשאט נפש, ויען שאא"ז הרה"צ ז"ל לא כיחש כלום ולא הצטדק א"ע כלל דן אותו למיתה ויקבל עליו ויבקש ארכא ל"י להכין א"ע וימלא השר בקשתו ובהגיע יום ל' הלך למקוה לטבול א"ע ולבש לבנים ובגדי יו"ט וילך בלוית אנשי העיר ויעמוד א"ע לפני השר.

ודין מיתה של השר הי' ע"ז האופן שחוץ לארמונו הי"ל מגדל גבוה ובדיוטא עליונה עמדו כלבי שלשלאות אכזרים והנידונים הובאו שמה וכרגע הרגוהו ואכלו בשרו ורק עצמותיו נשארו. ובבא אא"ז הרה"צ ז"ל להשר צוה להוביל למדור הכלבים ויובולוהו שמה ויתירו שלשלאותיהם מבחוץ ע"י מכונה הנעשית לכך ובחשבם שכבר נהרג אא"ז הרה"צ ז"ל ע"י הכלבים וכאמור באו לקבץ וללקוט עצמותיו להוציאם החוצה ומצאוהו עומד על עמדו והכלבים אינם ולא נודע מקומם אי' והפלא היותר גדולה היתה שבמדורם לא היו חלונות רק חורים קטנים לאויר ברתיקי ברזל ומחוץ למגדל הי' חרוץ עמוק ורחב מסביב, וישאלהו מה עשה להכלבים ואים השיב שא"י כלום רק זאת כשסגרו בעדו פתח חדרם רחפו א"ע דרך בקיעות החורים שבין הברזלים לחוץ וילכו ויראו אותם מטיילים בהחריץ מסביב ויודיעו להשר מהמאורע ויצו להביא לאא"ז הרה"צ ז"ל לפניו ויאמר לו שנוכח שאיש אלהים הוא ושצדק בעשיתו ויפייסהו ויפטרהו לשלום ועל שאלת אנשי עירו למה סיבן א"ע בשביל סעודת ההודאה ויאמר להם שרצה להבחין א"ע אם י"ל צלם א' שמי שי"ל צלם א' חיות יראים ממנו.

רמז) ש מ ע ת י, שפעם בעש"ק כשהלך אא"ז הרה"צ ז"ל לתפלת שחרית שמע כרוז שבנו הבחור נצרך הוא לישיבה ש"מ וישוב לביתו ויספר לבנו מהכרוז ואם מסכים לזה ויאמר שמסכים.

אא"ז הרה"צ ר' צבי הירש ז"ל משארטקוב. אות ש'

ואא"ז הרה"צ הלך להתפלל ובנו ז"ל סגר הגמרא והלך לטבול ויטהר א"ע כדבעי ועוד בו ביום הובל לקברות ואני יצחק בעת שביקרתי הציון של אא"ז הרה"צ ז"ל בשנת תרמ"ג כמבואר בצואה ראשונה שלי חלק מגלת יוחסין ראיתי מקומו אצל אמו הרבנית ע"ה ולשניהם מצבה א' ועל חצי א' נוסח אמו הרבנית ע"ה ועל חצי השני' נוסחתו הוא ע"ה.

דו"ז הרה"צ ר' שלמה ז"ל מנ"ב בירושלים תוב"ב. אות ש'

רמח) שמעתי מר' נעצעל ע"ה מסיווקי. שבשנת תר"ח ליוה לדו"ז הרה"צ ז"ל בנסעו לארה"ק עד גאלאץ מקום הילוך הספינות לארה"ק בעת ההוא.

רמט) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שבעת שמלכות רוסי' תבעה ממלכות אויסטרי' את הרה"צ ז"ל מריזין והי' זה המשפט בעיר המלוכה וויען נסע דו"ז הרה"צ ז"ל עם העגלון ר' משה בין ע"ה לסאדיגורע ובבואם שמה צוה לסבב סביב בית העיר ראטהויז עד שיאמר לעמוד ובעת הסביבה הזאת התקבצו נערים וירוצו אחרי העגלה וכמשך העת הלכו גם איזה בע"ב דרך שם ויעמדו ג"כ לראות סוף הדבר ובהקיפו הבית העיר ז"פ סביב בלא הפסק צוהו לעמוד. ובעמדו נגשו הבעה"ב והציעו להעגלה ויתנו לו שלום וישאלוהו אפשר יסוב להרה"צ ז"ל מריזין. ויאמר חלילה אין אָני צריכים אליו הוא נצרך לנו ומעתה לא יזויהו מפה אפי' כשבטי ברזל ויחזור לקאליש. ובאמת כך הוה שבו ביום יצא לאור משפטו בוויען ונשאר בסאדיגערע.

רנ) שמעתי מאבי הרה"צ ז"ל. שהרה"ג ר' בערל דיין ז"ל מקאליש כשנעשה סגי נהור נסע לארה"ק לירושלים תוב"ב וחי שמה חיי צער ובשמעו שמע שלמה דו"ז הרה"צ ז"ל פנה אליו לעזרה למרות התנגדותו להרבים ויקבלו בסס"י ויחזיקו ע"ש במאכל ובמשתה משך שנה עד פטירתו. והרה"ג ז"ל כתב למשפחתו לקאליש איך שלדו"ז הרה"צ ז"ל נהרו אלפים מישראל והתפרסם בא"י כאחד הגדולים ושמתחרט על התנגדותו להרבים אחרי ראותו התנהגות דו"ז הרה"צ ז"ל.

אחי המנוח כמר שמואל ע"ה. אות ש'

רנא) שמעתי מאמי הרבנית ע"ה. שאחי ע"ה כשהיו חבריו מתקוטטים עמו א"ל מה נדבר עמך שהרי נשמות באים אליך להקנם.

רנב) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שקודם פטירת אחי ע"ה א"ל אבי הרה"צ ז"ל שיתפלל על עצמו משום שתפלת החולה בעד עצמו רצוי' ביותר ויאמר שלא יועיל אבל משום כיבד אב יעשה זאת: ויפנה א"ע להכותל ויתפלל ואח"כ אמר לאבי הרה"צ ז"ל שתפלתו לא הועילה ושלא פנו אליו כעדשה בכותל ושהראו לו מקומו בג"ע ומקום כל המשפחה ומקום אביתנו ז"ל.

דו"ז הרה"צ ר' שמואל שמעלקי מניקלסבורג ואחיו הרה"ג ר' פנחס ז"ל מספד"מ.

רנג) שמעתי מאחותי שרה ע"ה. שבהיות הני חרי אחי ז"ל אצל המגיד ז"ל במעזריטש שכרו להם עליית קיר ללמוד שמה בלא ביטול ובמיצש"ק א' בשעה מאוחרת שמעו קול בכי' בחוץ ויפתחו החלון ויראו שזכר ונקבה שוכבים על האצטבא בחוץ ובוכים ועל שאלתם סיבת בכייתם השיבו ששניהם משרתים זה כבר אצל בעה"ב א' ורכשו להם מעות ופרקם הגיע ואין שם על לב לשדכם וישאלים אם מרוצים ז"ל ויסכימו וילכו עמהם לחזנא דמתא ויקיימו משיגתו ויצוהו להשתדל שיהי' מנין וישיבא החופה ויפתח הביהכ"נ יבהיותם בביהכ"נ לקח דו"ז הרה"צ ר' שמואל שמעלקא ז"ל עץ פריר וינהל בזרועו ואחיו הרה"ג ר' פנחס ז"ל לקח כ' מנורות ויצלצל בהם והמגיד ז"ל ישב אז בסעודתא דדוד מלכא והי"ל עליית נשמה ויתעורר פתאום וירץ לביהכ"נ ובהשאלו סיבת ריצתו אמר שיען שדהע"ה ניגן בכינורו ושהע"ה צילצל במצלתים וכל הפמלי' ש"מ היו שמה בהביהכ"נ ע"כ הלך הוא שמה.

רנד) שמעתי. שכשנתקבל דו"ז הרה"צ ז"ל לרב בניקלסבורג הלכו לקראתו נכבדי העיר ובבואם לבית המעותד בשבילו ביקשם להניחו מעט בהתבודדות בחדרו ובהיותו בהתבודדותו שמעו שמדבר איזה דברים ויביטו בחור המפתח וירכינו אזניהם וישמעו שאמר ב"ה רבי ר' שמעלקא שלום עליכם הרב מנוקלסבורג ועוד כיבודים שונים ויחשדוהו למשוגע וירע להם מאוד.

דו"ז הרה"צ ר' שמואל שמעלקא ז"ל מניקלסבורג. אות ש'

ובפתחו פתח ואמר הלא רז"ל אמרו שיהי כבוד חבירו חביב כשלו ילפ"ד כיוונו בזה להנצל מגאוה ואני יראתי אולי אתגאה מהכבוד שתעשו בעבורי ועי"ז נתתי לי אותם הכיבודים שתתנו לי והיתי בעיני אני ובעיניכם כמתעתע ומשוגע וע"ז לא אתגאה. וזה פי' דרז"ל שיהי הכבוד שיתנו לך חבירך נמאס ונבזה כהכבוד שאתה בעצמך תתן לך.

אחותי שרה ע"ה.

רנה) שמעתי מאמי הרבניח ע"ה. שבהעתקת אא"ז הרה"צ ז"ל לקאליש נחלתה אחותי ע"ה על מחלת טיפוס והאריכה מחלתה כ"ח יום והרופאים אמרו נואש ובתוך כך נרדמה יהתחילה להזיע ובהקיצה אמרה שאבי הרה"צ ז"ל יבא בזמן קצר ושי"ל לספר לו מה שראתה.

וכעבור זמן מה בא אבי הרה"צ ז"ל ותספר לו שדנוה בבי"ד ש"מ יצא הפס"ד שתחי' ותספר עוד שראתה שלקחה אותי יצחק וטבלו אותי ותתחיל לצעוק ויגביהוני מהטבילה ויאמרו לה ראה שבאשר לא נעשה לי כעת רעה כך לא יוכלו להרע לי לעולם.

נעשה ונגמר ע"י המסדר האותיות ה"ר אלטר קאָהן נ"י מסטרי.